

بنیادهای
کشاورزی

عنوان دوره آموزشی تخصصی

سرمایه گذاری در بخش کشاورزی (ساختار و الزامات)

Investment in the Agricultural Sector (Structure and Requirements)

(ویژه مدیران)

مدرس

دکتر کوهسار خالدي

(استادیار موسسه پژوهشهای برنامه ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی)

سرفصل های آموزشی:

- شرایط اقتصادی حاکم بر بخش کشاورزی ایران
- وضعیت سرمایه گذاری داخلی در کشاورزی ایران
- مبانی نظری مقدماتی سرمایه گذاری
- الزامات تحقق اهداف سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران
- ساختار تامین مالی مناسب برای توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

هدف رفتاری: آشنایی فراگیران با وضعیت، ساختار و الزامات سرمایه گذاری در بخش کشاورزی

اهداف فراگیران پس از پایان دوره:

- آشنایی با وضعیت اقتصادی حاکم بر کشاورزی ایران در یک دهه گذشته.
- آشنایی با وضعیت و ساختار سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران.
- آگاهی از الزامات تحقق اهداف سرمایه گذاری در بخش کشاورزی.
- آشنایی با ساختار مناسب تامین مالی برای کشاورزی ایران در شرایط موجود.

مبنای کارگاه: برنامه مصوب آموزشی سال ۱۴۰۳

فهرست مطالب دوره آموزشی

بخش اول: تعاریف و مفاهیم

بخش دوم: شرایط حاکم بر بخش کشاورزی ایران

بخش سوم: مبانی نظری سرمایه گذاری

بخش چهارم: وضعیت سرمایه گذاری داخلی در بخش کشاورزی ایران

قسمت اول: بررسی تطبیقی سرمایه گذاری در بخشهای اقتصادی ایران

قسمت دوم: بررسی روند سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

بخش پنجم: ساختار تامین مالی و سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

بخش ششم: الزامات تحقق اهداف سرمایه گذاری در کشاورزی ایران

بخش هفتم: ساختار تامین مالی مناسب برای سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

بخش اول

تعاریف و مفاهیم

- **بازار مالی** (Financial Market): بازاری که در آن دارایی‌های مالی مبادله می‌شوند (بازار مالی **رسمی** و **غیر رسمی**).
- **بازار مالی رسمی**: تحت نظارت دولت بوده و در چارچوب مقررات و سیاست‌های پولی کشور عمل می‌نماید.
- **بازار مالی غیر رسمی**: فاقد نظارت دولتی بوده و به جای مقررات رسمی کشور، عرف و قراردادهای غیر رسمی در آن حاکم است (بازار غیر متشکل).
- **کشاورزی**: فعالیتی است که در جریان آن، گیاهان یا حیوانات اهلی با هدف تولید اقتصادی محصول، پرورش داده می‌شوند (مرکز آمار ایران).
- **تامین مالی** (Finance): تهیه منابع مالی و وجوه مورد نیاز برای **ایجاد**، **توسعه** و **تداوم فعالیت** یک بنگاه اقتصادی درآمدزا.
- **کارکردهای تأمین مالی**: **سرمایه‌گذاری**، سودآوری، کاهش ریسک و برطرف کردن نیازهای اقتصادی و اجتماعی بنگاه اقتصادی.

○ **سرمایه (Capital):** آن بخش از کالاهای تولیدی است که در تولید کالاهای دیگر به کار گرفته شده و به جای مصرف، مستهلک می‌گردند (ساختمان‌ها، ماشین‌آلات و ابزارهای تولید).

○ **سرمایه گذاری (Investment) یا تشکیل سرمایه ثابت ناخالص (Gross fixed capital formation):**

❖ تغییر در ارزش موجودی سرمایه‌ی ناخالص در یک دوره حسابداری معین.
❖ تبدیل منابع مالی و انسانی به کالاهای سرمایه‌ای (ساخت یک گاوداری، کانال آب).

❖ فرآیند تبدیل دارایی‌های متعدد به‌ویژه پول به کالاهای سرمایه‌ای.
❖ فراگردی که در آن کالاهای سرمایه‌ای برای تولید کالاها یا خدمات دیگر به کار گرفته می‌شوند.

❖ اضافه کردن موجودی ماشین‌آلات، ابزار کار و وسایل، ساختمان‌ها و ... در طول زمان.

❖ تغییر در نهاده‌های ثابت مورد استفاده در فرآیند تولید.

❑ **استهلاک سالانه - سرمایه‌گذاری ناخالص سالانه = سرمایه‌گذاری خالص**

○ موجودی سرمایه ناخالص (Gross Capital stock):

ارزش کلیه دارایی‌های ثابت در حال استفاده، به قیمت‌های جاری واقعی یا احتسابی خریداران برای دارایی‌های جدید از همان نوع، بدون در نظر گرفتن عمر دارایی است (بانک مرکزی ج.ا.ا.).

- مجموع ارزش «ساختمان و تاسیسات»، «ماشین‌آلات و تجهیزات»، «تحقیق و توسعه»، «اکتشاف معادن» و «سایر دارایی‌های ثابت تولید شده» مورد استفاده یا قابل استفاده در فرآیند تولید (بانک مرکزی ج.ا.ا.).

- کل سرمایه‌گذاری انجام شده در سال‌های گذشته منهای مجموع استهلاک انجام شده طی همان سال‌ها.

○ موجودی سرمایه خالص (Net Capital Stock):

مجموع ارزش دفتری کلیه دارایی‌های ثابت در حال استفاده (تفاوت بین موجودی سرمایه ناخالص و مصرف سرمایه ثابت (استهلاک)) (بانک مرکزی ج.ا.ا.).

استهلاک تجمعی - موجودی سرمایه ناخالص = **موجودی سرمایه خالص** □

❖ انواع سرمایه‌گذاری از منظر ماهیت کالاهای سرمایه‌ای:

- سرمایه‌گذاری در ماشین‌آلات.
- سرمایه‌گذاری در ساختمان.
- سرمایه‌گذاری در موجودی انبار.
- **توجه:** تنوع سرمایه‌گذاری در کشاورزی، بیشتر از صنعت و خدمات است.

❖ **استهلاک** (مصرف سرمایه‌ی ثابت): کاهش ارزش جاری دارایی‌هایی ثابت مورد استفاده در جریان تولید در یک دوره‌ی حسابداری.

✓ **ابزار مالی** (*Financial Instrument*): هر نوع دارایی قابل معامله، اعم از پول نقد، ملک، سند رسمی یا قانونی مانند برگه سهام، اوراق بهادار و اوراق قرضه است که ارزش مبادله‌ای داشته باشند.

اقتصاد اثباتی

• اقتصاد چگونه عمل می کند؟

• هست ها

اقتصاد

دستوری

• اقتصاد باید چگونه عمل کند؟

• باید ها

سرمایه گذاری کشاورزی

پرسشهای مهم در اقتصاد اثباتی

- چرا سرمایه گذاری در کشاورزی لازم است؟
- عوامل موثر بر میزان سرمایه گذاری کشاورزی کدامند؟
- کدام کشورها در سرمایه گذاری هدفمند کشاورزی، موفق بوده اند؟

پرسشهای مهم در اقتصاد دستوری

- چقدر باید سرمایه گذاری در کشاورزی انجام شود؟
- چگونه باید.....؟
- چه وقت باید؟
- توسط چه کسی باید؟
- چه اقداماتی باید برای.....؟

رویکرد مطالعات سرمایه گذاری کشاورزی

برنامه ها، اهداف و
عملکرد سرمایه گذاری

مبانی نظری و
نظریات سرمایه
گذاری

عرضه و تقاضای
سرمایه گذاری

بررسی تجارب
کشورهای دیگر

مقایسه تطبیقی
سرمایه گذاری

روشهای سرمایه گذاری

الزامات توسعه
سرمایه گذاری

- آیا اهداف رشد ارزش افزوده‌ی کشاورزی کشور در برنامه‌های پنجم و ششم توسعه محقق شده‌اند؟ چرا؟
- برنامه و سیاستهای سرمایه‌گذاری کشاورزی ایران، کوچک محور است یا بزرگ محور؟
- کیفیت نیروی کار کشاورزی ایران به عنوان بازیگر اصلی سرمایه‌گذاری چگونه است؟
- آیا اهداف سرمایه‌گذاری کشاورزی کشور در برنامه‌های پنجم و ششم توسعه محقق شده است؟ چرا؟
- مهمترین موانع و چالشهای فراروی توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ایران کدامند؟
- وضعیت فرار منابع مالی از بخش کشاورزی به سمت بخشهای صنعت و خدمات چگونه است؟
- آیا معاونتهای وزارت جهاد کشاورزی در هدایت منابع سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی نقش دارند؟
- سهم بازارهای رسمی و غیر رسمی پول در میزان سرمایه‌گذاری کشاورزی چقدر است؟
- رویکردهای مطالعات مرتبط با سرمایه‌گذاری کشاورزی در معاونتهای وزارت جهاد کشاورزی کدامند؟
- رویکردهای معاونتهای وزارت جهاد کشاورزی به سرمایه‌گذاری در مواجهه با تغییرات اقلیمی چگونه است؟
- برنامه آینده معاونتهای وزارت جهاد کشاورزی برای رشد پایدار تولید محصولات کشاورزی، کارمحور است؟ منابع محور است؟ سرمایه محور است؟
-

این کارگاه آموزشی به دنبال چیست؟

- وضعیت متغیرهای کلان کشاورزی ایران چگونه هستند؟
- کشاورزان ایرانی (به عنوان مدیر، کارگر و سرمایه گذار) دارای چه ویژگی‌هایی هستند؟
- ویژگی‌های واحدهای کشاورزی ایران به عنوان بستر سرمایه گذاری کدامند؟
- چه عواملی بر سرمایه گذاری کشاورزی موثر هستند؟
- عملکرد سرمایه گذاری داخلی کشاورزی در یک دهه گذشته چگونه بوده است؟
- مصادیق سرمایه گذاری در بخش کشاورزی کدامند؟
- محیط سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران چگونه است؟
- منابع اصلی تامین مالی کشاورزی ایران کدامند؟
- سرمایه گذاری در کشاورزی ایران به چه مشکلات و چالش‌هایی مواجه است؟
- راهکارهای اجرایی پیشنهادی برای مواجهه با مشکلات و چالش‌های فرارو کدامند؟
- آثار آتی تداوم روند سرمایه گذاری گذشته کشاورزی چه خواهند بود؟
- مهمترین الزامات تحقق اهداف سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران کدامند؟
- ساختار تامین مالی مناسب برای توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران چگونه باید باشد؟

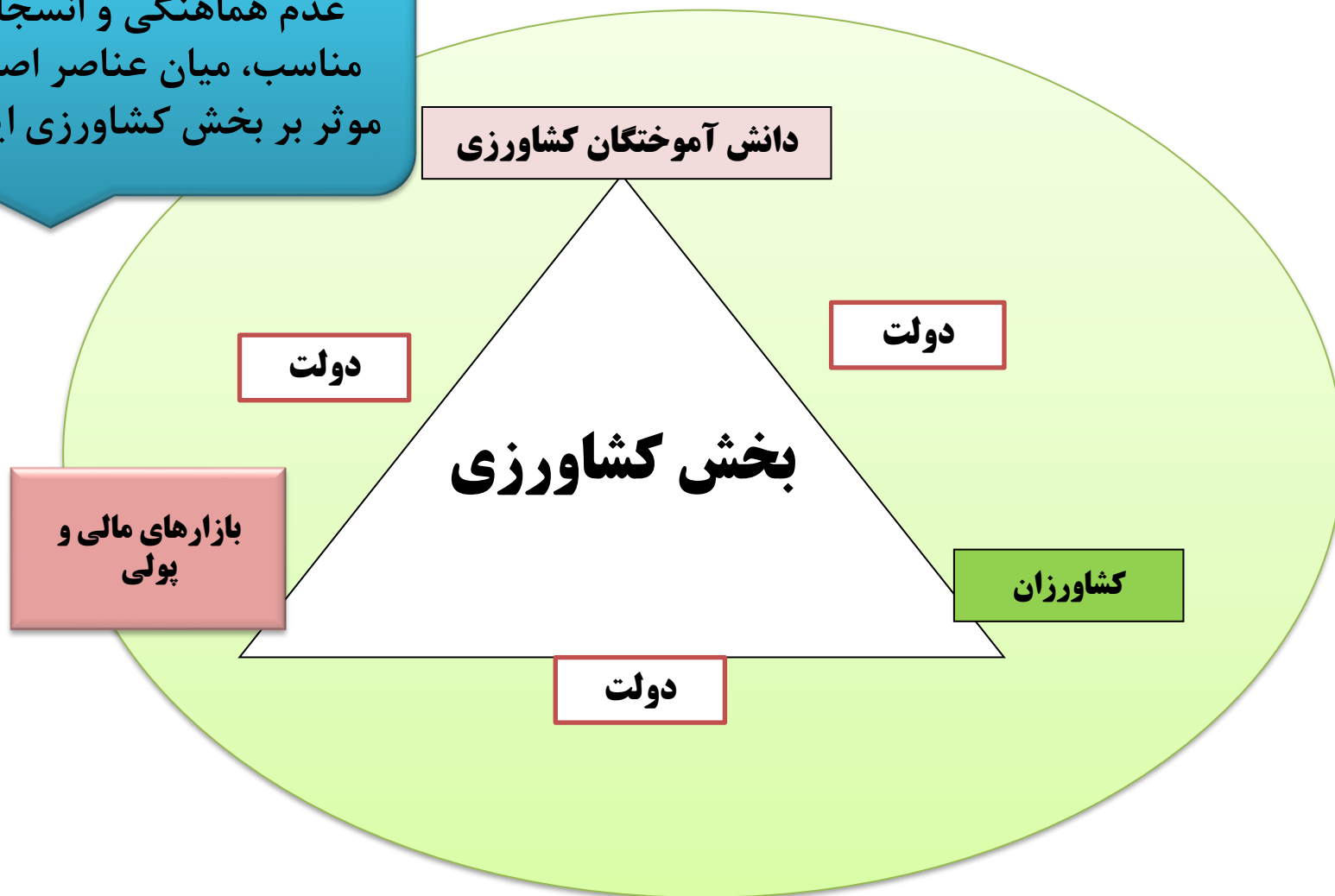
بخش دوم

شرایط حاکم بر بخش کشاورزی ایران

- عناصر اصلی در بخش کشاورزی ایران
- مقدار تولید زیربخشهای کشاورزی ایران
- سهم ارزش ستانده زیربخشهای کشاورزی ایران
- سهم ارزش افزوده زیربخشهای کشاورزی ایران
- تصویری از روند شاخصهای منتخب کلان بخش کشاورزی ایران
- مشخصات کشاورزان و واحدهای کشاورزی ایران

عناصر اصلی موثر بر بخش کشاورزی ایران

عدم هماهنگی و انسجام
مناسب، میان عناصر اصلی
موثر بر بخش کشاورزی ایران

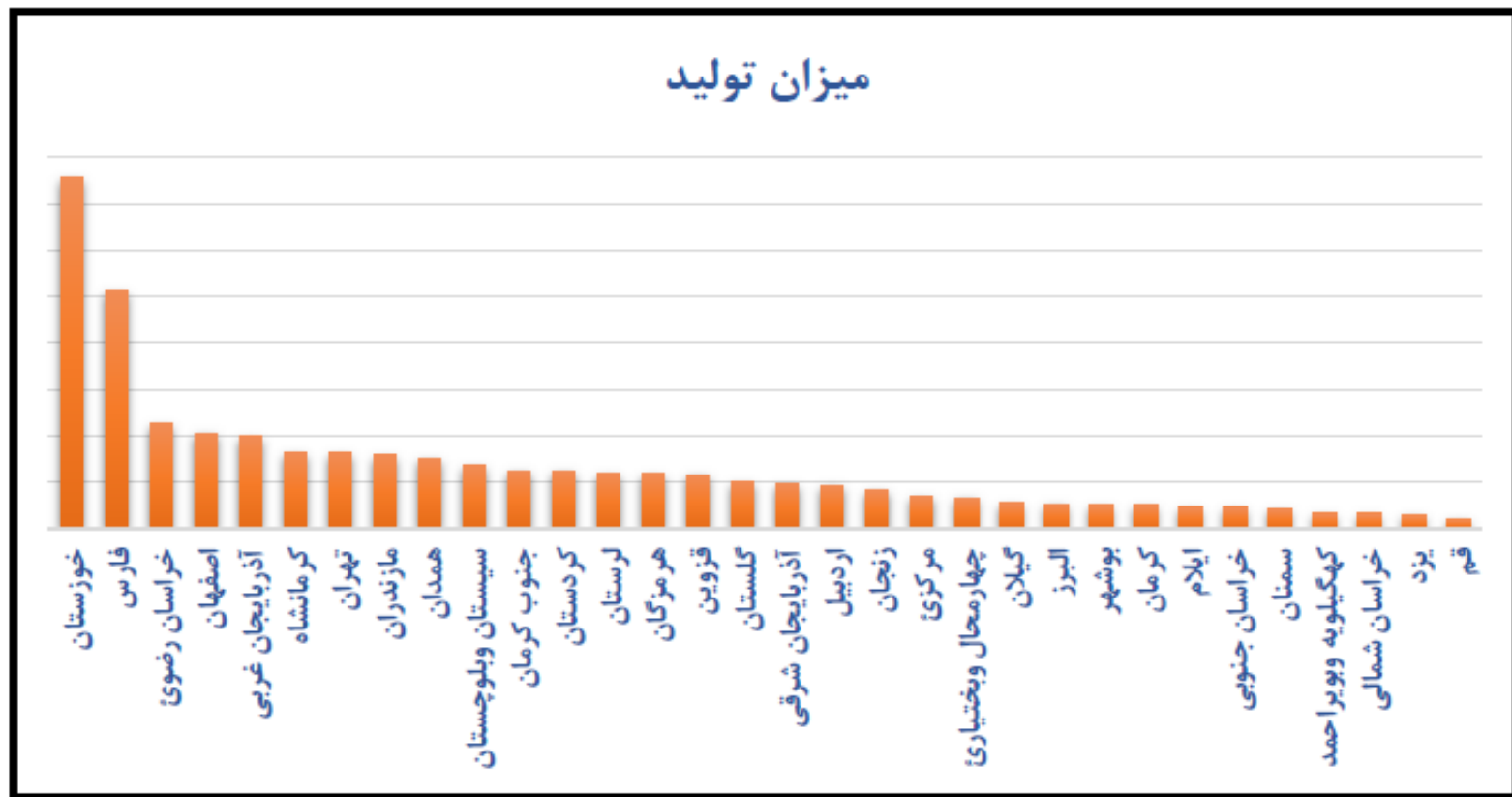
چگونه منابع مالی داخلی کشور باید میان زیربخشهای کشاورزی تخصیص یابد؟

مقدار و سهم تولید زیربخشهای کشاورزی ایران در کل تولید بخش در سال ۱۴۰۱

شرح	مقدار تولید (پیش بینی) (هزار تن)	سهم در کل تولید (درصد)
زراعت	۸۴۷۷۲	۶۴
باغبانی	۳۰۸۰۹	۲۳
دام و طیور	۱۶۳۸۶	۱۲
شیلات	۱۴۶۱	۱
کل	۱۳۳۴۲۸	۱۰۰

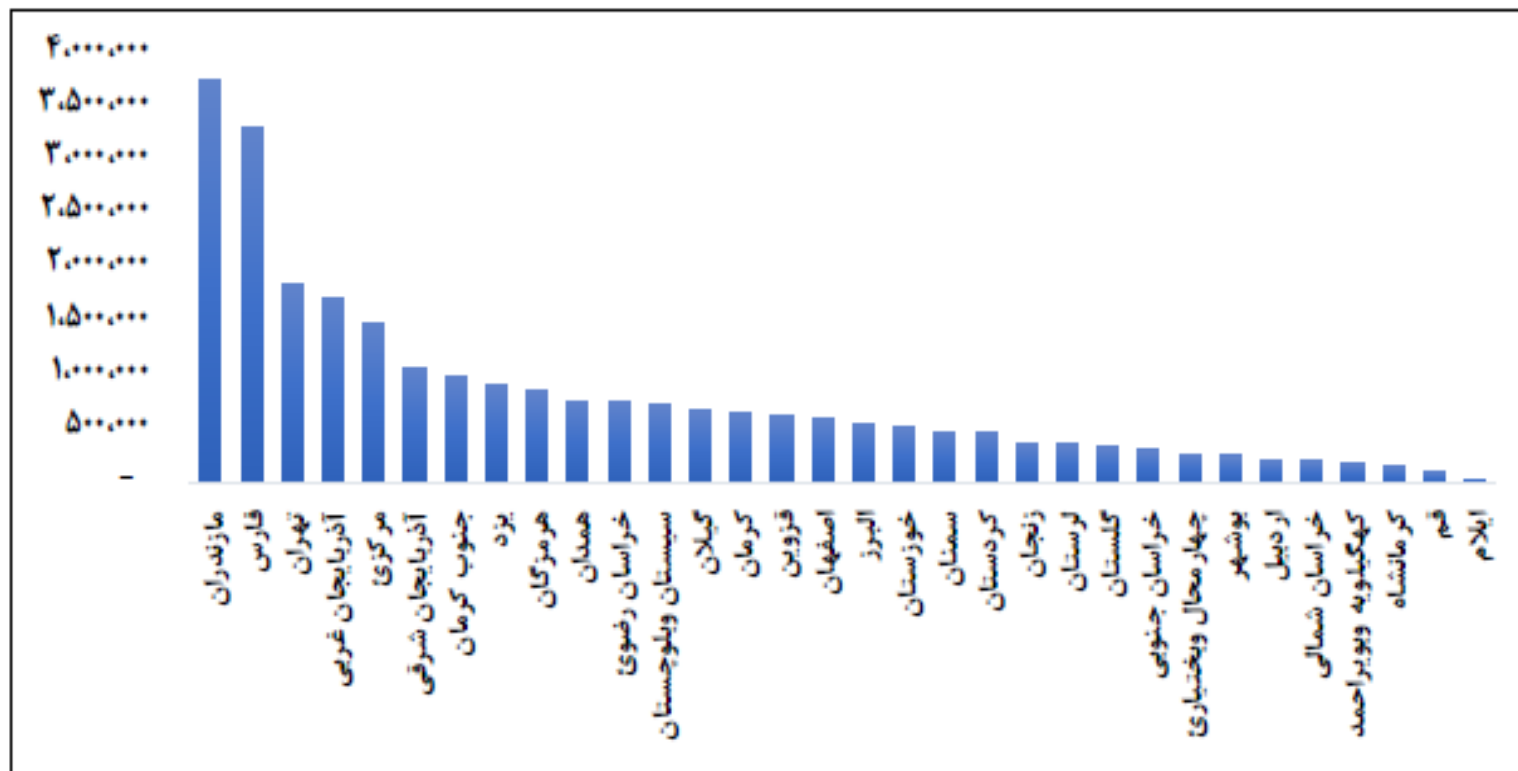
منابع داده‌ها: (۱). وزارت جهاد کشاورزی (مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات) (۲). محاسبات

توزیع تولیدات زراعی کشور در سال ۱۴۰۱-۱۴۰۲ (تن)

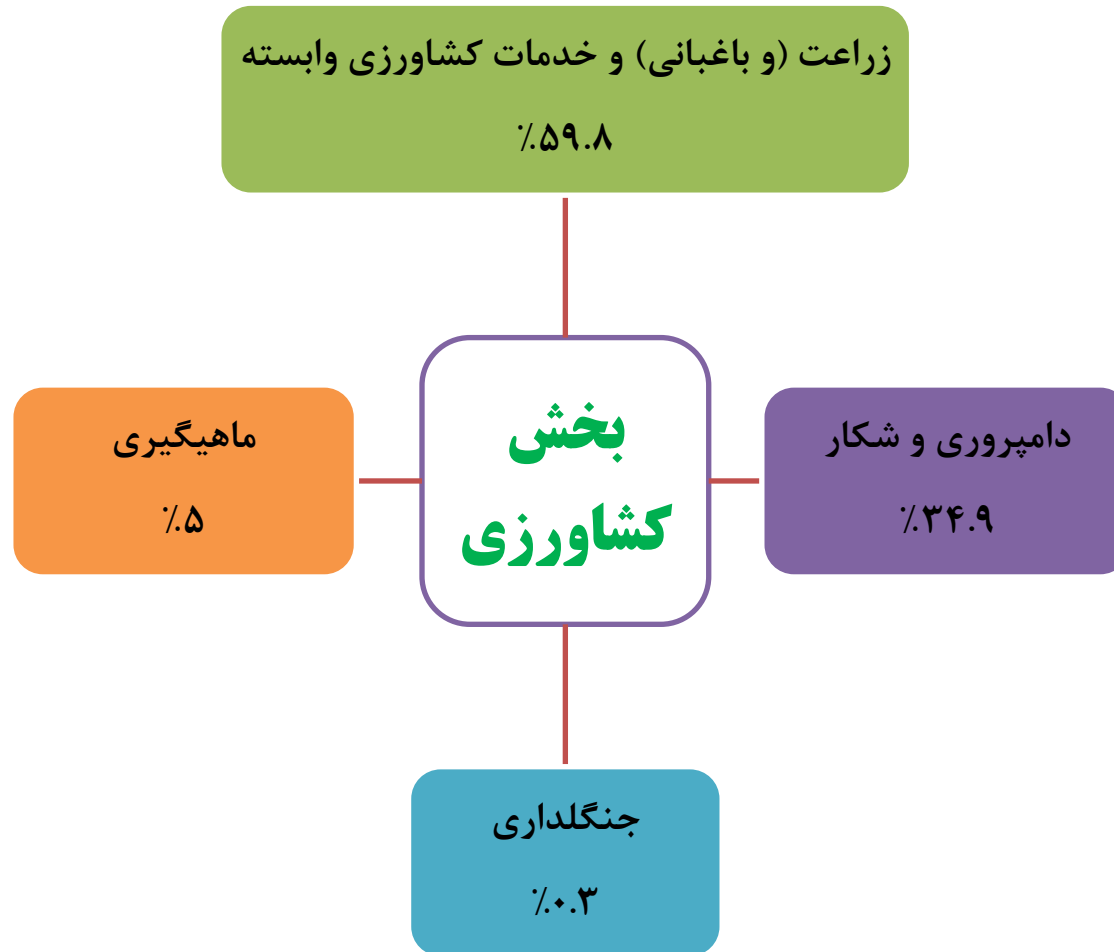
منابع داده‌ها: (۱). وزارت جهاد کشاورزی (مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات) (۲). محاسبات

توزیع تولیدات باغی کشور در سال ۱۴۰۲ (تن)

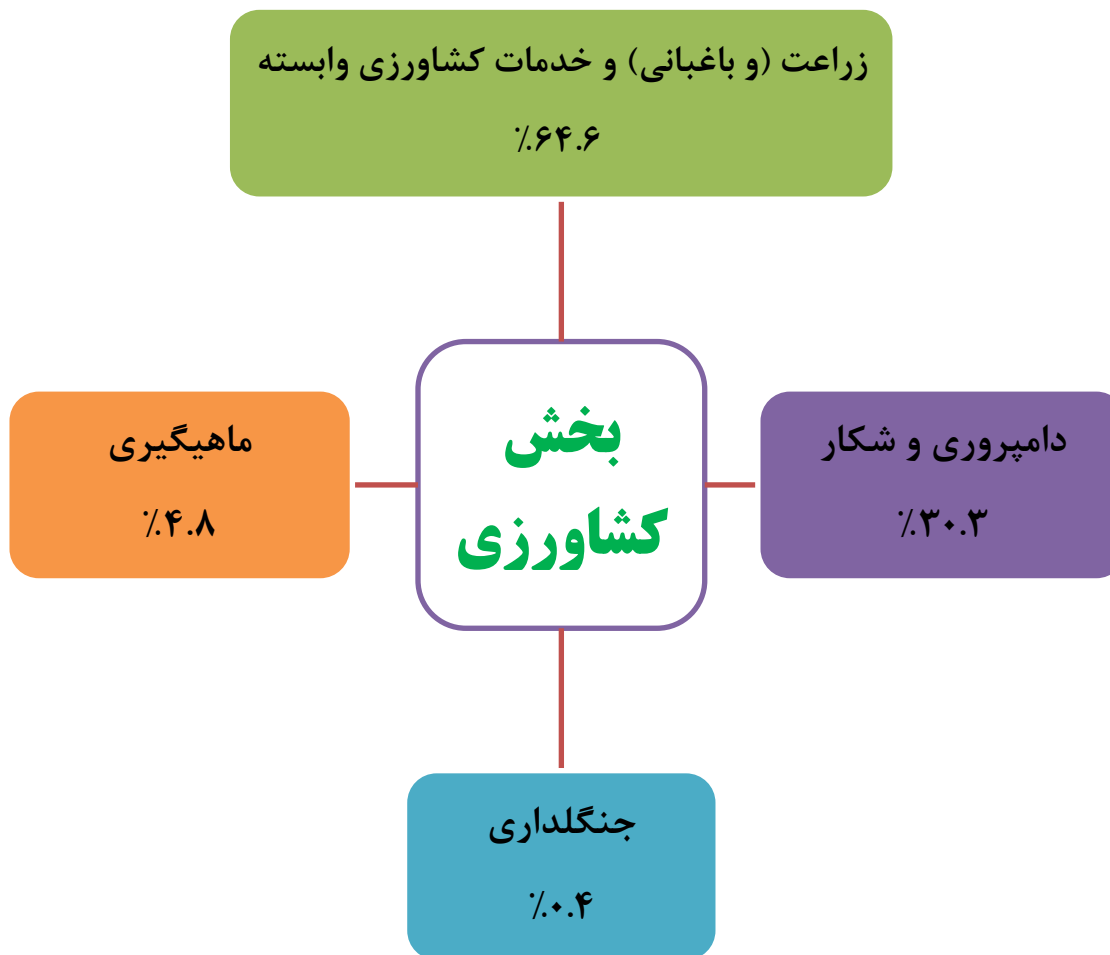

منابع داده‌ها: (۱). وزارت جهاد کشاورزی (مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات) (۲). محاسبات

سهم ارزش ستانده زیربخشهای کشاورزی ایران در کل ارزش ستانده بخش ثابت ۱۳۹۵ (متوسط ۹۹-۱۳۹۰)

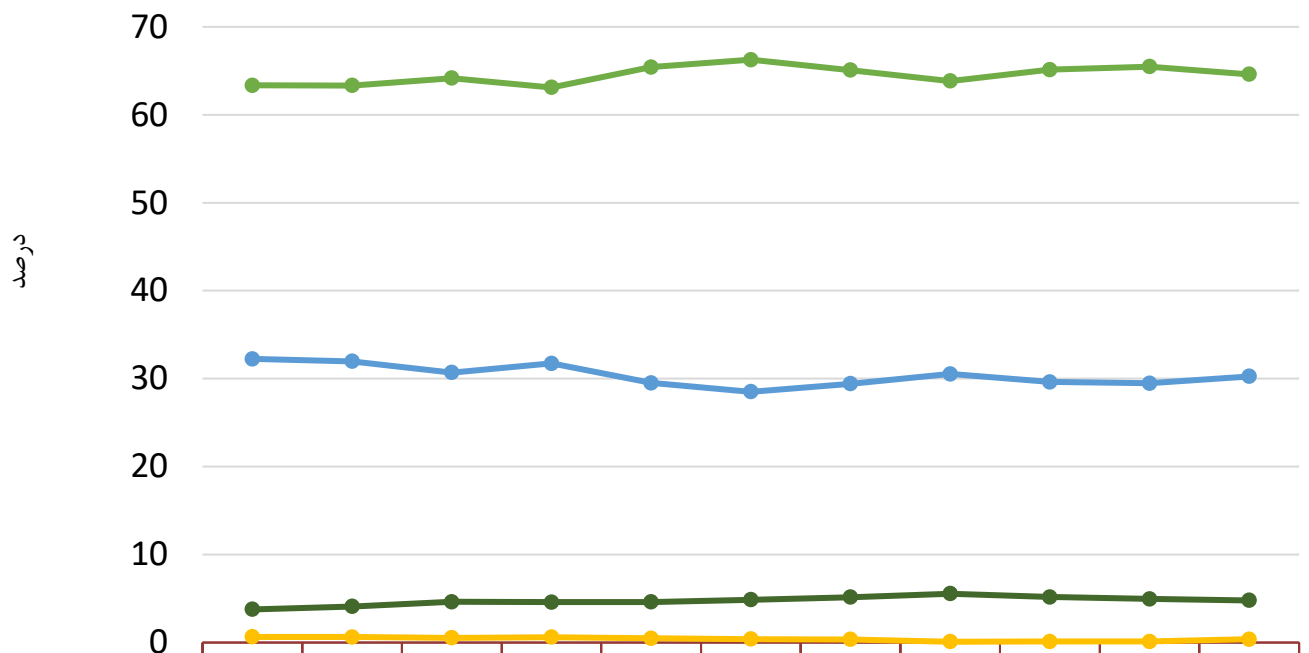
سهم ارزش افزوده زیربخشهای کشاورزی ایران در کل ارزش افزوده بخش ثابت ۱۳۹۵ (متوسط ۹۹-۱۳۹۰)

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا. (۲). محاسبات

توزیع ارزش افزوده بخش کشاورزی ایران در بین زیربخشهای آن (درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

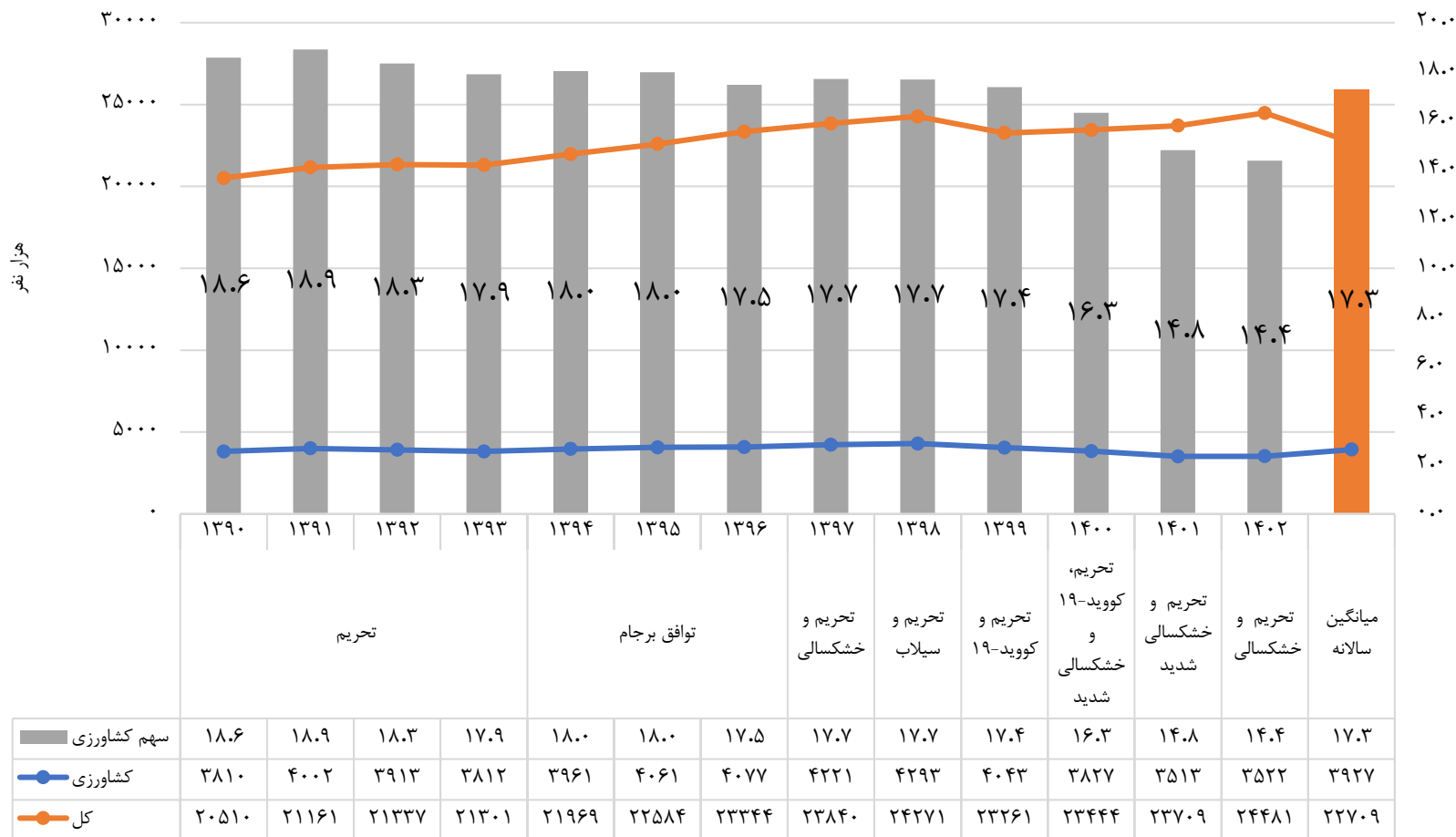

	1390	1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398	1399	میانگین
زراعت (وبابغیانی) و خدمات کشاورزی وابسته	63	63	64	63	65	66	65	64	65	65	65
دامپروری و شکار	32	32	31	32	30	29	29	31	30	29	30
جنگلداری	0.6	0.6	0.5	0.6	0.5	0.4	0.3	0.1	0.1	0.1	0.4
ماهیگیری	3.8	4.1	4.6	4.6	4.6	4.8	5.1	5.5	5.2	4.9	4.8

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا.ا. (۲). محاسبات

میزان و سهم اشتغال سالانه کشاورزی ایران

(هزار نفر، درصد)

منبع داده ها: مرکز آمار ایران

ماده ۳ قانون برنامه ششم توسعه

به منظور دستیابی به رشد اقتصادی متوسط سالانه هشت درصد (۸٪) و ضریب جینی (۰.۳۴) در سال پایانی برنامه، اهداف کمی کلان و بخشهای اقتصادی به تفکیک جداول (۱)، (۲) و (۳) تعیین می شود:

بخش کشاورزی			
متوسط رشد ارزش افزوده	متوسط رشد سالانه اشتغال	رشد سالانه سرمایه گذاری	متوسط رشد سالانه TFP
۸	۳.۹	۲۰.۳	۳.۲

عدم تحقق اهداف رشد اقتصادی کشاورزی در برنامه های پنجم و ششم توسعه

رشد ارزش افزوده‌ی هدف و عملکرد بخش کشاورزی ایران در سال‌های ۱۴۰۲-۱۳۹۰ (درصد)

سال	برنامه توسعه	رشد اقتصادی هدف برنامه	بانک مرکزی ج.ا.۱ (۱۰۰=۱۳۹۵)	مرکز آمار ایران (۱۰۰=۱۴۰۰)
۱۳۹۰	پنجم	۷ درصد	*	*
۱۳۹۱			۵.۰	۳.۰
۱۳۹۲			۵.۳	۵.۲
۱۳۹۳			۸.۳	۱.۸
۱۳۹۴			۳.۰	۳.۶
۱۳۹۵	میان برنامه		۴.۹	۲.۱
۱۳۹۶	ششم	۸ درصد	۳.۴	۳.۷
۱۳۹۷			-۲.۳	-۲.۸
۱۳۹۸			۹.۱	۱۴.۷
۱۳۹۹			۳.۲	۶.۷
۱۴۰۰			-۲.۶	-۱۰.۸
۱۴۰۱	میان برنامه		۱.۱	-۱.۸
۱۴۰۲			۰.۲	-۲.۴

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا.۱. (۲). مرکز آمار ایران. *: عدم انتشار بر اساس سال پایه

شاخصهای کلان بخش کشاورزی ایران در سال ۱۴۰۲

ارزش افزوده (۱۳۹۵=۱۰۰)		مقدار صادرات کشاورزی		مقدار واردات کشاورزی		ارزش صادرات کشاورزی		ارزش واردات کشاورزی		اشتغال		تراز تجاری		
۱۴۰۲		۱۴۰۲		۱۴۰۲		۱۴۰۲		۱۴۰۲		۱۴۰۲		۱۴۰۱		
(هزار میلیارد ریال، درصد)		(هزار تن، درصد)		(هزار تن، درصد)		(میلیون دلار، درصد)		(میلیون دلار، درصد)		(هزار نفر، درصد)		(میلیون تن، میلیارد دلار)		
مقدار	سهم	رشد	مقدار	سهم	مقدار	سهم	میزان	سهم	میزان	سهم	مقدار	سهم	مقدار	ارزش
۱۵۸ ۳	۱۰	۰.۲	۸۷۹۸	۶.۴	۲۴۹۲۹	۶۴	۶۳۷۳	۱۳	۱۷۳۵۹	۲۶	۳۵۲۲	۱۴	-۱۶.۱	-۱۱.۰

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا.ا. (۲). مرکز آمار ایران (۳). وزارت جهاد کشاورزی (۴). محاسبات

شرایط حاکم بر متغیرهای کلان کشاورزی، مطابق
انتظارات سیاستی نمی باشد.

واحدهای کشاورزی در ایران

بهره برداران ساکن در شهر یا آبادی

۳۰۴۷ هزار (۷۶ درصد)

تعداد بهره برداران کشاورزی ایران

۴۰۱۶ هزار

بهره برداران غیر ساکن

۹۴۳ هزار (۲۳ درصد)

شرکتهای رسمی و موسسات عمومی

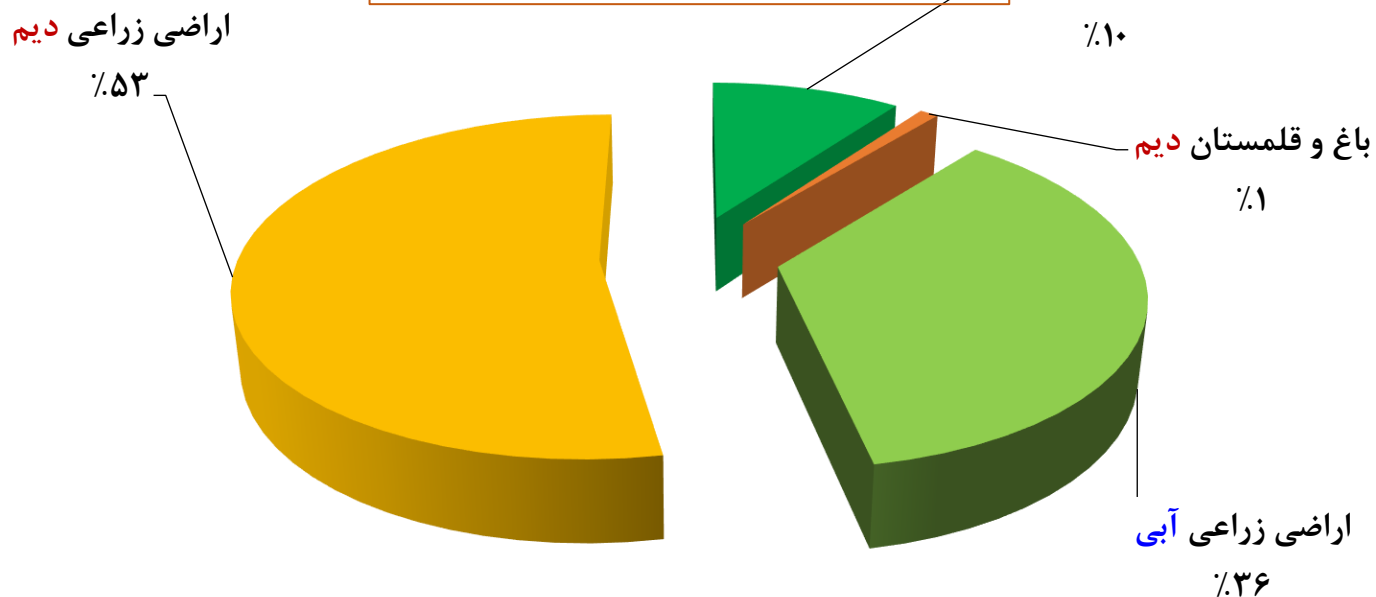
۹ هزار (۰.۲ درصد)

بهره براران در حال کوچ

۱۶ هزار (۰.۴ درصد)

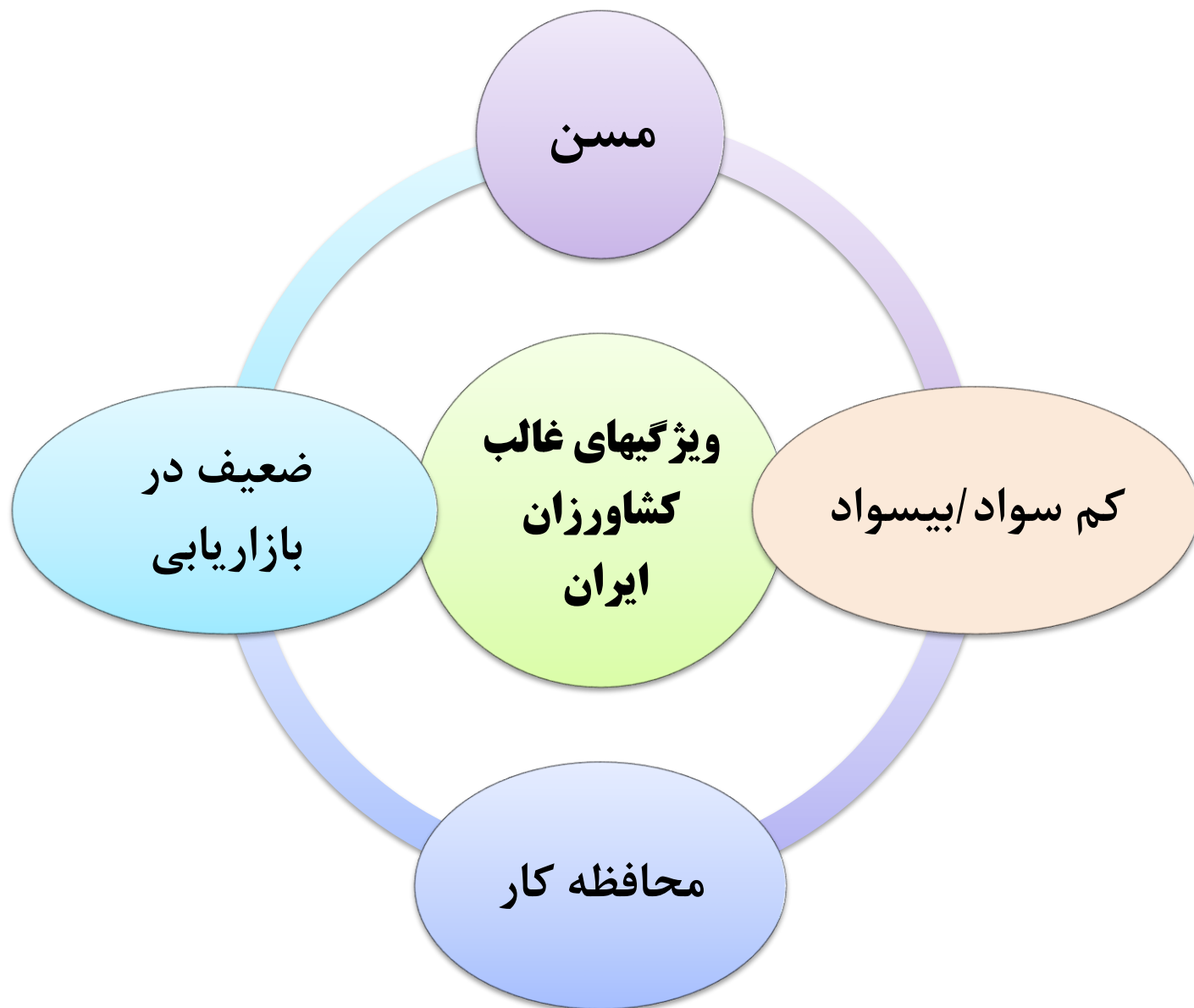
منبع: سرشماری کشاورزی ۱۳۹۳

توزیع کاربری اراضی کشاورزی ایران

- وسعت اراضی کشاورزی: ۱۶۴۷۷ هزار هکتار
- تعداد بهره برداری کشاورزی با زمین: ۳۳۵۹ هزار
- متوسط سهم هر بهره برداری: حدود ۵ هکتار

منبع: سرشماری کشاورزی ۱۳۹۳

چنین واحدهایی تا چه اندازه
می‌توانند از نظام تامین مالی
حاکم بر کشورمان بهره‌مند
شوند؟

برای تامین مالی هدفمند
واحدهای کشاورزی با این
ویژگیها چه ساختاری لازم
است؟

کشاورزی ایران، کشاورزی خرد محور

واحدهای بزرگ کشاورزی

(بیش از ۵ هکتار)

۳۰ درصد

واحدهای کوچک

کشاورزی

(کمتر از ۵ هکتار)

۷۰ درصد

اندازه
واحدهای
کشاورزی ایران

منبع: سرشماری کشاورزی ۱۳۹۳

آیا برای کشاورزانی با این ترکیب از سطح
سواد، امکان توسعه فناوریهای نوین، دانش
جدید کشاورزی، روشهای تامین مالی
جدید و ... مقدور است؟

وضعیت سواد کشاورزان ایران

باسواد

۶۶ درصد

بی سواد

۳۴ درصد

ابتدایی و غیر رسمی
۳۵ درصد

راهنمایی، متوسطه و
پیش دانشگاهی
۲۵ درصد

فوق دیپلم و بالاتر
کشاورزی
۱ درصد

فوق دیپلم و بالاتر غیر
کشاورزی
۴ درصد

منبع: سرشماری کشاورزی ۱۳۹۳

بخش سوم

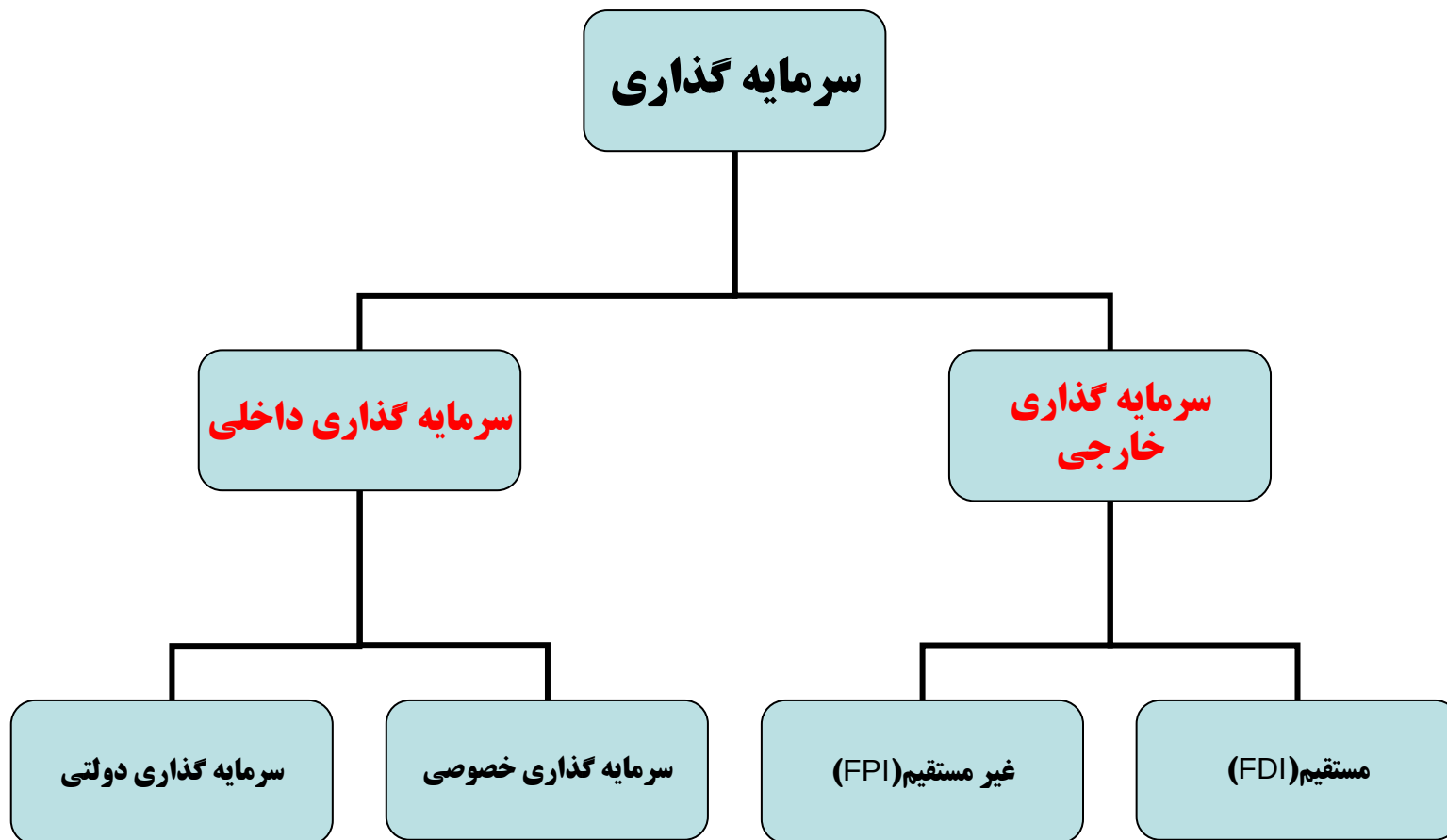
مبانی نظری سرمایه گذاری

- انواع سرمایه گذاری
- طبقه بندی سرمایه گذاری در کشاورزی
- عوامل موثر بر سرمایه گذاری کشاورزی
- عوامل موثر بر تعیین نوع سرمایه گذاری
- مدیریت سرمایه گذاری
- اهداف سرمایه گذاری

انواع سرمایه گذاری

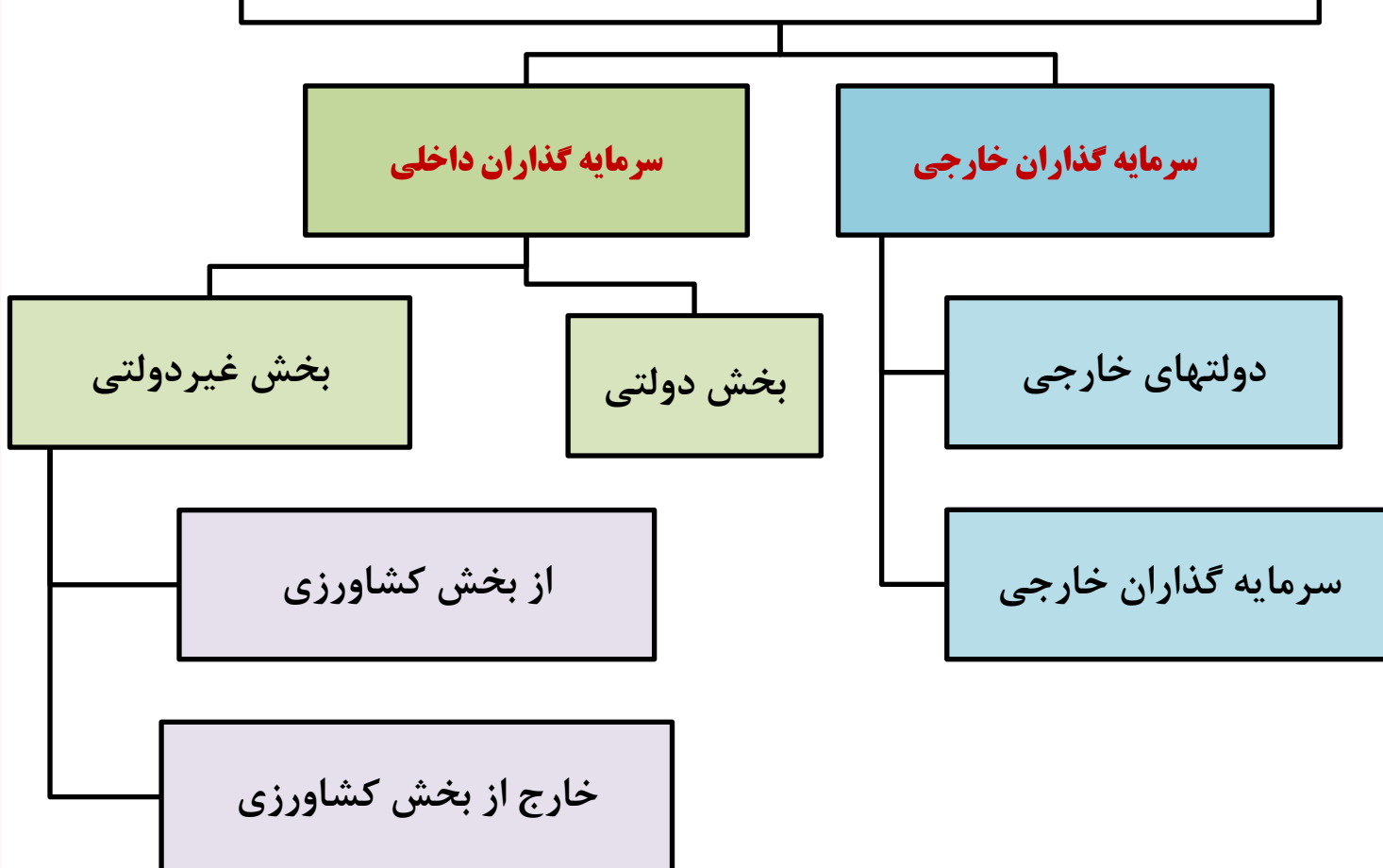
- **سرمایه گذاری زیربنایی:** مانند سرمایه گذاری در ایجاد راهها، آب، برق، بهداشت، ارتباطات، بنادر و
- **سرمایه گذاری مولد:** مانند سرمایه گذاری در ماشین آلات و ابزارها و کارخانجات.
- **سرمایه گذاری در نیروی انسانی:** مانند سرمایه گذاری در آموزش و تحقیق و توسعه (R&D).

طبقه بندی سرمایه گذاری کشاورزی

طبقه بندی سرمایه گذاران کشاورزی

○ سرمایه گذار (Investor):

فردی است که دارایی خود را در یک پروژه با هدف **بازگشت اصل سرمایه + کسب سود متناسب** قرار می دهد.

○ دو پارامتر کلیدی برای جلب سرمایه گذار:

(۱). **امنیت** (جانی، مالی، روانی و ...) **پایدار**

(۲). **سودآوری مناسب**

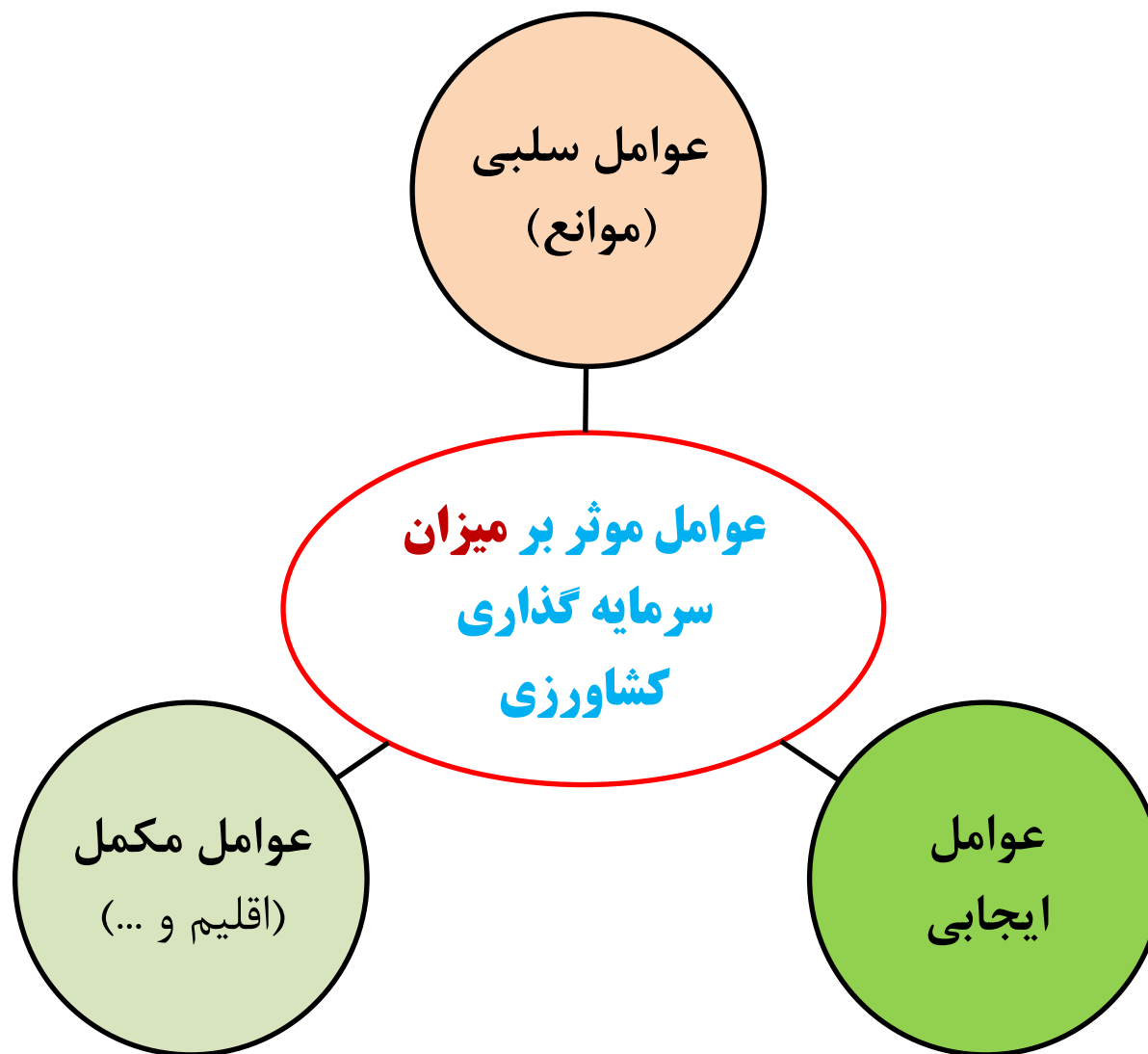
ایجاد بستر برای
سرمایه گذاری؟

معرفی فرصت‌های
سرمایه گذاری؟

شناسایی سرمایه
گذاران؟

عوامل موثر بر سرمایه گذاری خصوصی در بخش کشاورزی

الف). عوامل اقتصادی:

- نرخ بهره اعتبارات
- سودآوری بخش کشاورزی در قیاس با دیگر بخشها:
 - ۱- نرخ مبادله بخش کشاورزی با دیگر بخشهای اقتصادی
 - ۲ - اندازه واحدهای کشاورزی
 - ۳- قیمت محصولات کشاورزی
 - ۴- نرخ ارز
 - ۵- سیاستهای ناظر بر کنترل قیمتها
 - ۶- سیاستهای تجاری
- موجودی سرمایه
- سرمایه گذاری دولتی
-

ب). عوامل غیر اقتصادی:

- سیاستهای اقتصادی و تجاری
- امنیت (اقتصادی، سیاسی و قضایی)
- قوانین و مقررات

عوامل موثر بر سرمایه گذاری دولتی در بخش کشاورزی

- سیاستهای اقتصادی و تجاری دولت
- درآمدهای دولت (مالیات، کانی ها و معادن و ...)
- شرایط رکودی یا تورمی اقتصاد

مدیریت سرمایه گذاری در بخش کشاورزی

- مدیریت سرمایه گذاری در بخش کشاورزی همانند مدیریت تولید و تجارت آن از انسجام و تعریف مشخصی برخوردار نیست (**تنوع تامین کنندگان و متقاضیان منابع سرمایه گذاری**).
- **عدم فعالیت بازار سرمایه** در کشاورزی به شکل گیری نوعی بازار مالی ناقص و ناکارآمد منجر شده است.

در ایران؟

بسترها و
ظرفیتهای موجود

عوامل موثر در
تعیین نوع سرمایه
گذاری کشاورزی
توسط دولت

اهداف سرمایه گذاری

اولویتهای سیاسی

تهدیدهای بیرونی

در ایران؟

بخش چهارم

وضعیت سرمایه گذاری داخلی در بخش کشاورزی ایران

قسمت اول: بررسی تطبیقی سرمایه گذاری در بخشهای اقتصادی ایران

قسمت دوم: بررسی روند سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

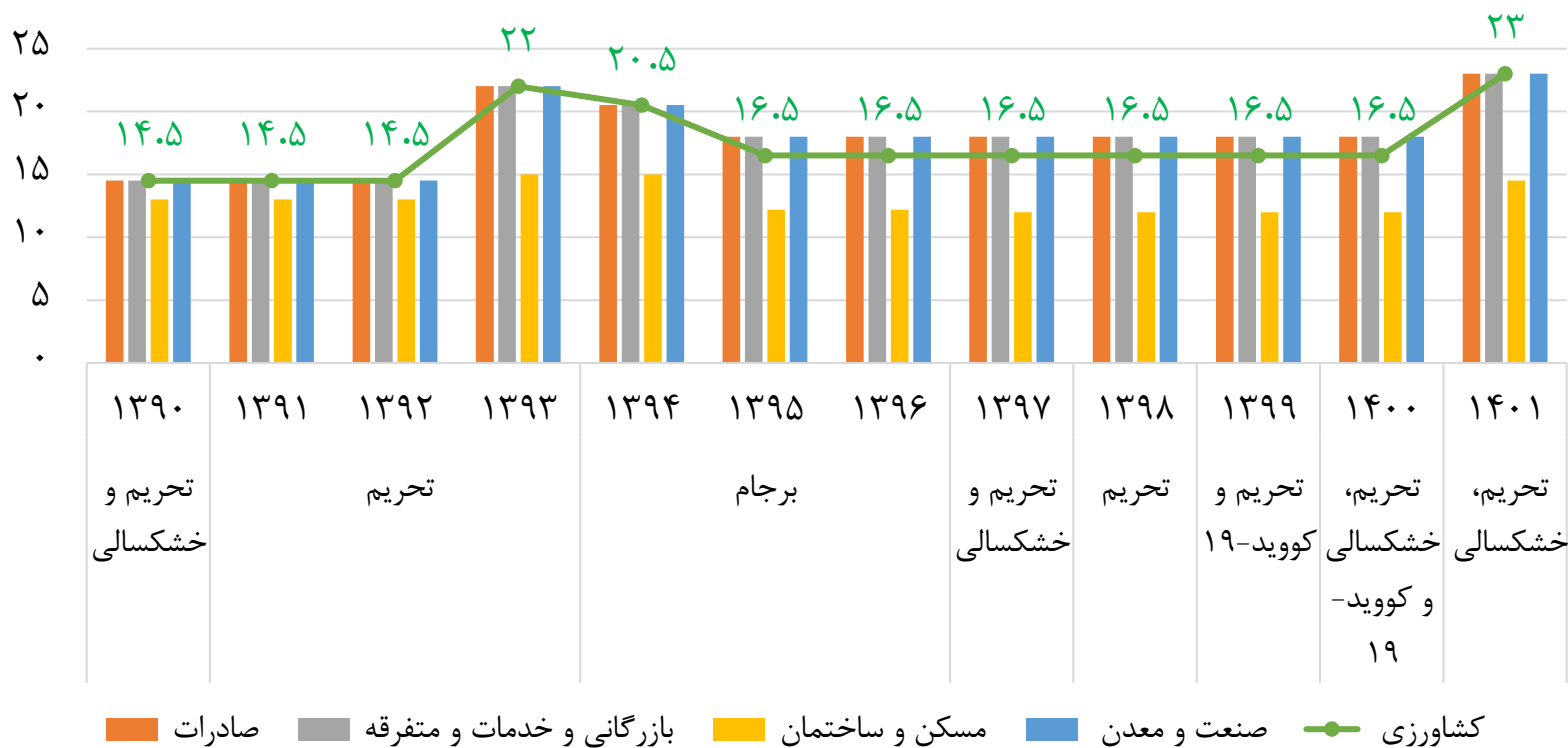
قسمت اول

بررسی تطبیقی سرمایه گذاری در بخشهای اقتصادی ایران

- نرخ تسهیلات بانکی
- وضعیت شاخصهای سرمایه گذاری
- وضعیت شاخصهای موجودی سرمایه

نرخ سود تسهیلات بانکی در بخشهای اقتصادی

(درصد)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

مقایسه مقدار سرمایه گذاری، موجودی سرمایه و ارزش افزوده بخش کشاورزی ایران

(هزار میلیارد ریال، ۱۳۹۵=۱۰۰)

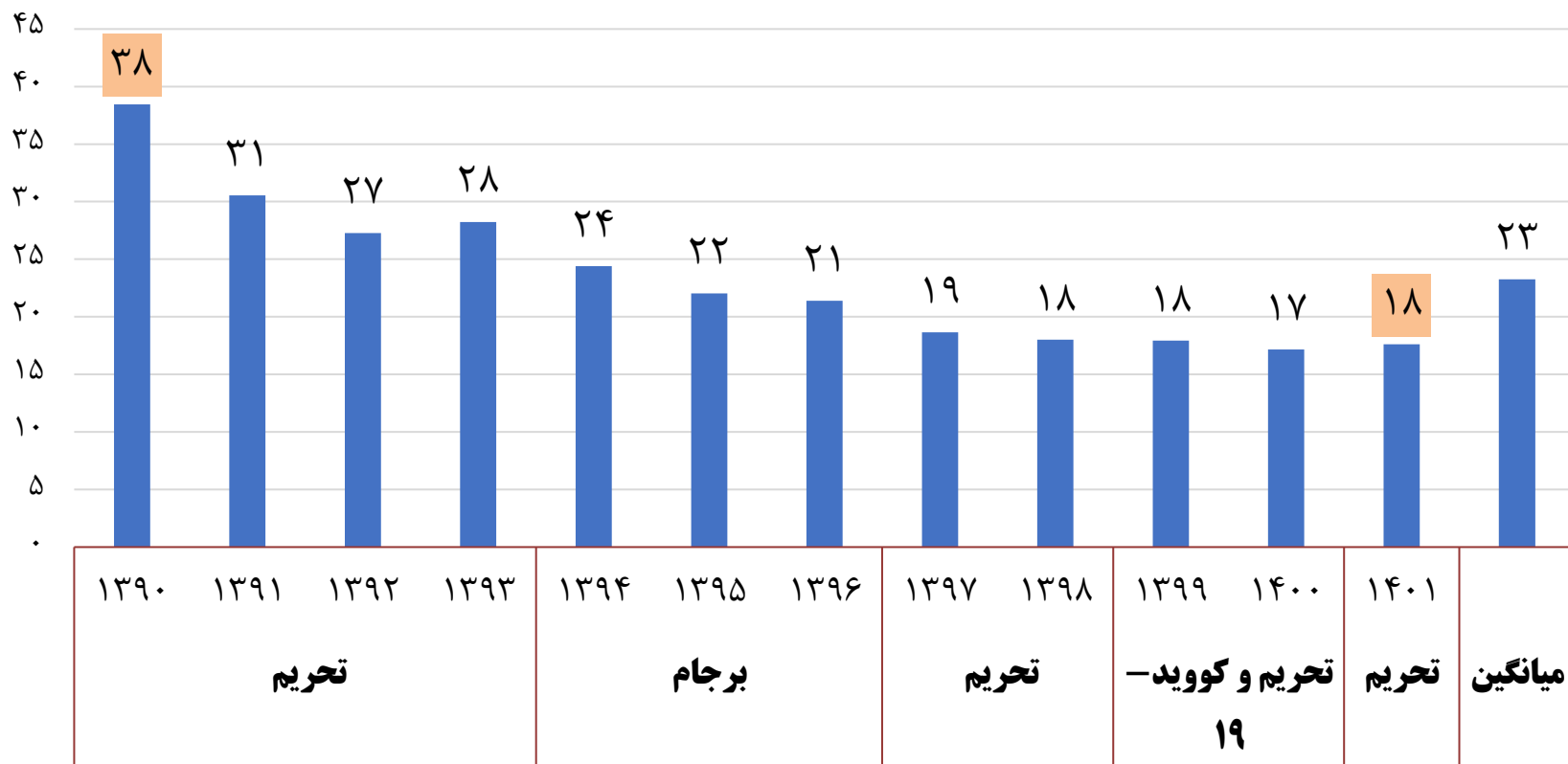

سال	میزان ارزش افزوده	میزان سرمایه گذاری	میزان موجودی سرمایه خالص	نسبت ارزش افزوده به	
				سرمایه گذاری	موجودی سرمایه خالص
تحریم و خشکسالی	۱۳۹۰	۱۰۸۹	۲۱۲	۱۶۹۵	۵.۱
تحریم	۱۳۹۱	۱۱۴۴	۱۶۱	۱۸۰۱	۷.۱
	۱۳۹۲	۱۲۰۵	۱۷۱	۱۹۱۱	۷.۰
	۱۳۹۳	۱۳۰۵	۱۷۳	۲۰۱۶	۷.۵
	۱۳۹۴	۱۳۴۳	۱۰۱	۲۰۴۲	۱۳.۳
برجام	۱۳۹۵	۱۴۱۰	۱۰۴	۲۰۶۷	۱۳.۵
	۱۳۹۶	۱۴۵۷	۱۱۹	۲۱۰۳	۱۲.۳
	۱۳۹۷	۱۴۲۴	۱۲۲	۲۱۳۹	۱۱.۷
تحریم و خشکسالی	۱۳۹۸	۱۵۵۴	۱۶۲	۲۲۱۰	۹.۶
تحریم و کووید-۱۹	۱۳۹۹	۱۶۰۳	۱۲۸	۲۲۴۳	۱۲.۵
تحریم، خشکسالی و کووید-۱۹	۱۴۰۰	۱۵۶۱	۱۵۱	۲۲۹۵	۱۰.۳
تحریم و خشکسالی	۱۴۰۱	۱۵۷۹	۱۵۶	-	۱۰.۱
میانگین	۱۳۸۹	۱۴۷	۲۰۴۸	۹.۵	۰.۶۸

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

سهم سرمایه گذاری در تولید ناخالص داخلی ایران

(درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

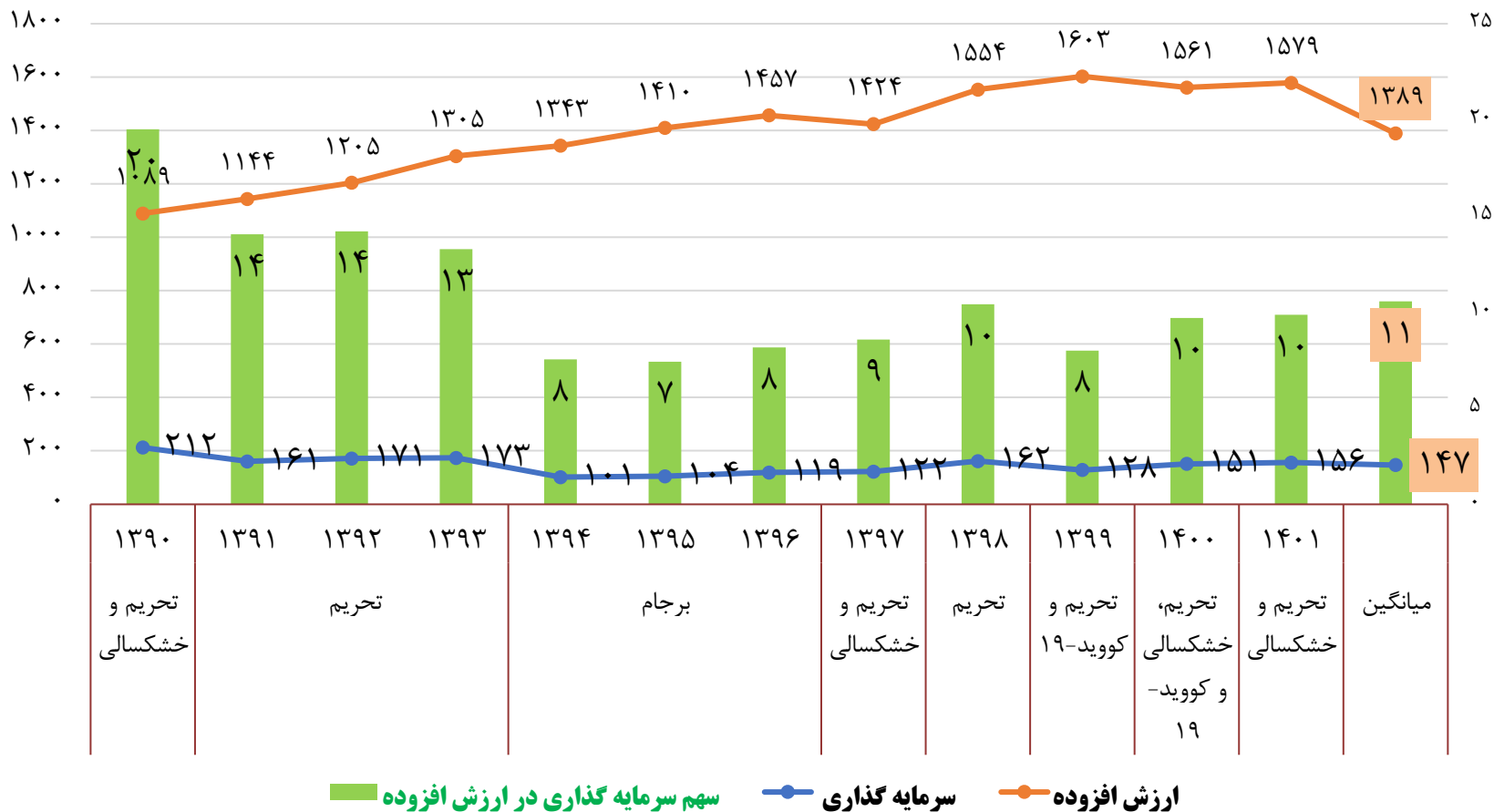
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

متوسط این سهم در سطح جهانی: ۲۵-۲۰ درصد

جایگاه سرمایه گذاری در ارزش افزوده کشاورزی

(درصد، هزار میلیارد ریال، ۱۰۰=۱۳۹۵)

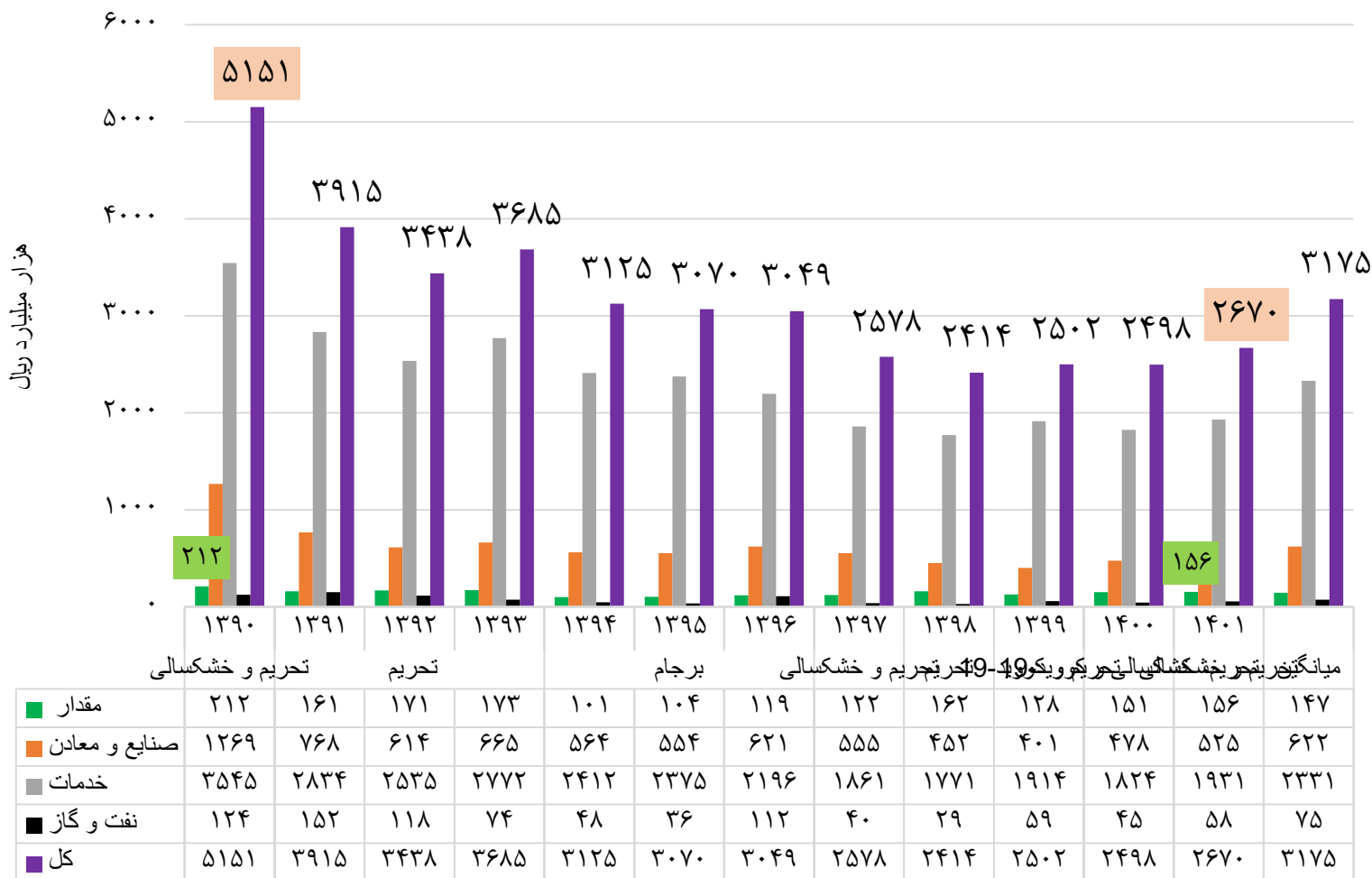

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

میزان سرمایه گذاری به تفکیک بخشهای اقتصادی ایران

(هزار میلیارد ریال، ۱۰۰=۱۳۹۵)

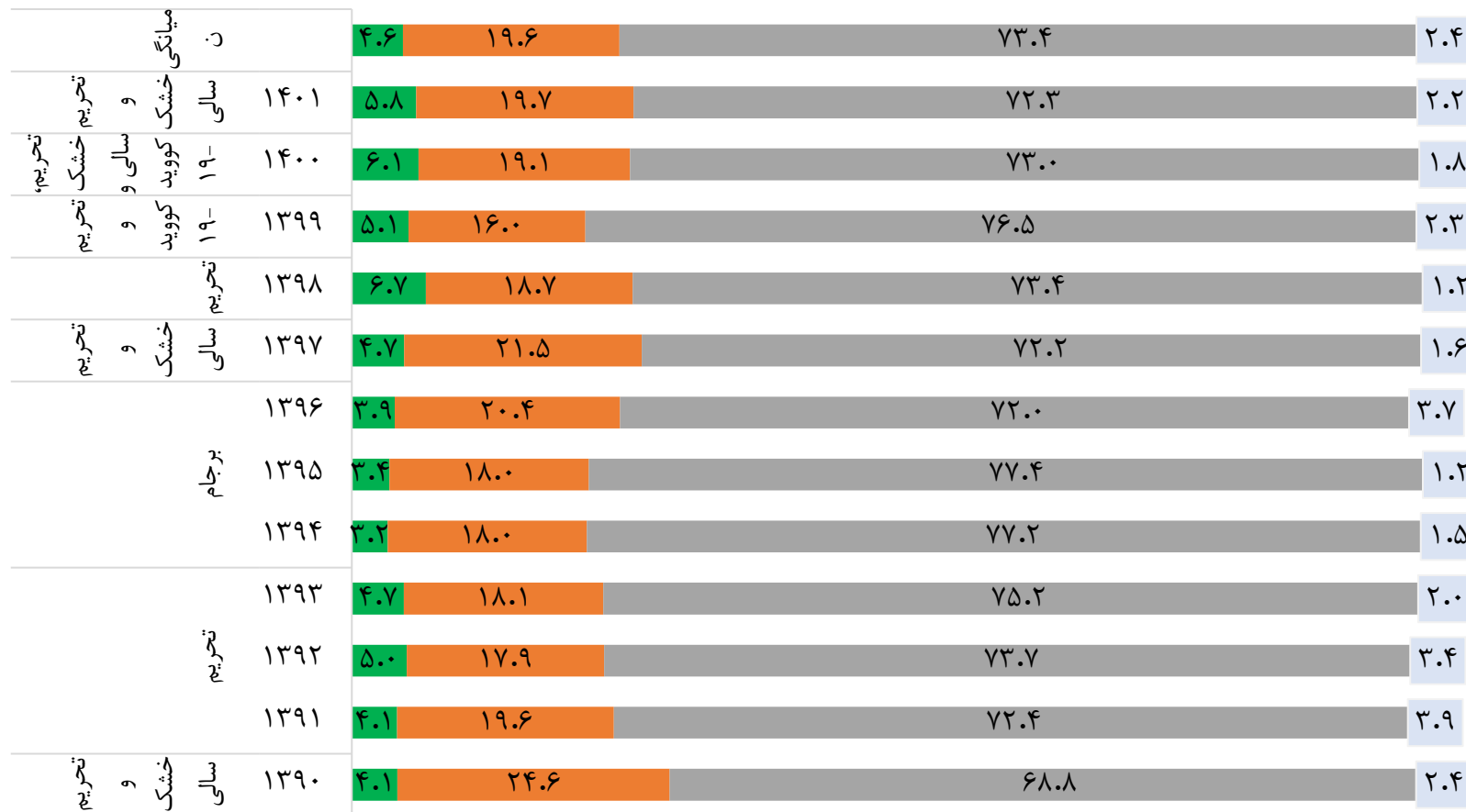
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

سهم سرمایه گذاری به تفکیک بخشهای اقتصادی

(درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

■ نفت و گاز ■ خدمات ■ صنایع و معادن ■ کشاورزی

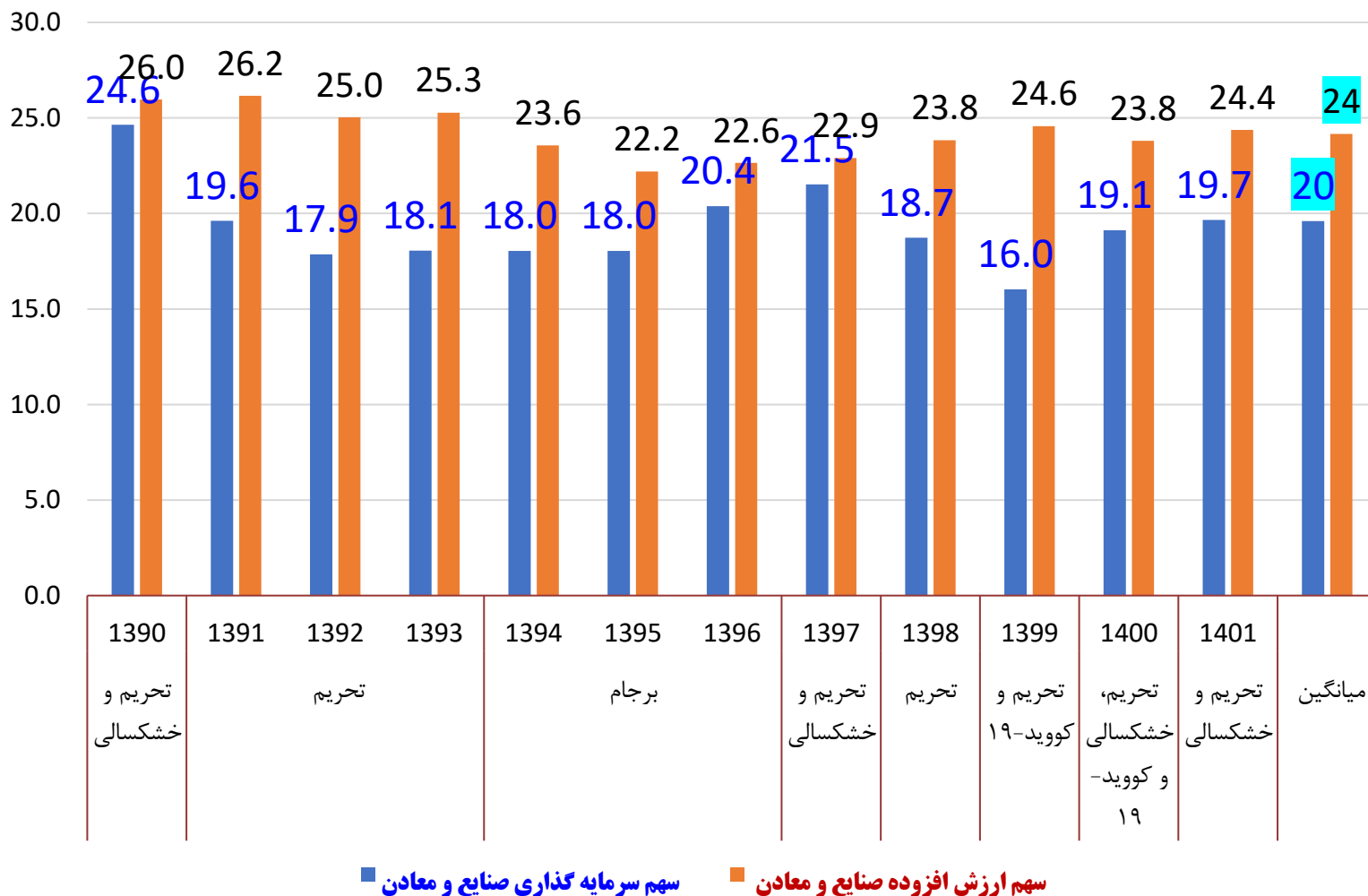

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

مقایسه سهم سرمایه گذاری و ارزش افزوده صنایع و معادن ایران

(درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

■ سهم سرمایه گذاری صنایع و معادن

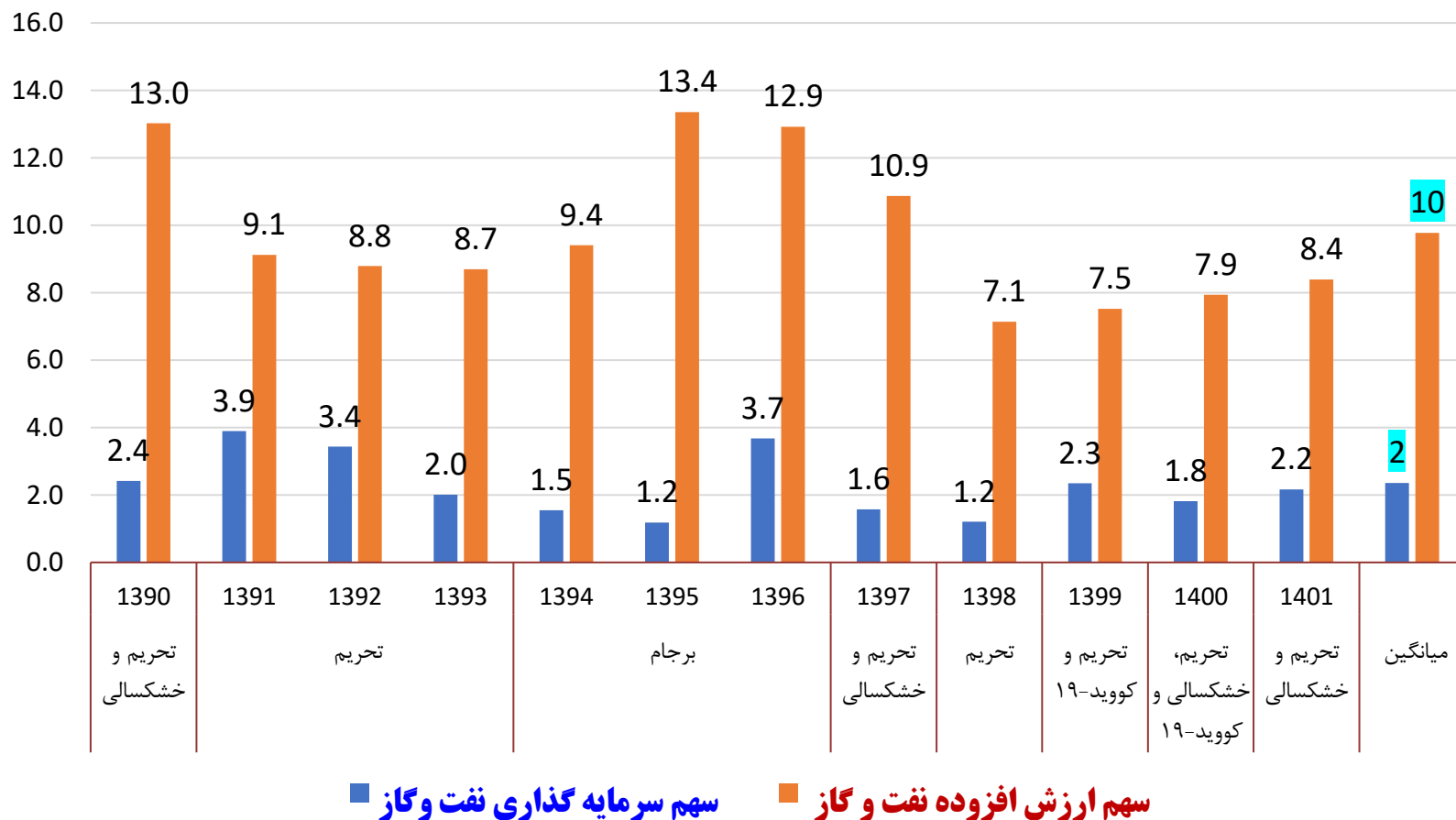
■ سهم ارزش افزوده صنایع و معادن

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

مقایسه سهم سرمایه گذاری و ارزش افزوده بخش نفت و گاز

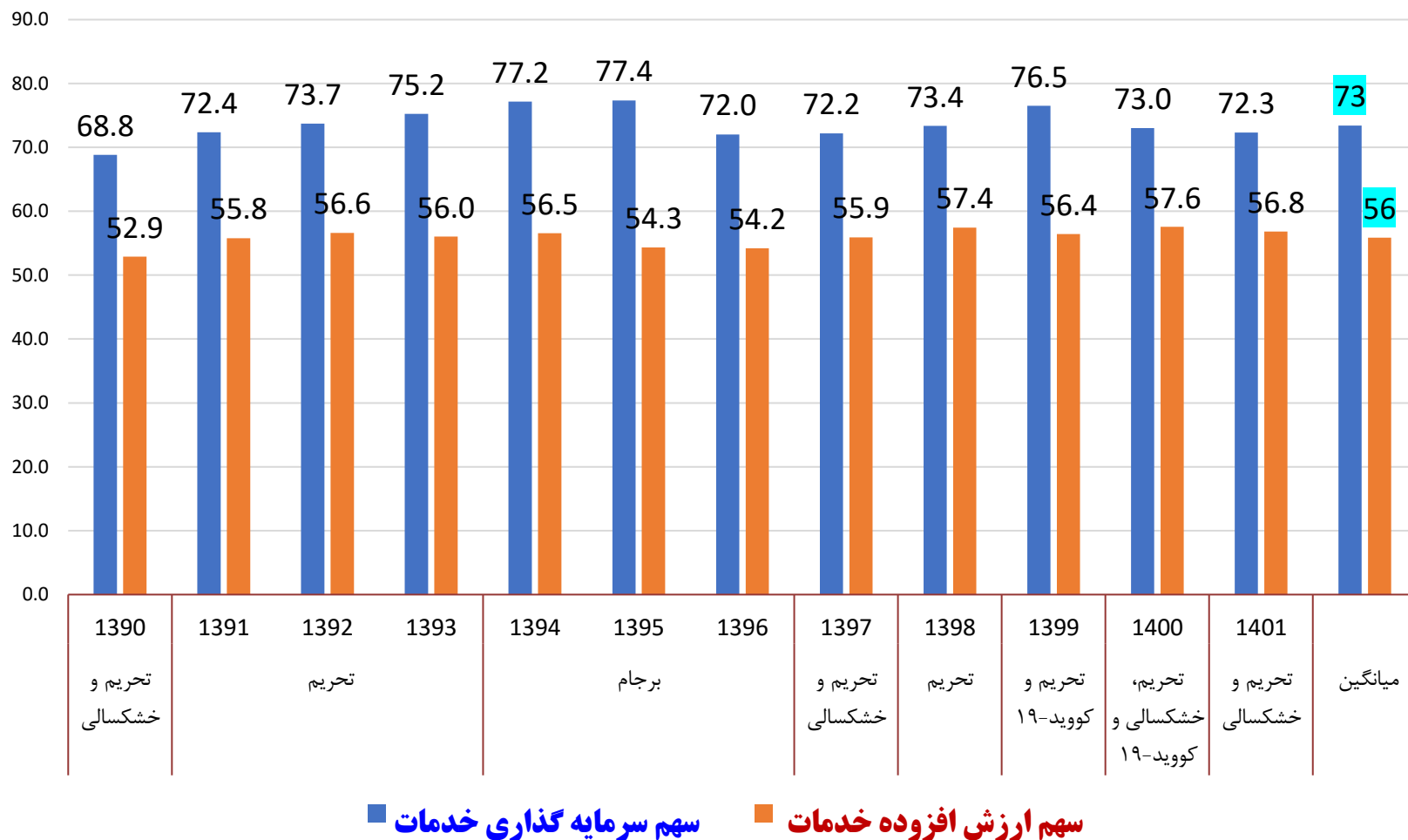
(درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

مقایسه سهم سرمایه گذاری و ارزش افزوده بخش خدمات ایران (درصد، ۱۰۰=۱۳۹۰)

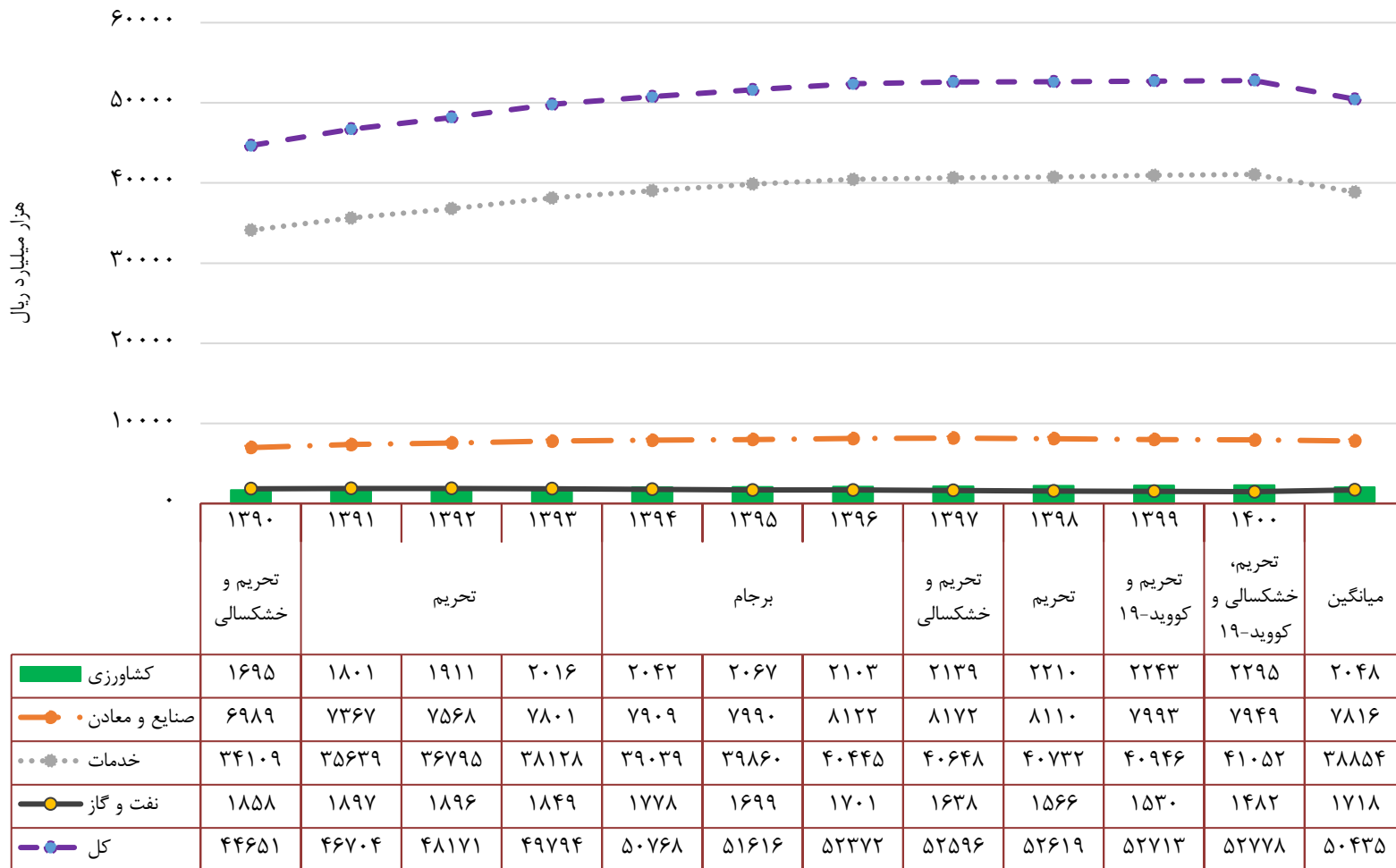
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

میزان موجودی سرمایه خالص بخشهای اقتصادی ایران

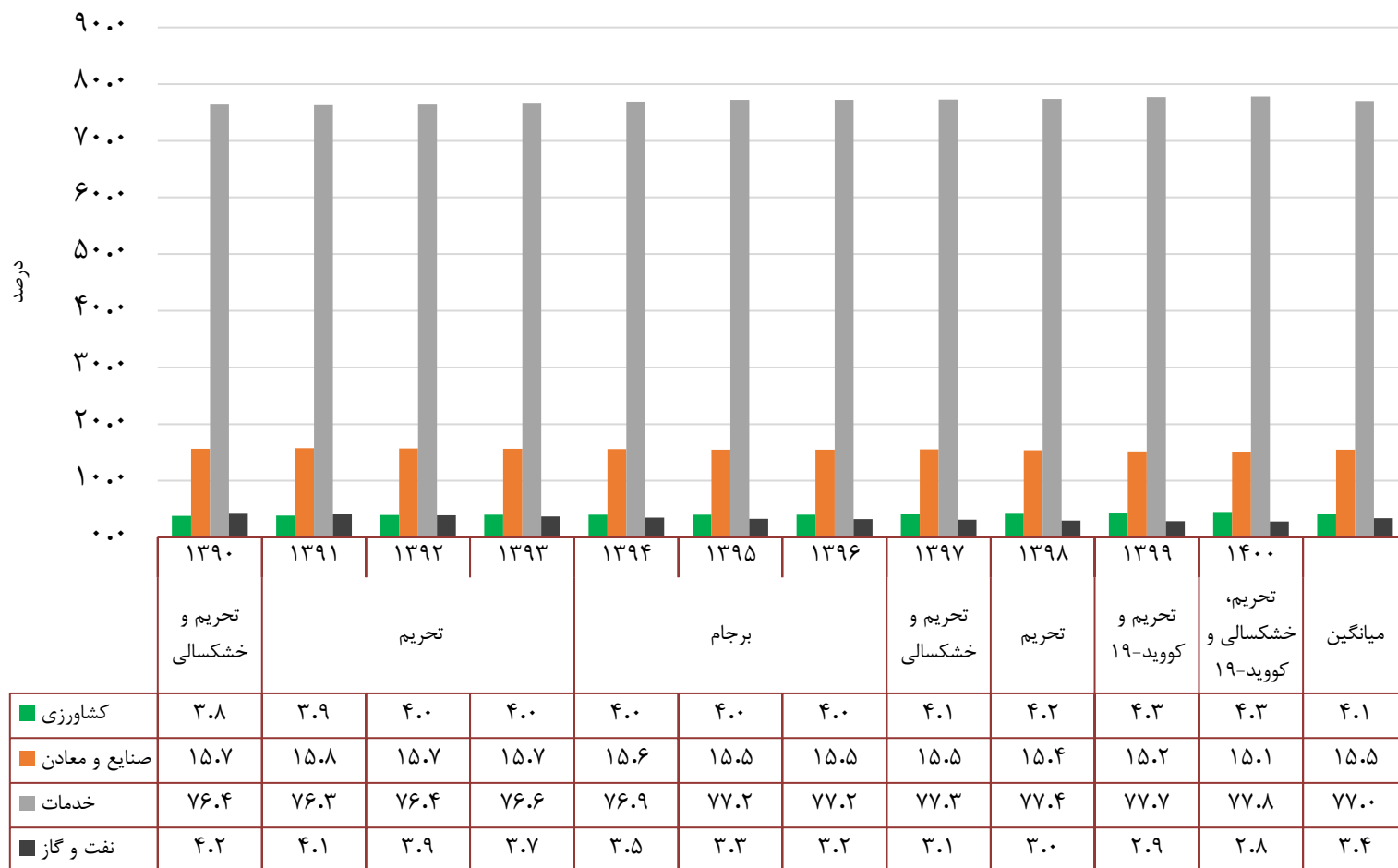
(هزار میلیارد ریال، ۱۰۰=۱۳۹۵)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

سهم موجودی سرمایه خالص بخشهای اقتصادی ایران (درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

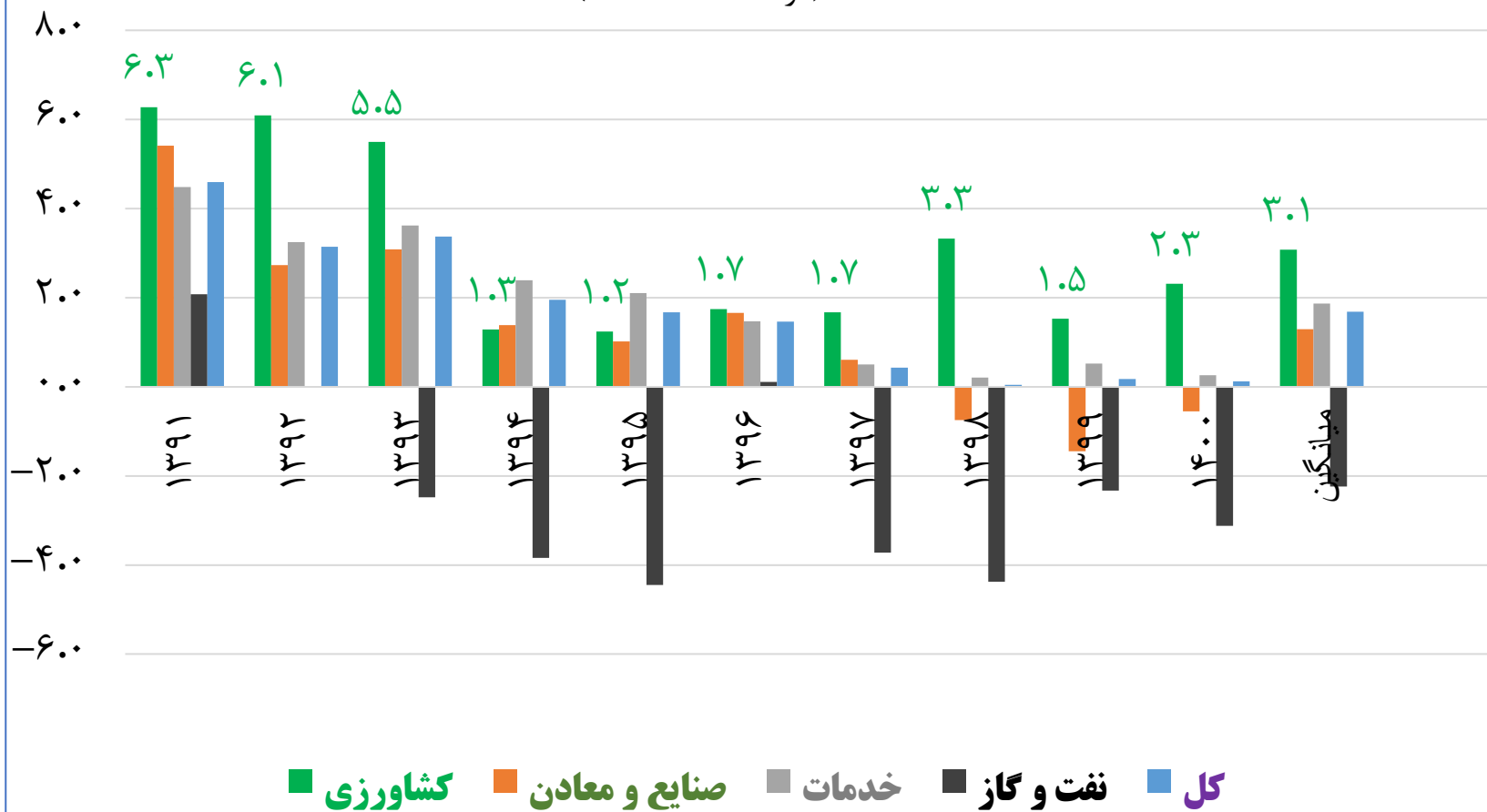

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

رشد موجودی سرمایه خالص بخشهای اقتصادی ایران

(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

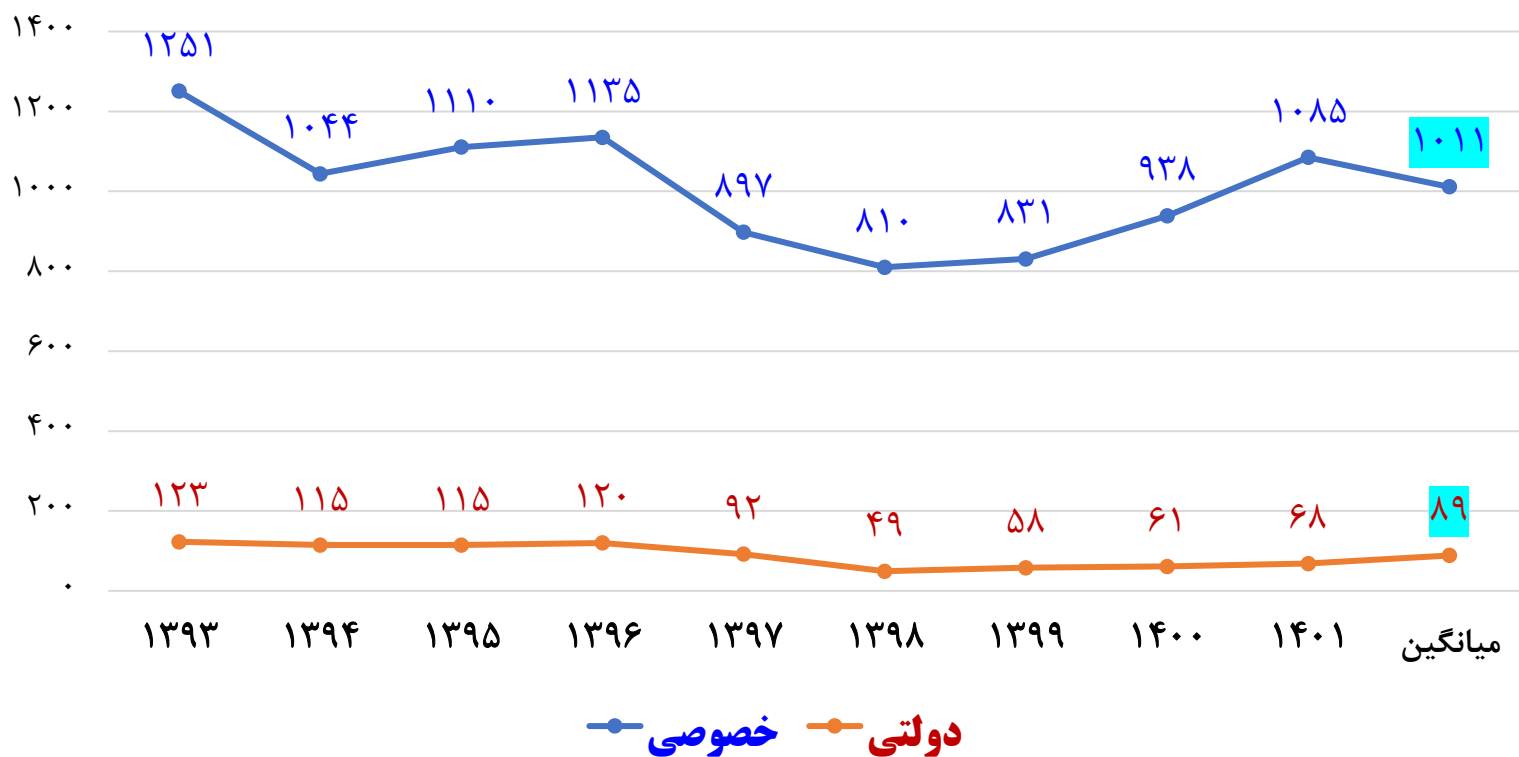
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

در سالهای ۱۴۰۱-۱۳۹۳، میانگین مقدار سرمایه گذاری سالانه بخش خصوصی در ماشین آلات و ابزارهای تولید بیش از ۱۱ برابر سرمایه گذاری دولتی بوده است.

میزان سرمایه گذاری ماشین آلات کل اقتصاد ایران به تفکیک دولتی و خصوصی

(۱۳۹۵=۱۰۰، هزار میلیارد ریال)

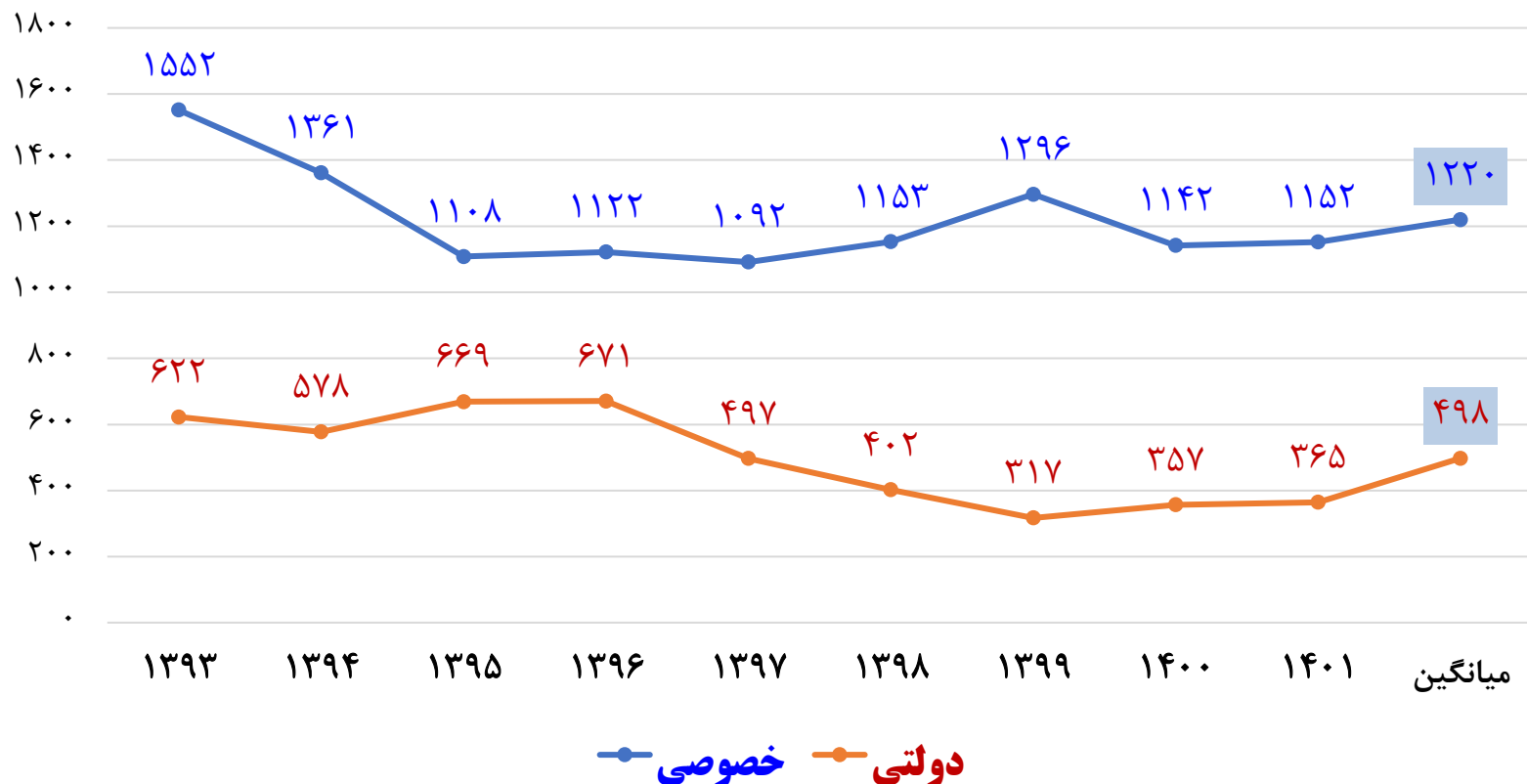

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا. (۲). محاسبات

در سالهای ۱۴۰۱-۱۳۹۳، میانگین مقدار سرمایه گذاری سالانه بخش خصوصی در **ساختمانهای تولید** حدود **۲.۵ برابر** سرمایه گذاری دولتی بوده است.

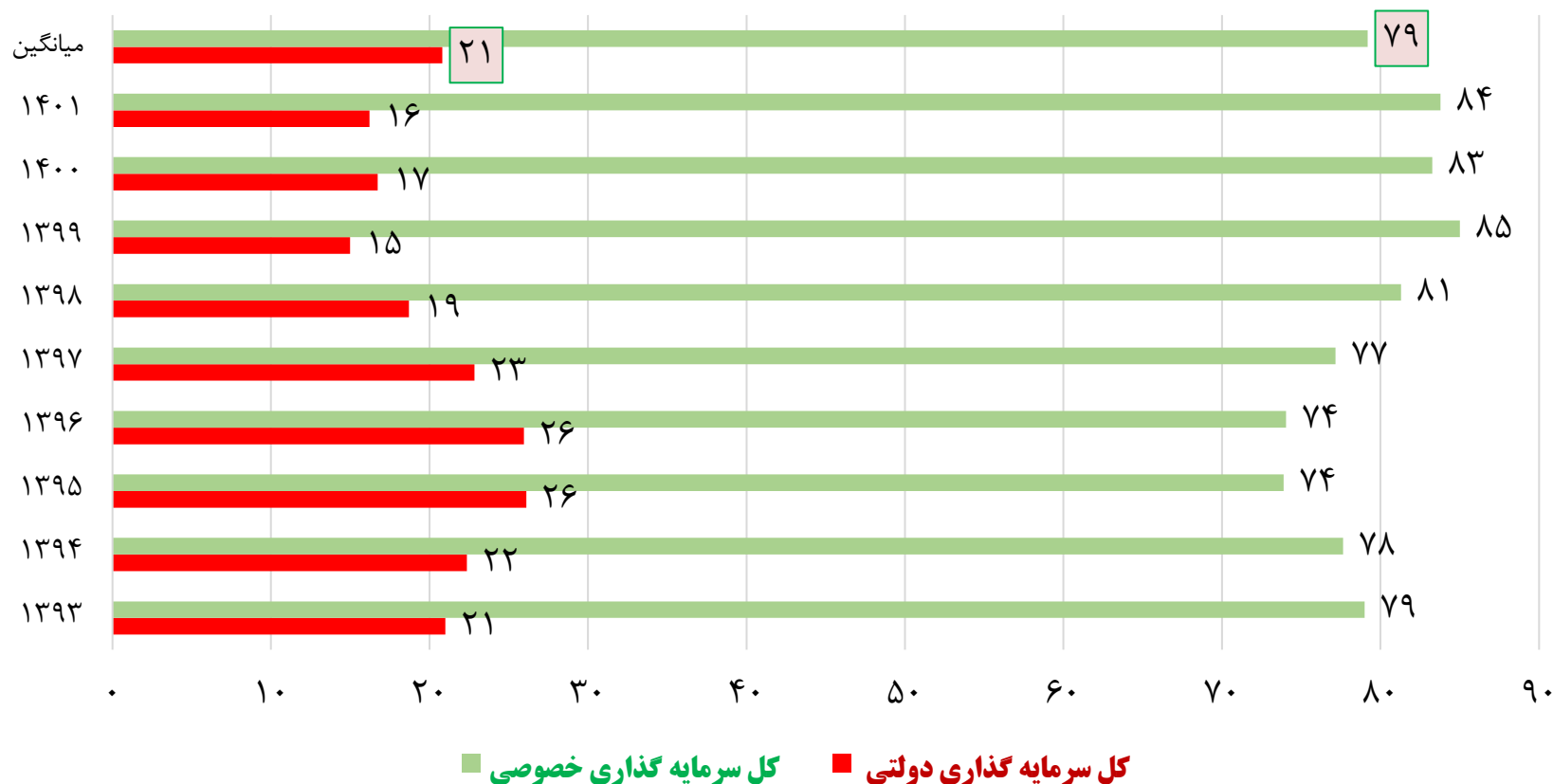
میزان سرمایه گذاری ساختمان کل اقتصاد ایران به تفکیک دولتی و خصوصی
(۱۰۰=۱۳۹۵، هزار میلیارد ریال)

در سالهای ۱۴۰۱-۱۳۹۳، میانگین سهم سرمایه گذاری سالانه بخش خصوصی در کل اقتصاد حدود ۴ برابر سرمایه گذاری دولتی بوده است.

توزیع سرمایه گذاری به تفکیک خصوصی و دولتی در اقتصاد ایران (درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

✓ به دلیل فقدان آمار و اطلاعات مستند نمی توان سهم سرمایه گذاری بخشهای دولتی و خصوصی را در بخشهای اقتصادی ایران از جمله بخش کشاورزی تفکیک کرد.

✓ سرمایه گذاری **دولت** در بخش کشاورزی، عمدتاً در **زیربناهای کشاورزی** است.

✓ **حضور دولت** در بخش کشاورزی نسبت به سایر بخشهای اقتصادی، بسیار پایین و کمرنگ است.

✓ **کشت و صنعتهای کشاورزی**، مهمترین نموده های سرمایه گذاری دولت در تولید محصولات کشاورزی هستند.

✓ بخش عمده سرمایه گذاری دولت در کشاورزی ایران به صورت غیر مستقیم و در قالب **آموزش و تحقیق** انجام می شود.

قسمت دوم

روند سرمایه گذاری و موجودی سرمایه خالص در بخش کشاورزی ایران به تفکیک

- روند مقدار، سهم و رشد سرمایه گذاری کشاورزی به تفکیک ماشین آلات و ساختمان
- روند مقدار، سهم و رشد موجودی سرمایه کشاورزی به تفکیک ماشین آلات و ساختمان
- نرخ استهلاك سرمایه در کشاورزی ایران
- میزان استهلاك سرمایه در کشاورزی ایران

بانک مرکزی ج.ا.ا، صرفاً
آمار سرمایه گذاری و
موجودی سرمایه ماشین
آلات و ساختمانهای
کشاورزی را تولید و منتشر
می سازد.

مصادیق سرمایه در کشاورزی

منابع زمین

زمینهای قابل کشت

باغات

منابع آبی

گوسفند و بز

گاو و گوساله

شتر

اسب

....

کله های دامی

ماشین آلات کشاورزی

تراکتور و ...

تجهیزات

ابزارهای دستی

ساختمانهای کشاورزی

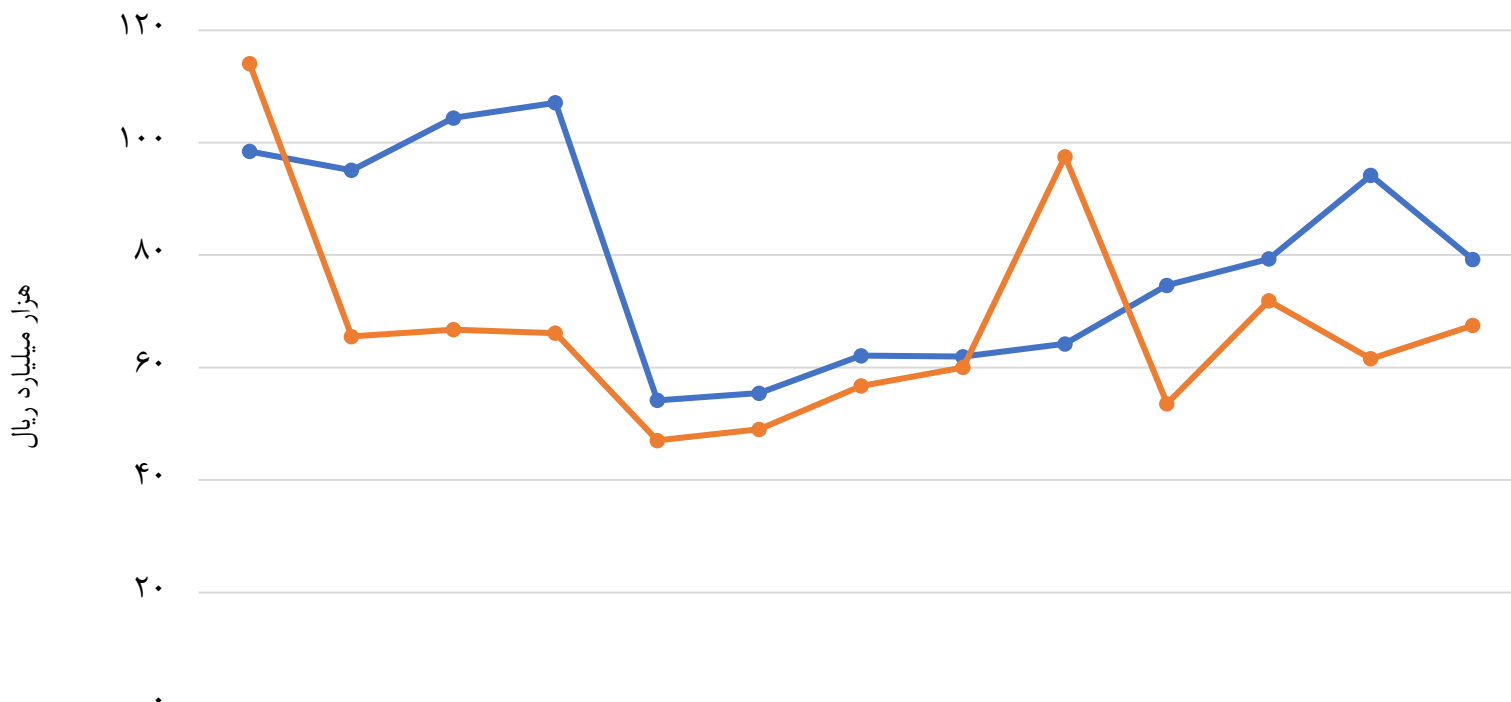
مرغداری

گاوداری

کاهش مقدار سرمایه گذاری کشاورزی در زمان برجام!

توزیع مقدار سرمایه گذاری کشاورزی به تفکیک

(هزار میلیارد ریال، ۱۰۰=۱۳۹۵)

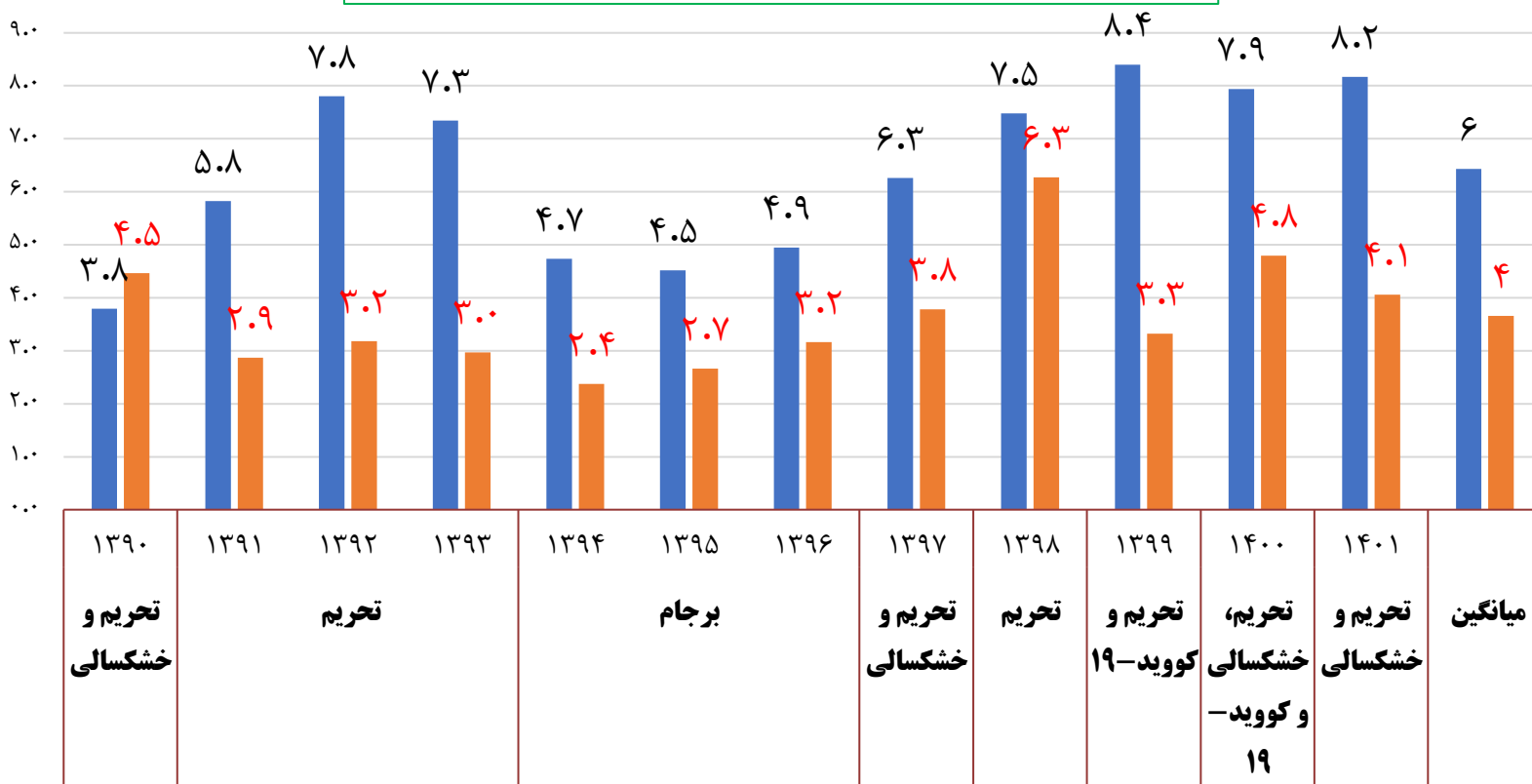

	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱
تخریب و خشکسالی	۹۸	۹۵	۱۰۴	۱۰۷	۵۴	۵۵	۶۲	۶۲	۶۴	۷۵	۷۹	۹۴
تخریب و خشکسالی	۱۱۴	۶۶	۶۷	۶۶	۴۷	۴۹	۵۷	۶۰	۹۸	۵۴	۷۲	۶۷

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

سهم سرمایه گذاری کشاورزی در کل سرمایه گذاری اقتصاد به تفکیک
(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

■ ماشین آلات کشاورزی ■ ساختمان کشاورزی

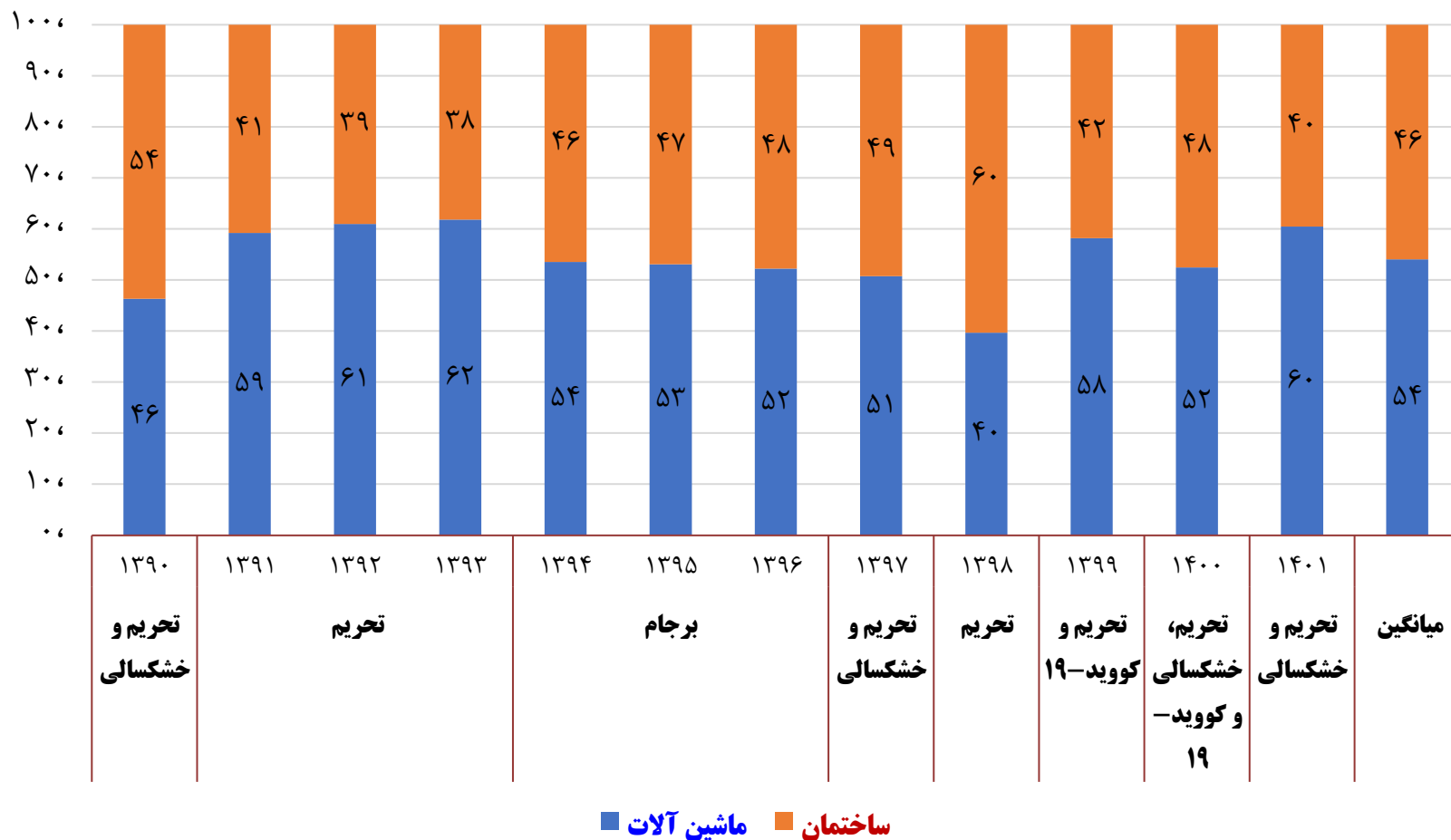
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

فقدان یک سیاست مشخص در توسعه سرمایه گذاری کشاورزی!

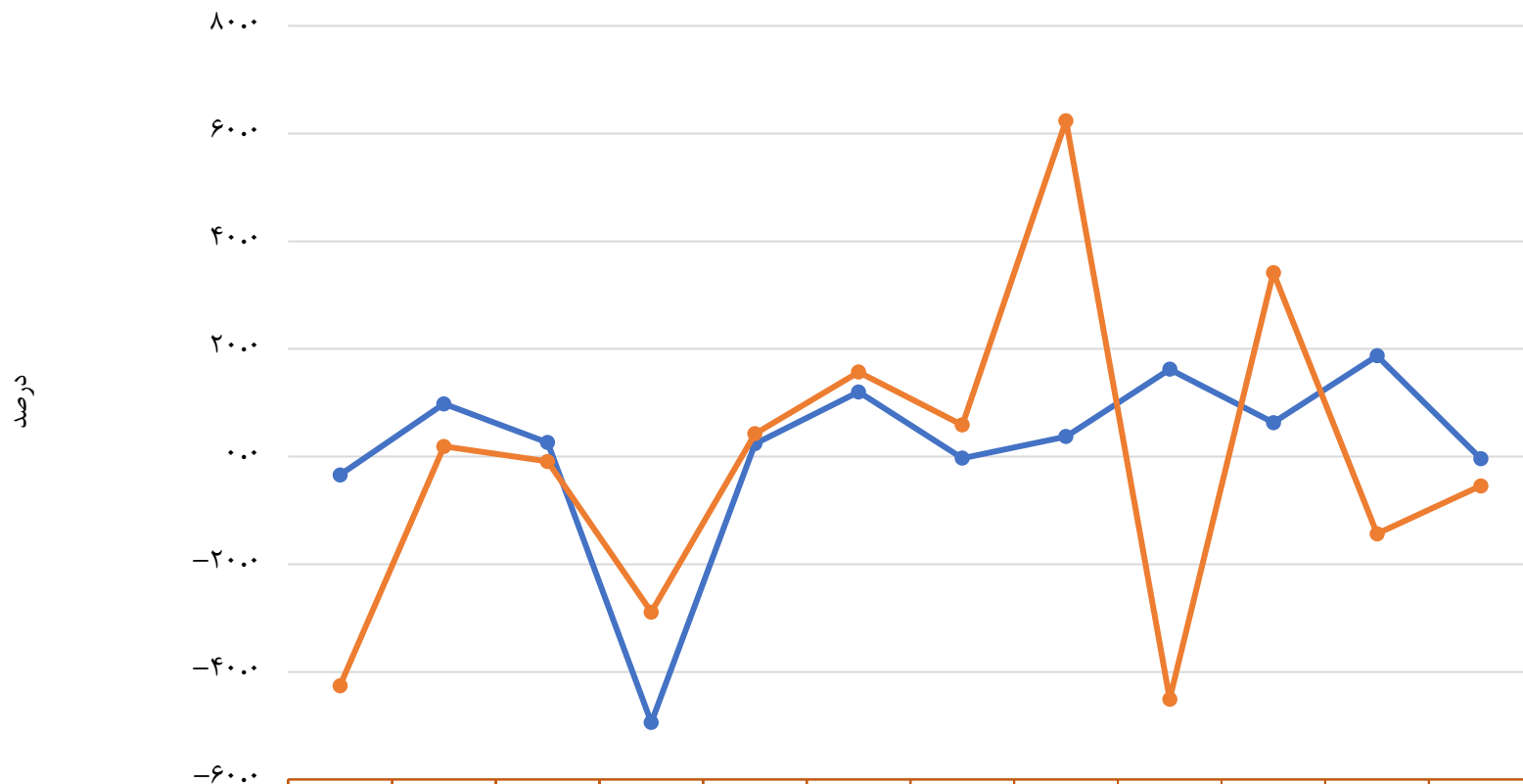
توزیع سرمایه گذاری کشاورزی به تفکیک

(درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.

رشد سرمایه گذاری کشاورزی به تفکیک (درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

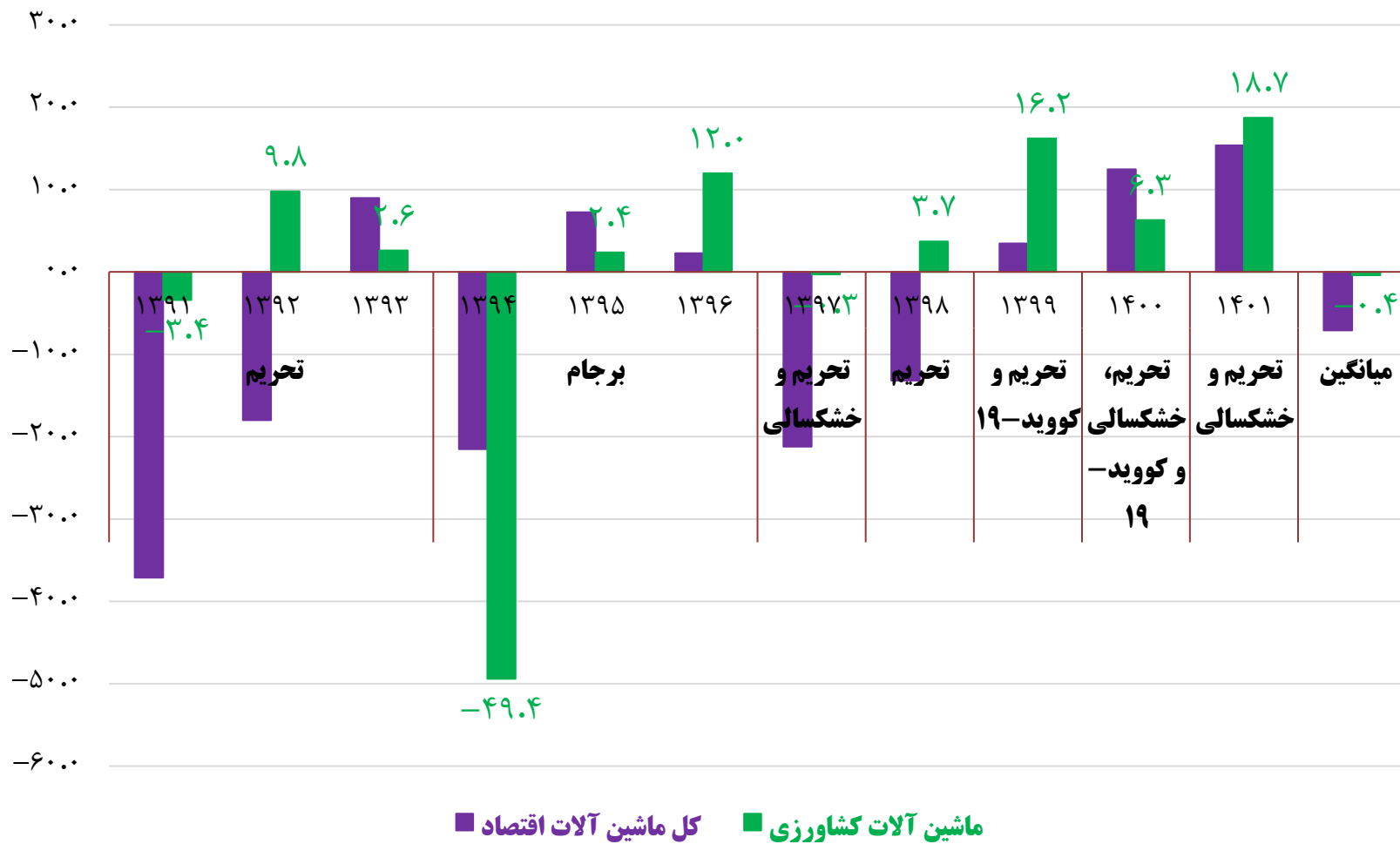
	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	میانگین
	تحریم			برجام			تحریم و خشکسالی			تحریم و خشکسالی		
ماشین آلات کشاورزی	-۳.۴	۹.۸	۲.۶	-۴۹.۴	۲.۴	۱۲.۰	-۰.۳	۳.۷	۱۶.۲	۶.۳	۱۸.۷	-۰.۴
ساختمان کشاورزی	-۴۲.۶	۱.۹	-۰.۹	-۲۸.۹	۴.۲	۱۵.۷	۵.۹	۶۲.۴	-۴۵.۱	۳۴.۲	-۱۴.۴	-۵.۵

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

رشد سرمایه گذاری ماشین آلات به تفکیک کل اقتصاد و بخش کشاورزی

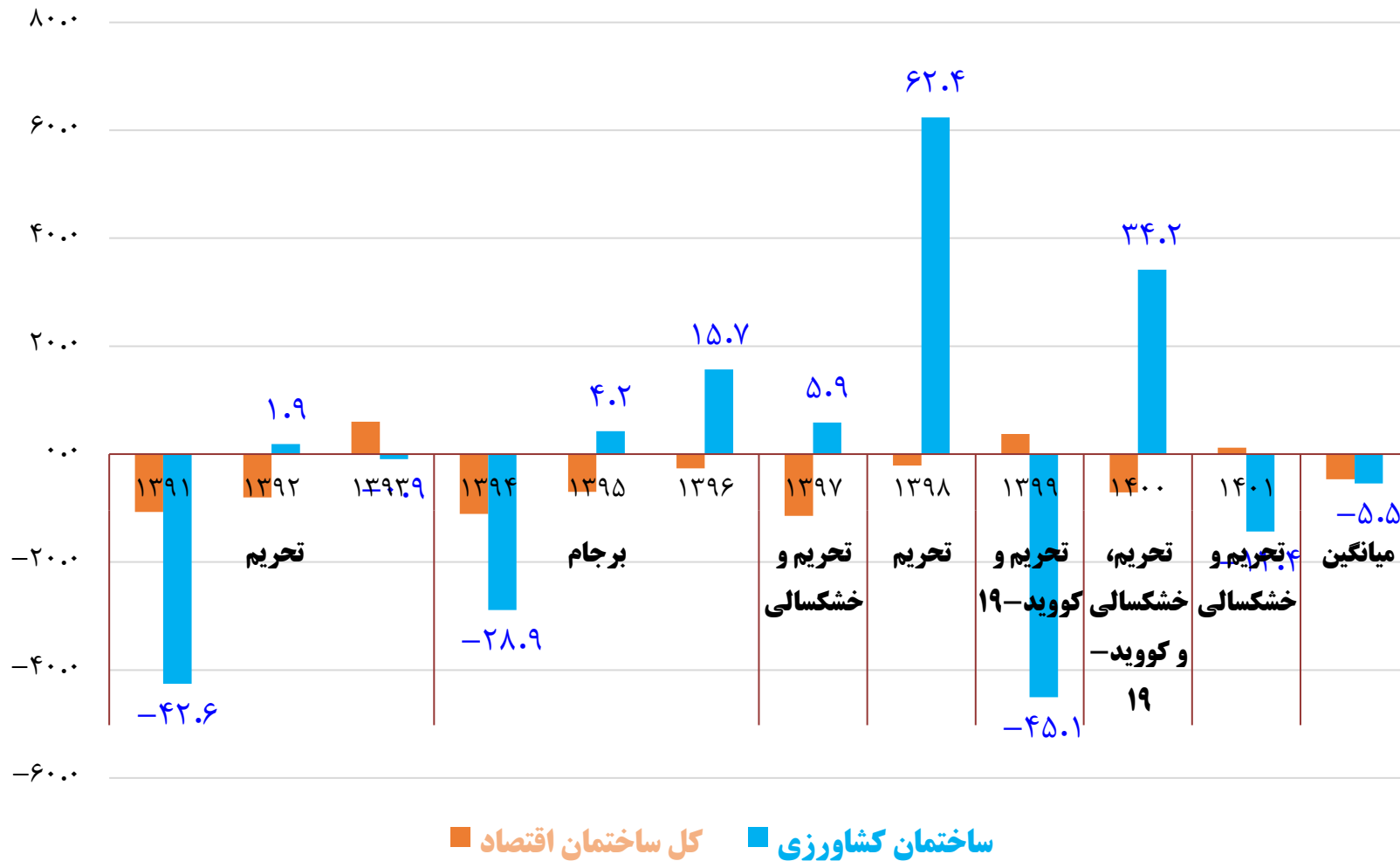
(درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

رشد سرمایه گذاری ساختمان به تفکیک کل اقتصاد و بخش کشاورزی

(درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

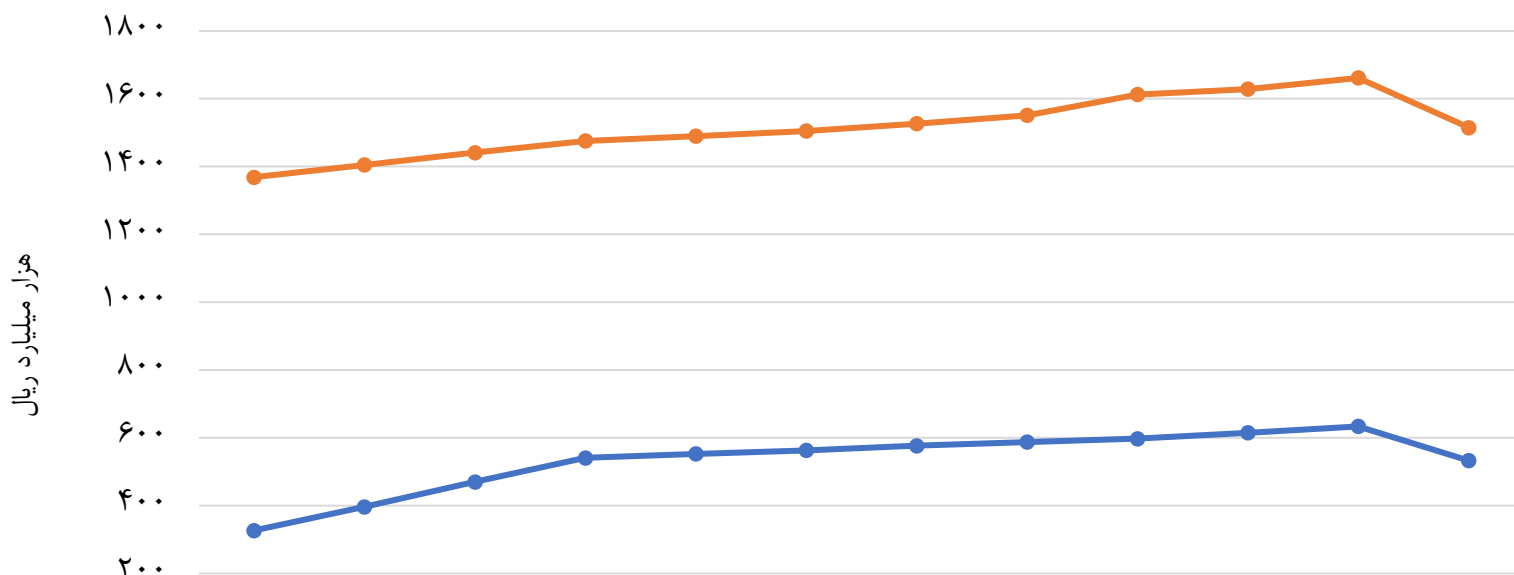
منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

اولویت کشور در توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی باید ساختمان باشد یا ماشین آلات؟

توزیع مقدار موجودی سرمایه خالص کشاورزی به تفکیک

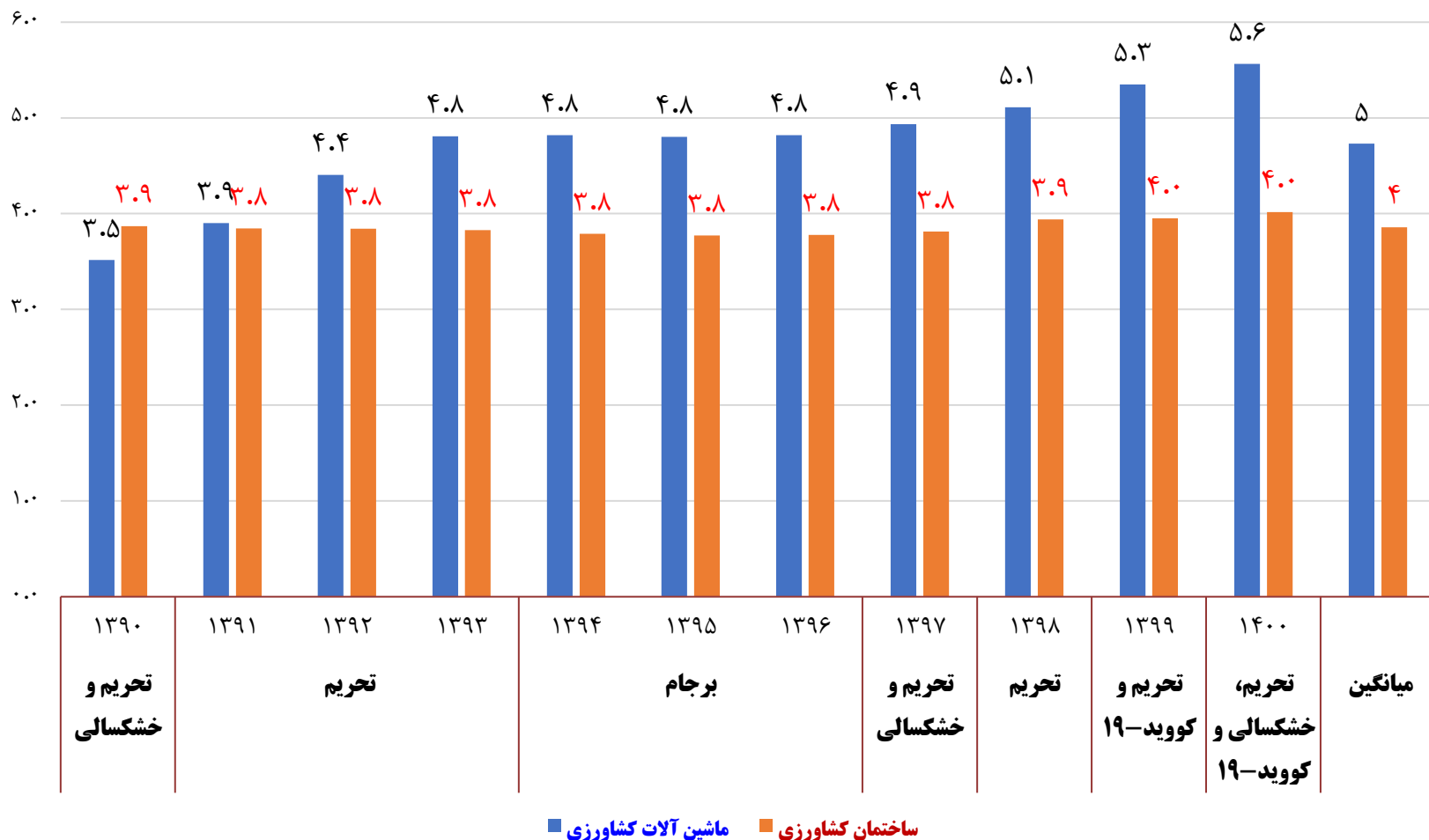
(هزار میلیارد ریال، ۱۳۹۵=۱۰۰)

	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	
	تحریم و خشکسالی		تحریم		برجام		تحریم و خشکسالی		تحریم و خشکسالی		تحریم و خشکسالی	
ماشین آلات	۳۲۷	۳۹۶	۴۷۰	۵۴۱	۵۵۲	۵۶۳	۵۷۷	۵۸۷	۵۹۷	۶۱۵	۶۳۴	۵۳۳
ساختمان	۱۳۶۸	۱۴۰۵	۱۴۴۱	۱۴۷۵	۱۴۹۰	۱۵۰۵	۱۵۲۷	۱۵۵۱	۱۶۱۲	۱۶۲۹	۱۶۶۱	۱۵۱۵

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

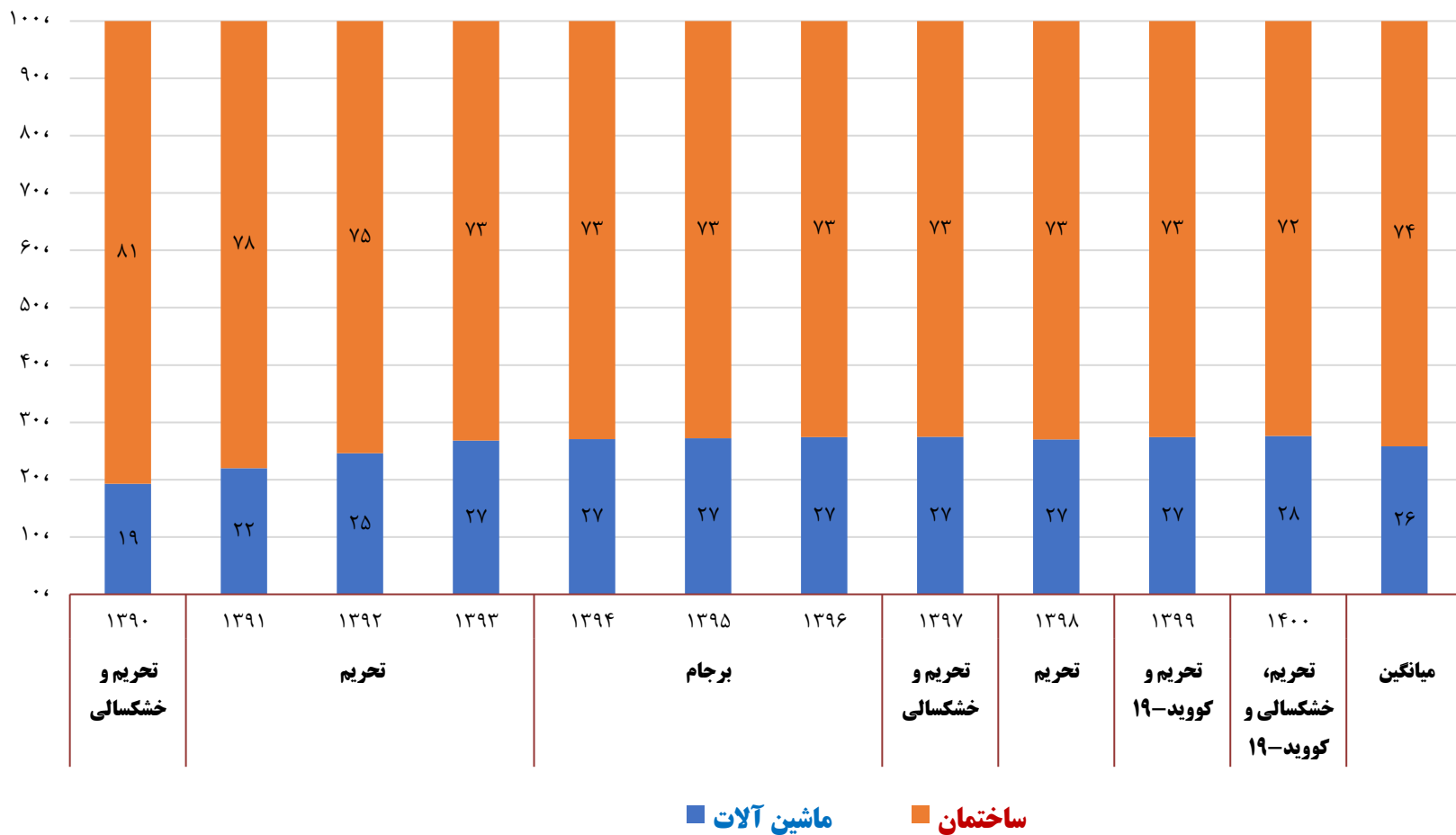
سهم موجودی سرمایه خالص کشاورزی در کل موجودی سرمایه خالص اقتصاد به تفکیک
 (درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

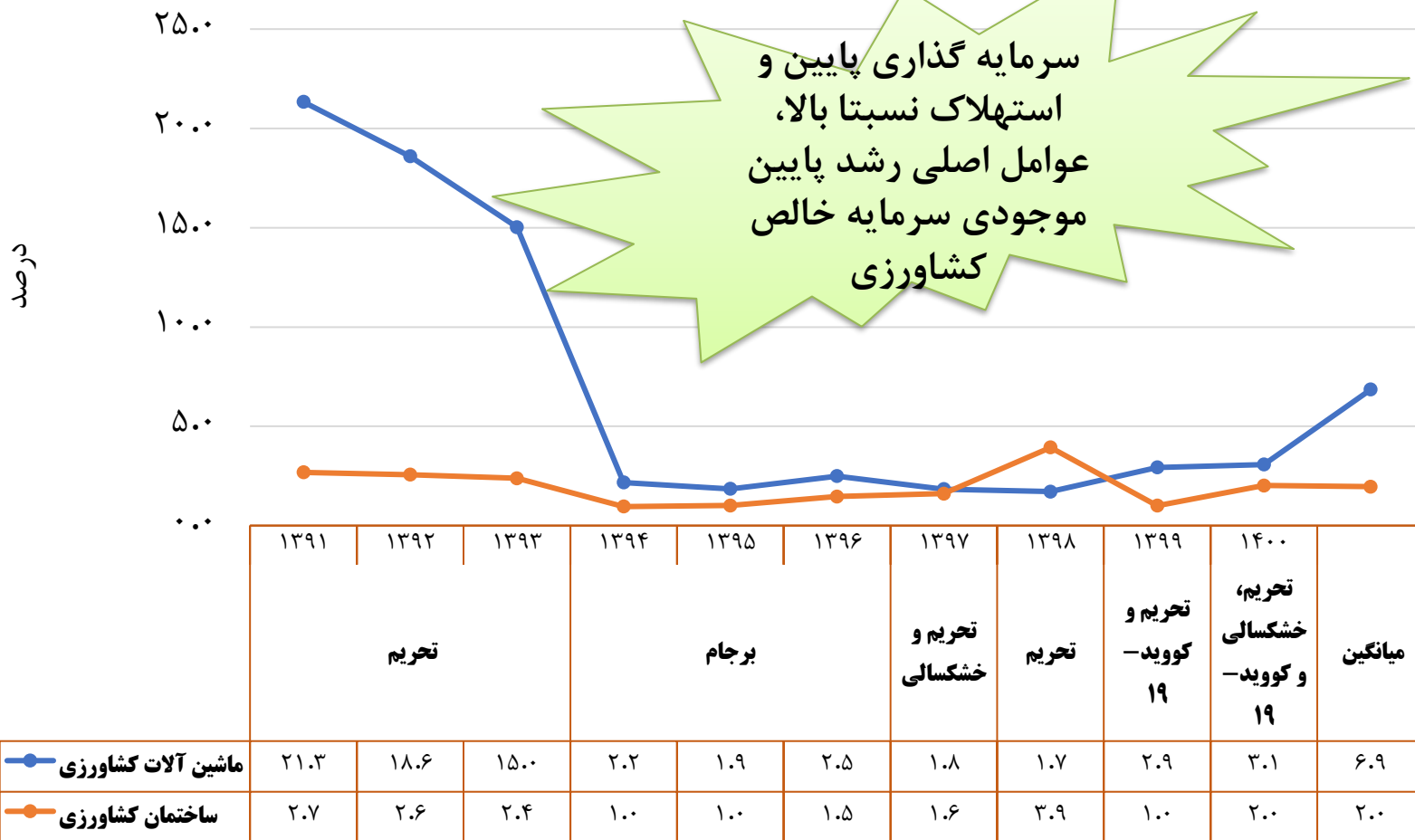
توزیع موجودی سرمایه خالص کشاورزی به تفکیک (درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

رشد موجودی سرمایه خالص کشاورزی به تفکیک

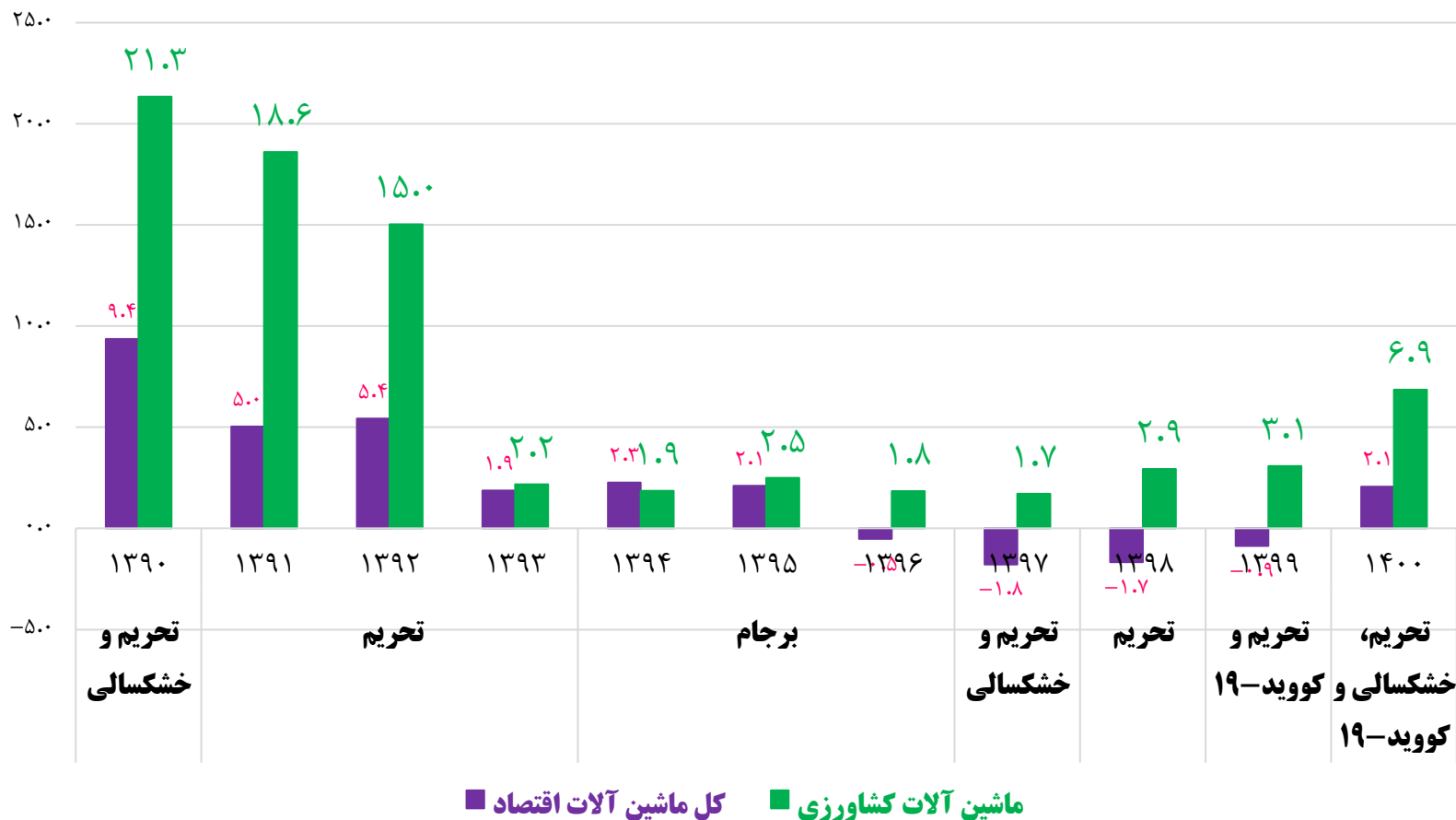
(درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

رشد موجودی سرمایه خالص ماشین آلات به تفکیک کل اقتصاد و بخش کشاورزی

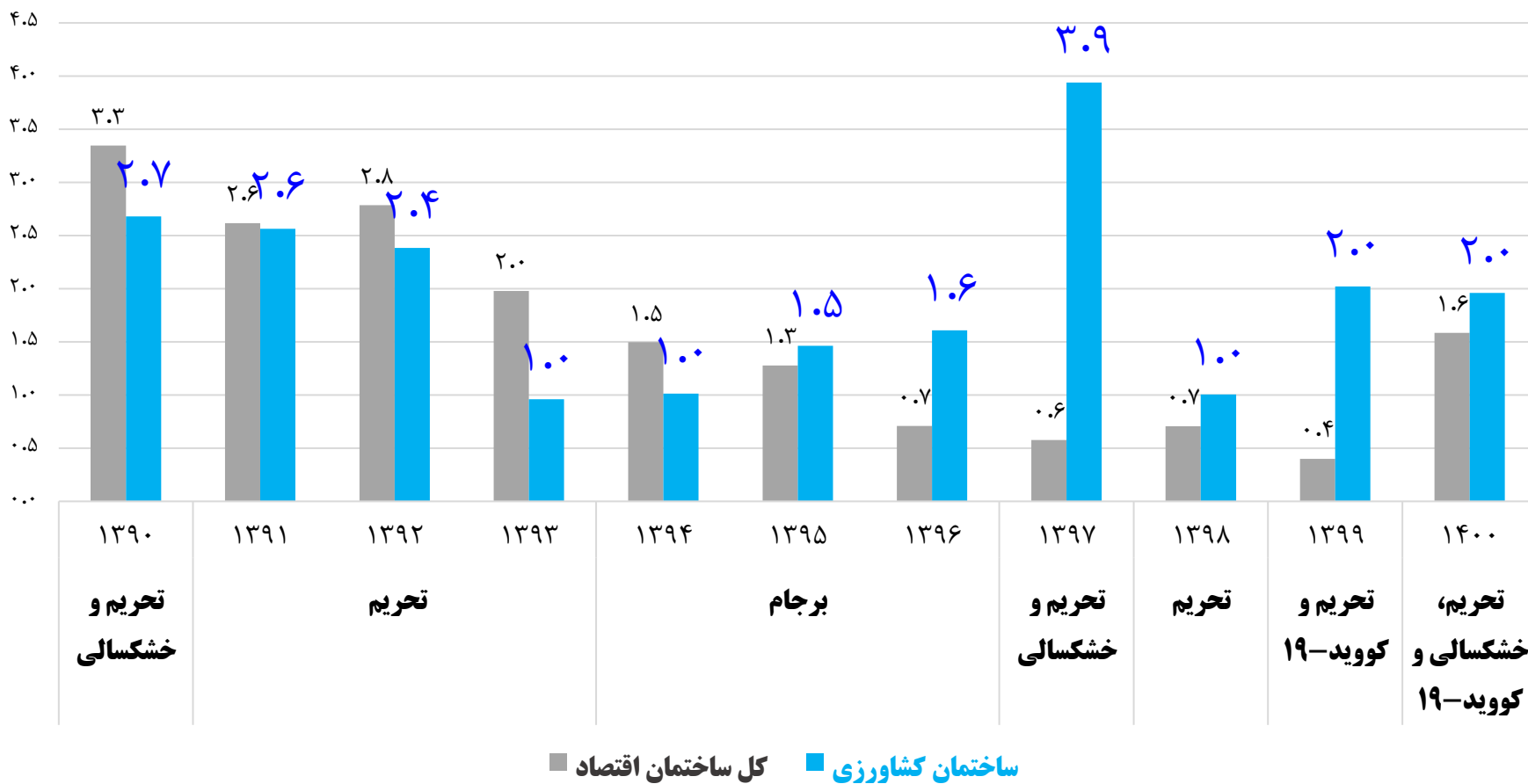
(درصد، ۱۳۹۵=۱۰۰)

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

رشد موجودی سرمایه خالص ساختمان به تفکیک کل اقتصاد و بخش کشاورزی

(درصد، ۱۰۰=۱۳۹۵)

■ کل ساختمان اقتصاد ■ ساختمان کشاورزی

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

نرخ استهلاك سرمايه در بخش كشاورزي ايران

مطالعه	دوره‌ی زمانی	مقدار نرخ استهلاك (درصد)
تهامي پور (۱۳۸۷)	۱۳۳۸-۸۳	۵.۲
هژبر كياني و بغزيان (۱۳۷۳)		۵.۳
اميني و نشاط (۱۳۸۴)	۱۳۳۸-۸۱	۵.۹
هژبر كياني و نقيبي (۱۳۹۴)	۱۳۳۸-۸۸	۵.۸
شرافتمند و همكاران (۱۳۸۸)	۱۳۳۸-۸۴	۴.۷۵
اميني و همكاران (۱۳۷۷)	۱۳۳۸-۷۳	۵-۵.۷

۵.۴

میانگین

منبع: هژبر كياني و نقيبي، ۱۳۹۴

عمر مفید داراییهای ثابت در حسابهای ملی (سال)

سایر داراییهای ثابت تولید شده	اکتشاف و ارزیابی	تحقیق و توسعه	ماشین آلات و تجهیزات		ساختمان و تاسیسات		
			سال	بخشهای اقتصادی	سال	بخشهای اقتصادی	
۷	برابر با عمر مفید منابع معدنی و انرژی مورد نظر	۱۰	۱۷	کشاورزی	۶۰	کشاورزی	۱
			۱۵	نفت و گاز	۴۰	نفت و گاز	۲
			۲۰	صنعت	۴۳	صنعت	۳
			۱۷	معدن	۴۲	معدن	۴
			۲۴	آب و برق و گاز	۸۰	آب و برق و گاز	۵
			۲۰	حمل و نقل	۷۵	حمل و نقل	۶
			۱۷	ارتباطات	۶۰	ارتباطات	۷
			۱۶	مستغلات	۴۲	مستغلات	۸
			۱۷	سایر خدمات	۶۰	سایر خدمات	۹

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا (موجودی سرمایه در اقتصاد ایران ۱۴۰۰-۱۳۹۰)

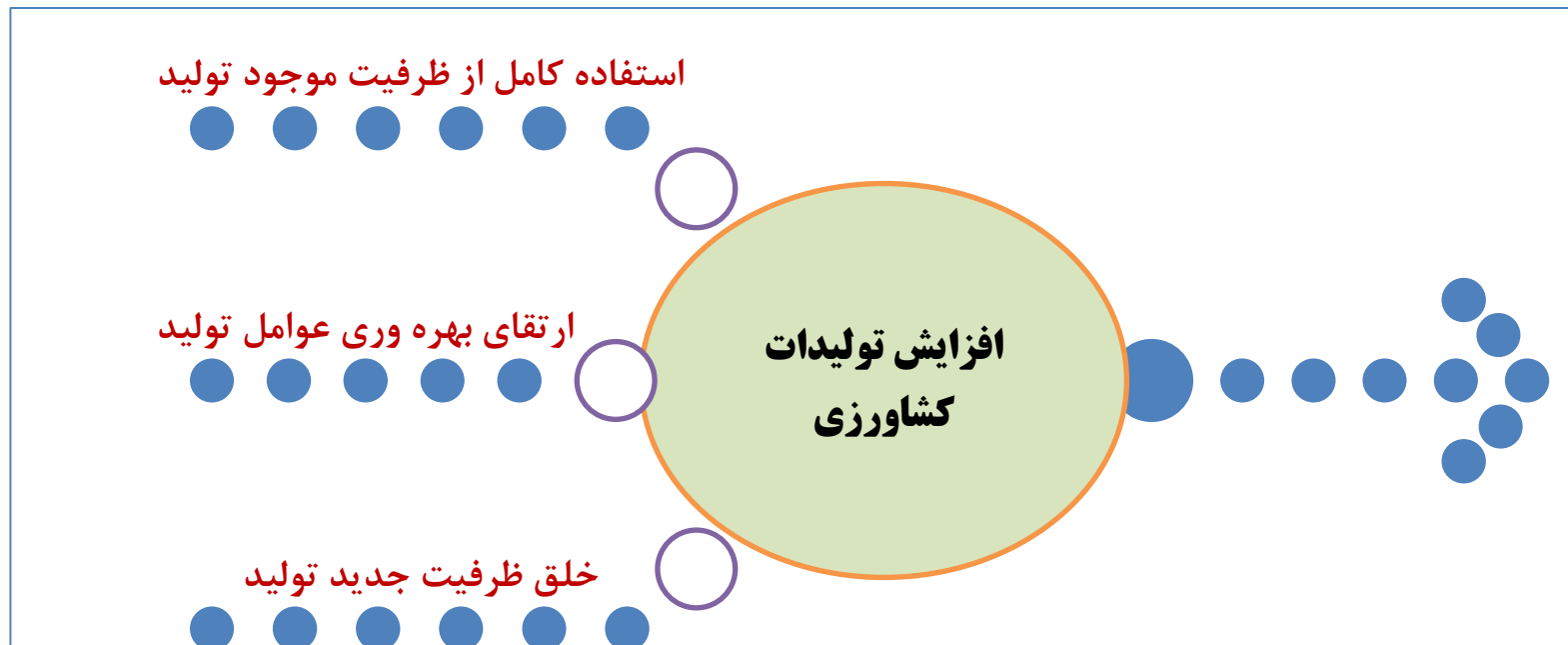
بخش پنجم

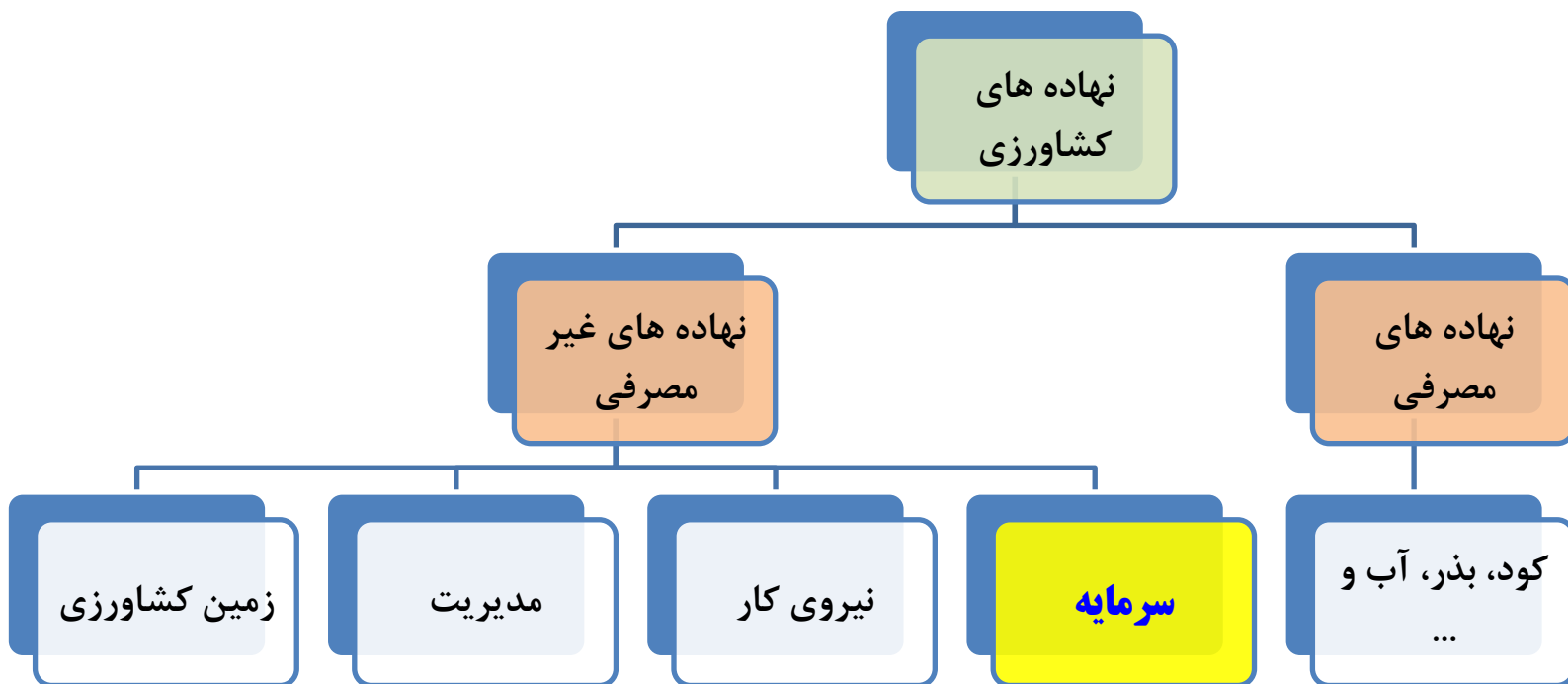
ساختار تامین مالی و سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

- تولید و نهاده های تولید کشاورزی
- منابع مالی لازم برای سرمایه گذاری
- تامین کنندگان مالی کشاورزی در ایران
- تامین مالی کشاورزی در ایران
- بازارهای مالی کشاورزی در ایران
- روشهای تامین مالی در کشاورزی ایران
- توزیع منابع تامین اعتبارات کشاورزی در ایران
- وضعیت تسهیلات پرداختی به کشاورزی ایران
- مشکلات فراروی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران
- زمینه های سرمایه گذاری در کشاورزی ایران
- مزایای سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

تولید در بخش کشاورزی

پرسش: مهمترین منابع مالی لازم برای سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران کدامند؟

به دلیل عدم وجود آمار مستند و رسمی از سهم هر کدام از
تامین کنندگان مالی، امکان برنامه ریزی و سیاستگذاری
برای تامین مالی هدفمند در بخش کشاورزی ایران وجود
ندارد!

مصارف تسهیلات در واحدهای کشاورزی ایران

• مخارج خانوار!

تسهیلات
کوتاهمدت

• سرمایه در گردش

تسهیلات
کوتاهمدت

• سرمایه گذاری

تسهیلات
میانمدت و
بلندمدت

❖ اهداف کمی این مصارف در برنامه ها، نامشخص است.
❖ آمار و اطلاعاتی از مقدار و سهم مصارف تسهیلات بانکی در دسترس نیست.

تامین مالی کشاورزی ایران

بازارهای تامین مالی

رسمی و نیمه رسمی

غیر رسمی

منابع تامین مالی

رسمی و نیمه رسمی

غیر رسمی

منشا تامین مالی

داخلی

خارجی

متقاضیان منابع مالی

واحدهای خرد و متوسط

واحدهای بزرگ و بسیار بزرگ

سیاستهای تامین مالی

یارانه ای

آزاد

روشهای تامین مالی

خرد

کلان

مهمترین بازار مالی در بخش
کشاورزی ایران

بازار پول
(تامین مالی
کوتاهمدت)

بازارهای
مالی

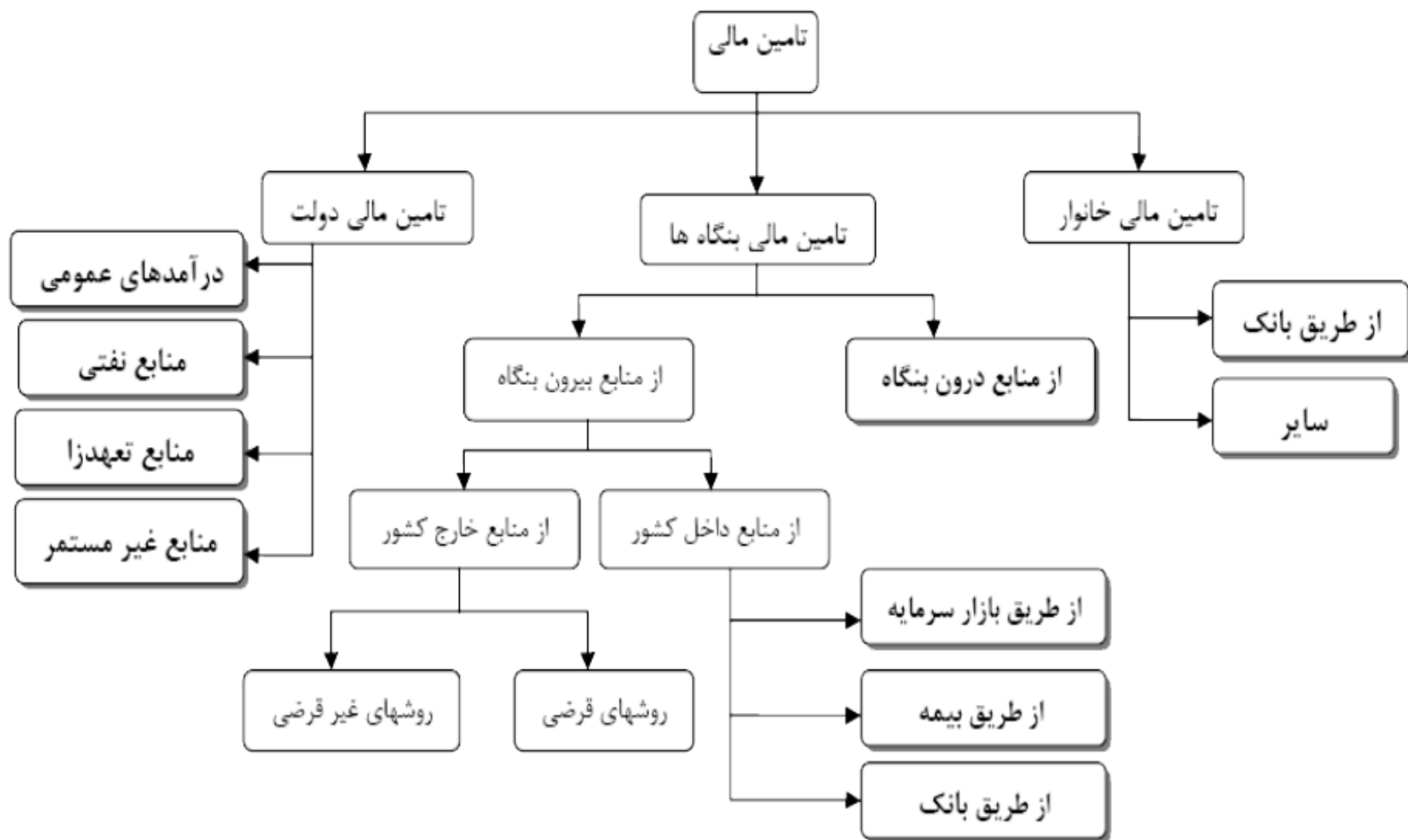
بازار بیمه

بازار سرمایه
(تامین مالی
بلندمدت)

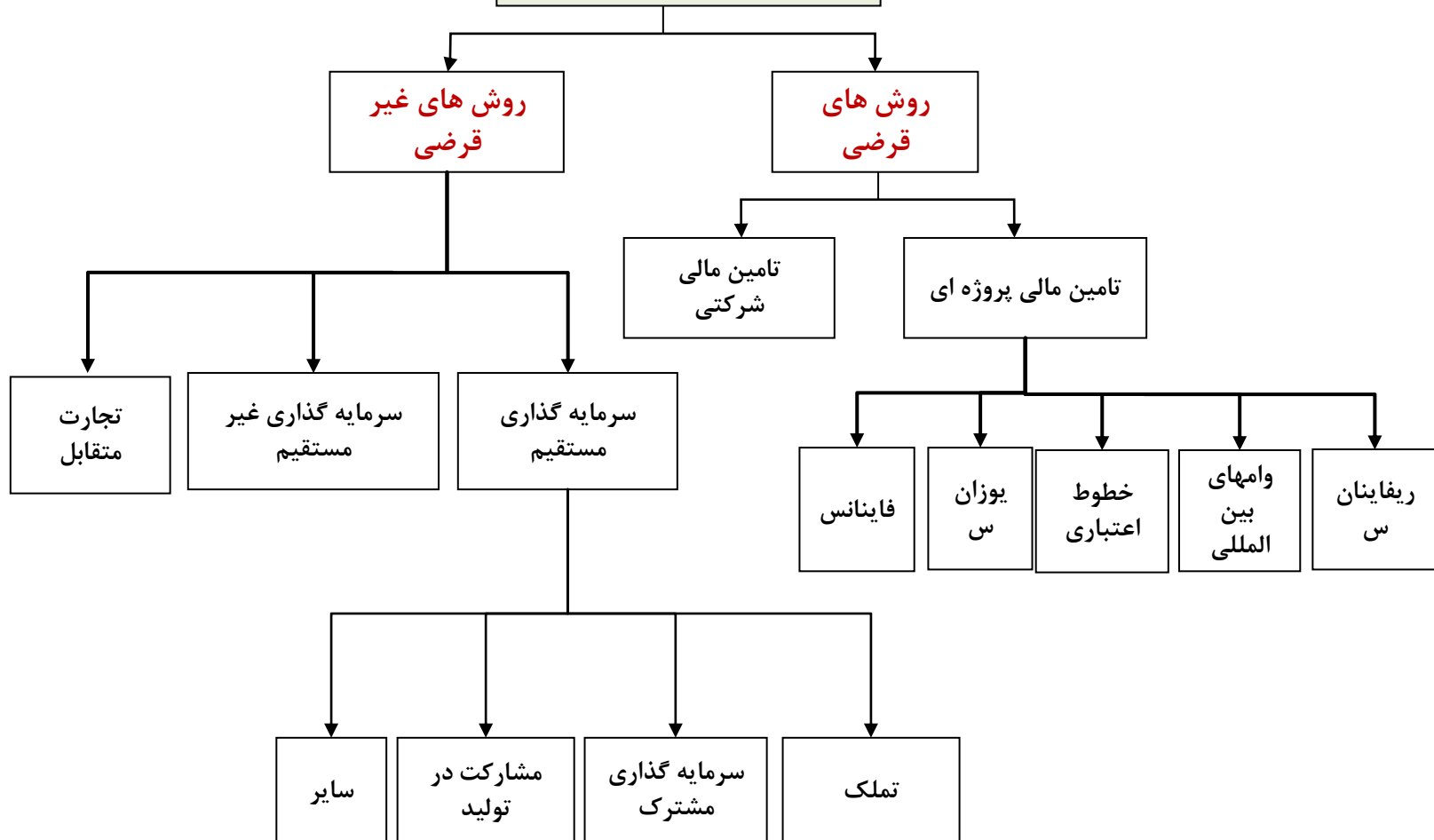

روش های تامین مالی واحدهای کشاورزی

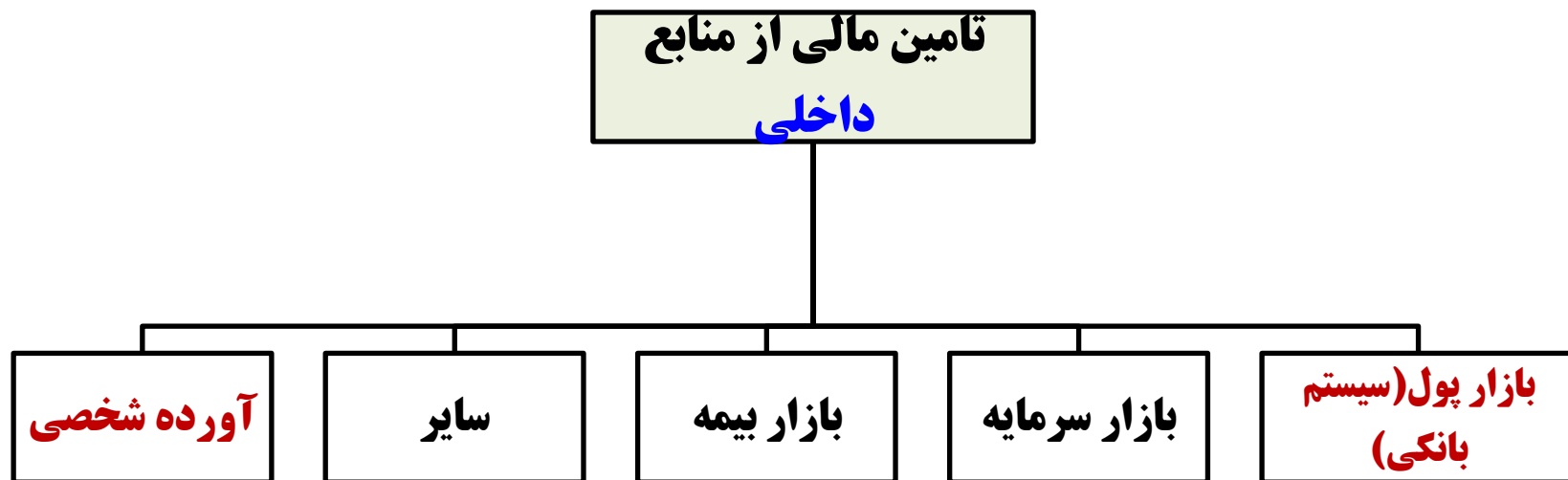

عملکرد بخش کشاورزی
ایران در تامین مالی از
منابع خارجی، **ضعیف**
بوده است.

تامین مالی از منابع خارجی

به دلیل فقدان آمار تفکیکی از منابع تامین مالی داخلی،
نمی توان در مورد سهم و جایگاه این منابع در تامین مالی
کشاورزی کشورمان تحلیلی به عمل آورد.

بر اساس شواهد موجود، **بازار پول** و **آورده شخصی**، نقش
اصلی را در تامین مالی کشاورزی کشورمان ایفا می نمایند.

وام دهندگان، واسطه ها و وام گیرندگان

وام دهندگان	واسطه های مالی	بازارهای مالی	وام گیرندگان
- اشخاص - حقیقی - شرکت ها - دولت مرکزی - شهرداری ها - شرکتهای دولتی.	- بانک ها، - شرکت های بیمه، - صندوق های بازنشستگی، - صندوق سرمایه گذاری مشترک.	- بین بانکی - بورس اوراق بهادار - بازار پول - بازار اوراق قرضه - ارز خارجی.	- اشخاص - حقیقی، - شرکتهای - بانکها.

مشکلات کشاورزان **خرد** برای تامین مالی

واحدهای خود:

۱). **رقابت با سایر رقبای** (کشاورزان بزرگ، فعالان

صنعتی و خدماتی)

۲). **عدم تامین وثیقه معتبر**

توزیع منابع تامین اعتبارات کشاورزان در ایران

منبع تامین اعتبار	متوسط اعتبار دریافتی (میلیون ریال)	سهم در تامین اعتبارات (درصد)	نرخ بهره اعتبارات (درصد)
تعاونی‌ها	۳۶	۳۷	۱۱
بانک‌ها	۴۵	۴۲	۱۴
سلف‌خران	۲۱	۷	۲۳
وام دهندگان محلی	۱۹	۱۴	۳۰

ابراهیم پاینده نجف آبادی و دنیا عین علی ورنوس فادرانی (بررسی نحوه تامین مالی به منظور توسعه و اشتغالزایی در بخش کشاورزی، اولین همایش ملی تامین مالی: بستری برای رونق تولید، دانشگاه شهید باهنر، ۱۳۹۹):

○ سهم منابع رسمی در تامین مالی کشاورزی ایران (بانک کشاورزی، تعاونی‌های روستایی و بانکهای روستایی): ۷۶ درصد

○ سهم منابع غیر رسمی در تامین مالی کشاورزی ایران (صندوقهای قرض الحسنه، کاسبان محل و ...): ۲۴ درصد

مقایسه تطبیقی دریافت تسهیلات از بازارهای مالی رسمی و غیر رسمی

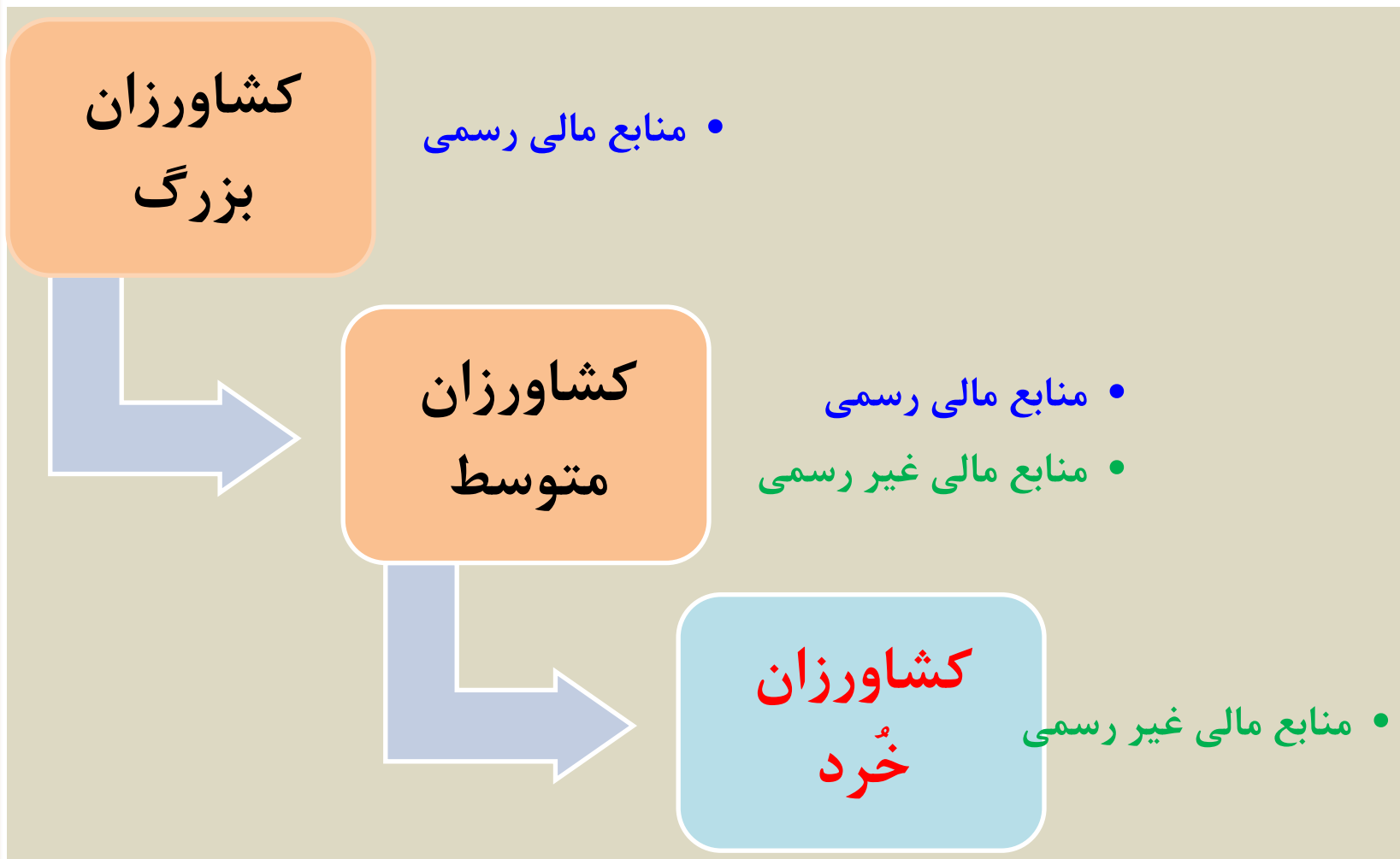
بازارهای مالی غیر رسمی

- بهره ی متغیر و بالا
- دسترسی آسان و سریع
- دارای کمترین هزینه جانبی
- محدودیت پایین در سقف پرداخت

بازارهای مالی رسمی

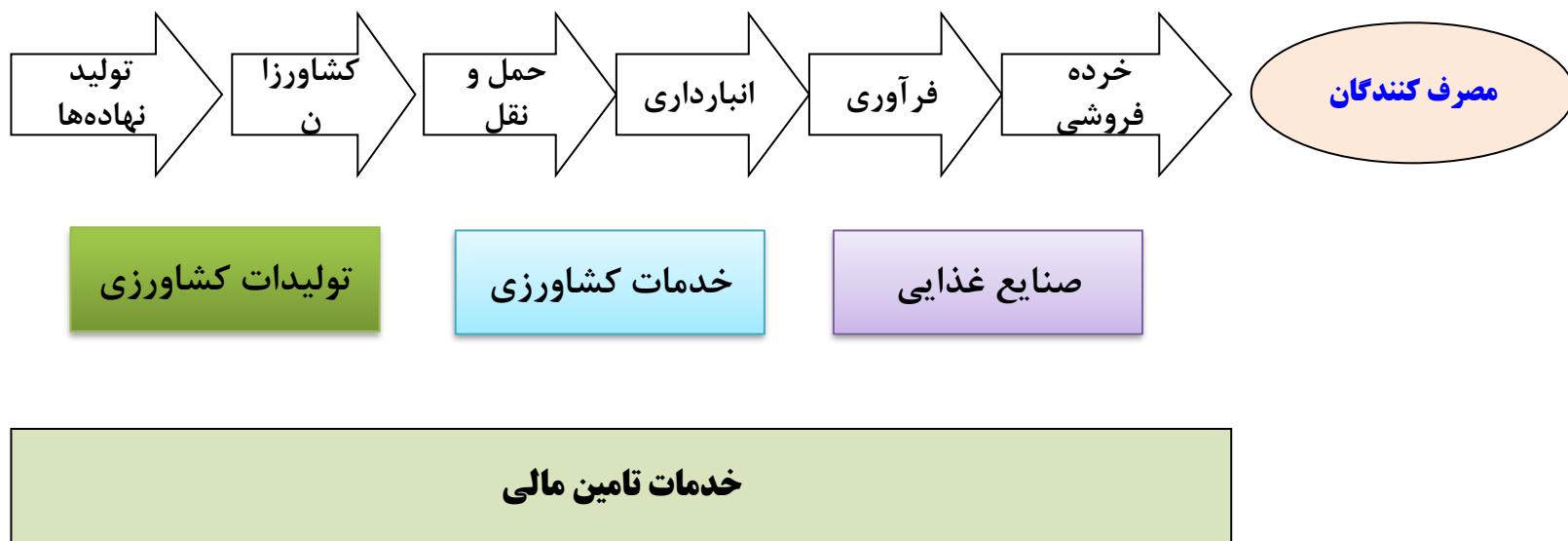
- بهره ی ثابت و پایین
- دسترسی سخت و طولانی
- متضمن هزینه های جانبی
- محدودیت بالا در سقف پرداخت

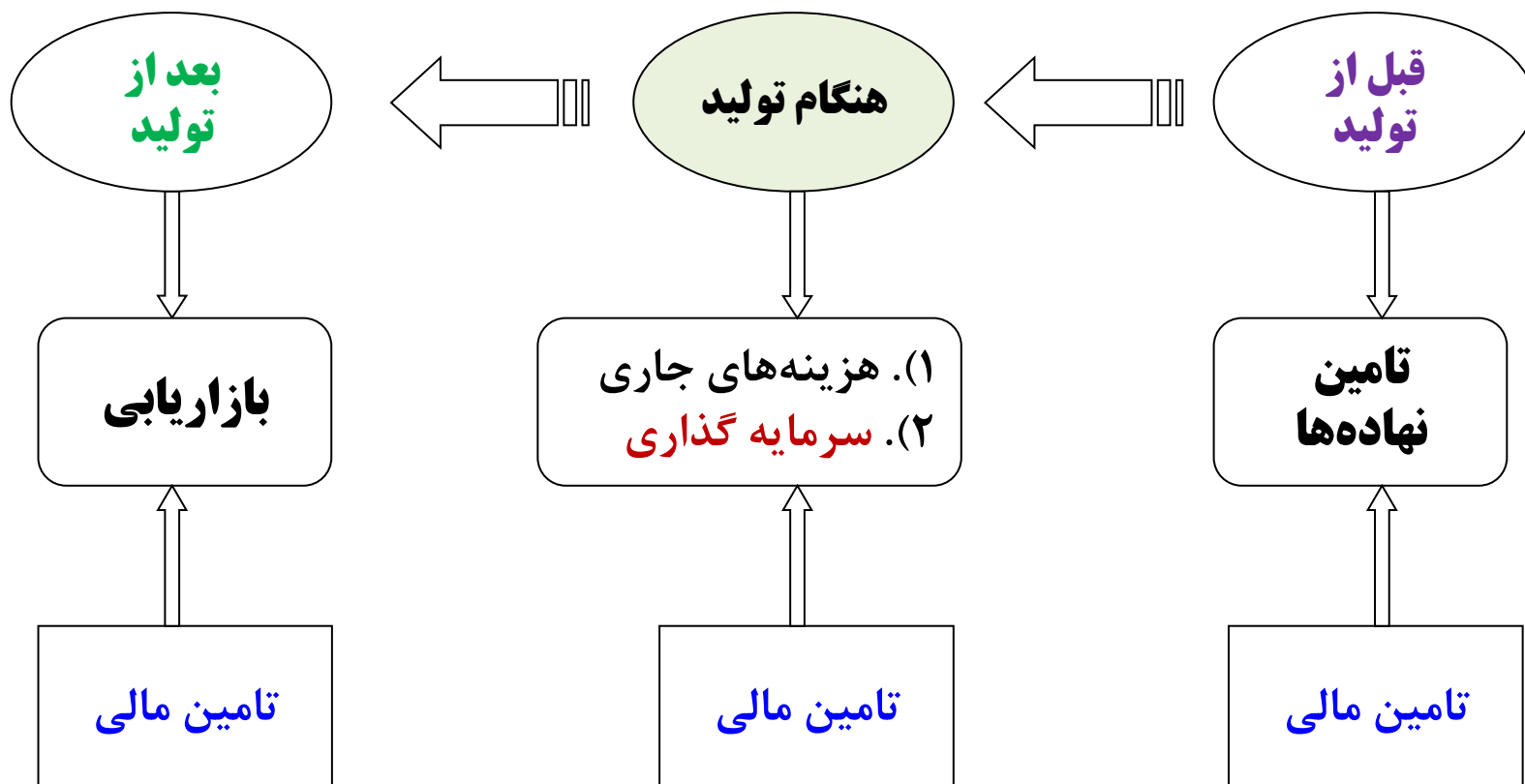
متقاضیان منابع مالی رسمی و غیر رسمی

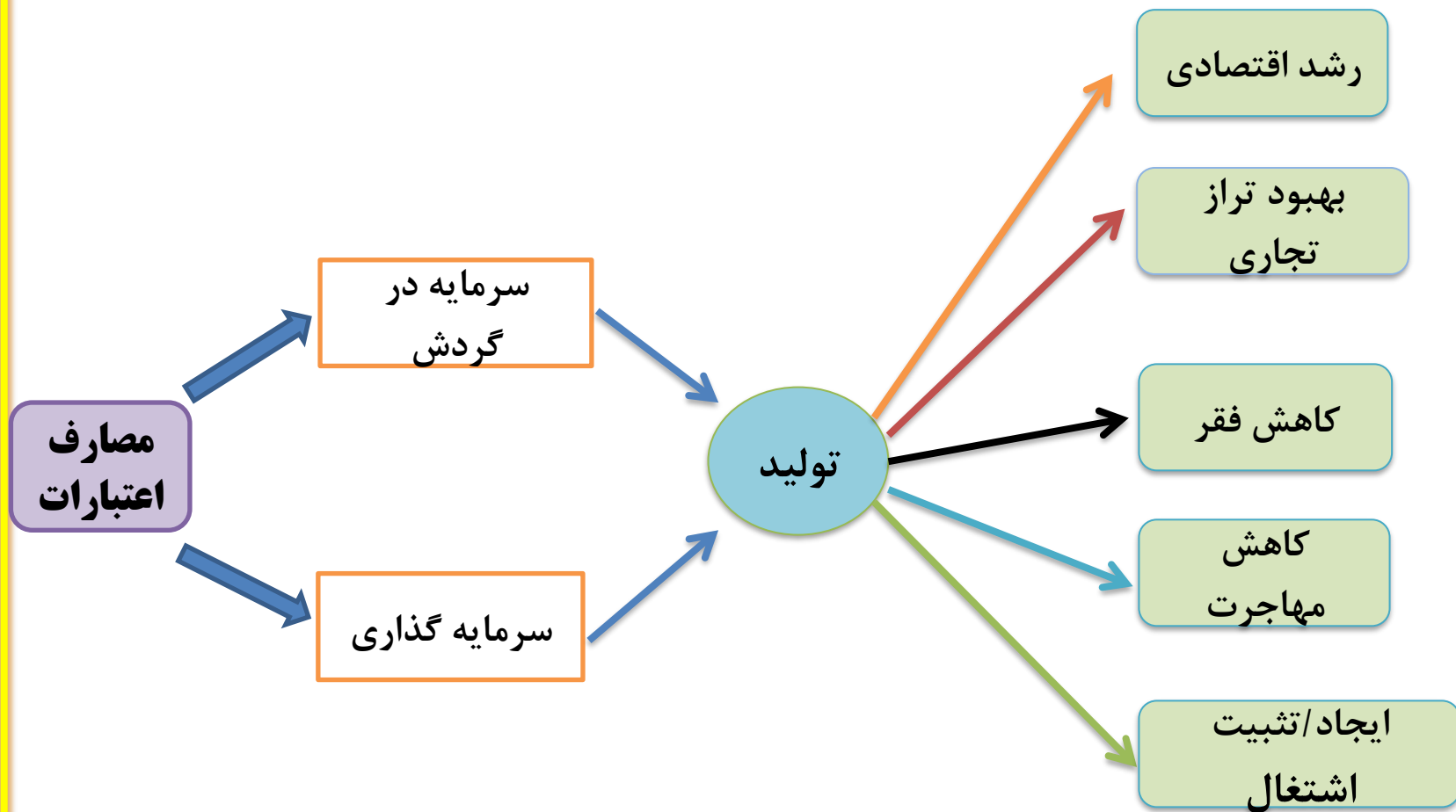

جایگاه خدمات تامین مالی و سرمایه گذاری در زنجیره ارزش کشاورزی

روشهای رایج تامین مالی روستایی (کشاورزی)

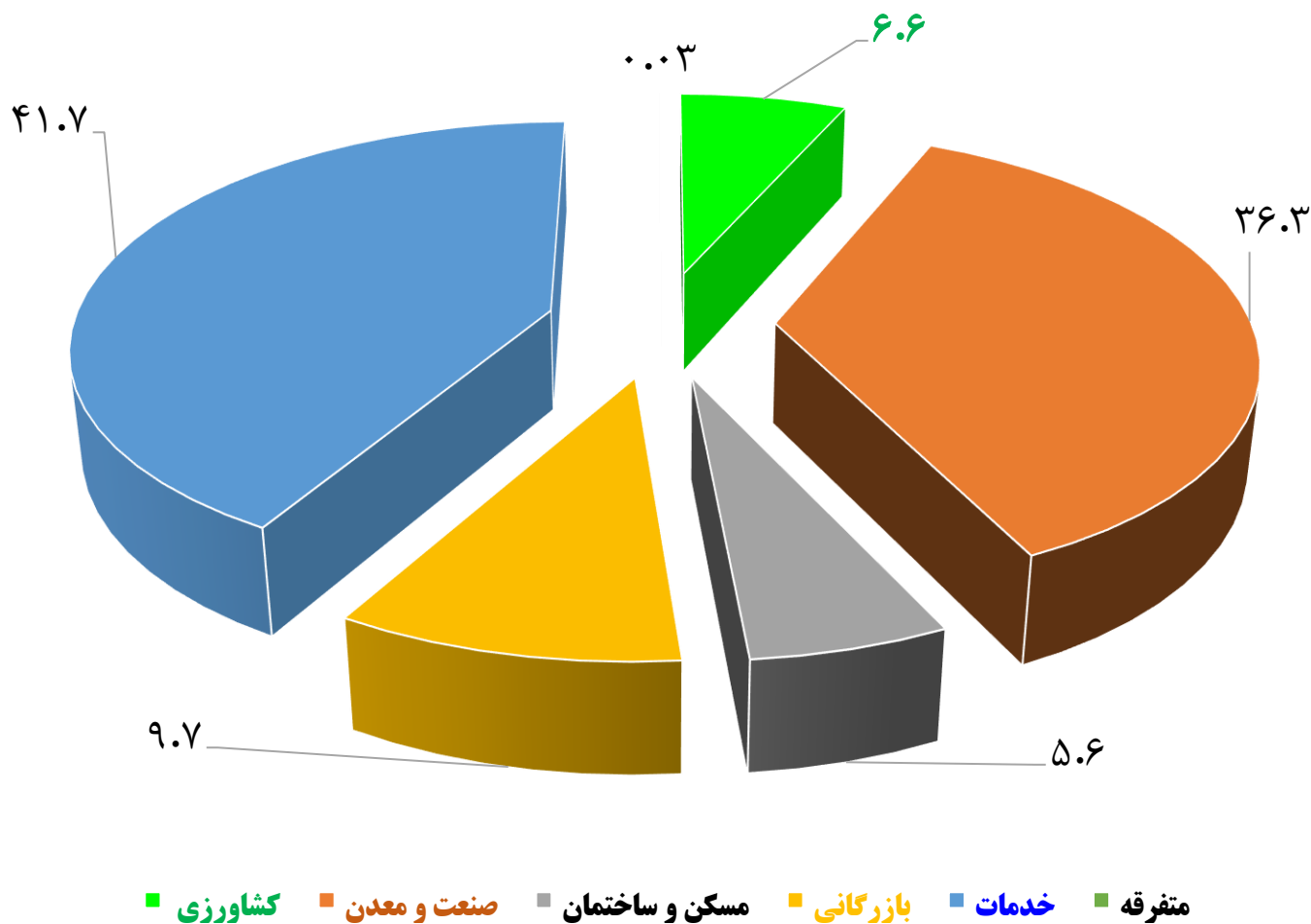

عملکرد تسهیلات پرداختی سیستم بانکی در سال ۱۴۰۲:

- ❖ کل تسهیلات: ۵۶۴۶۰ هزار میلیارد ریال
- ❖ سهم صاحبان کسب و کار حقوقی و غیر حقوقی: ۸۲ درصد
- ❖ سهم مصرف کننده نهایی (خانوار): ۱۸ درصد

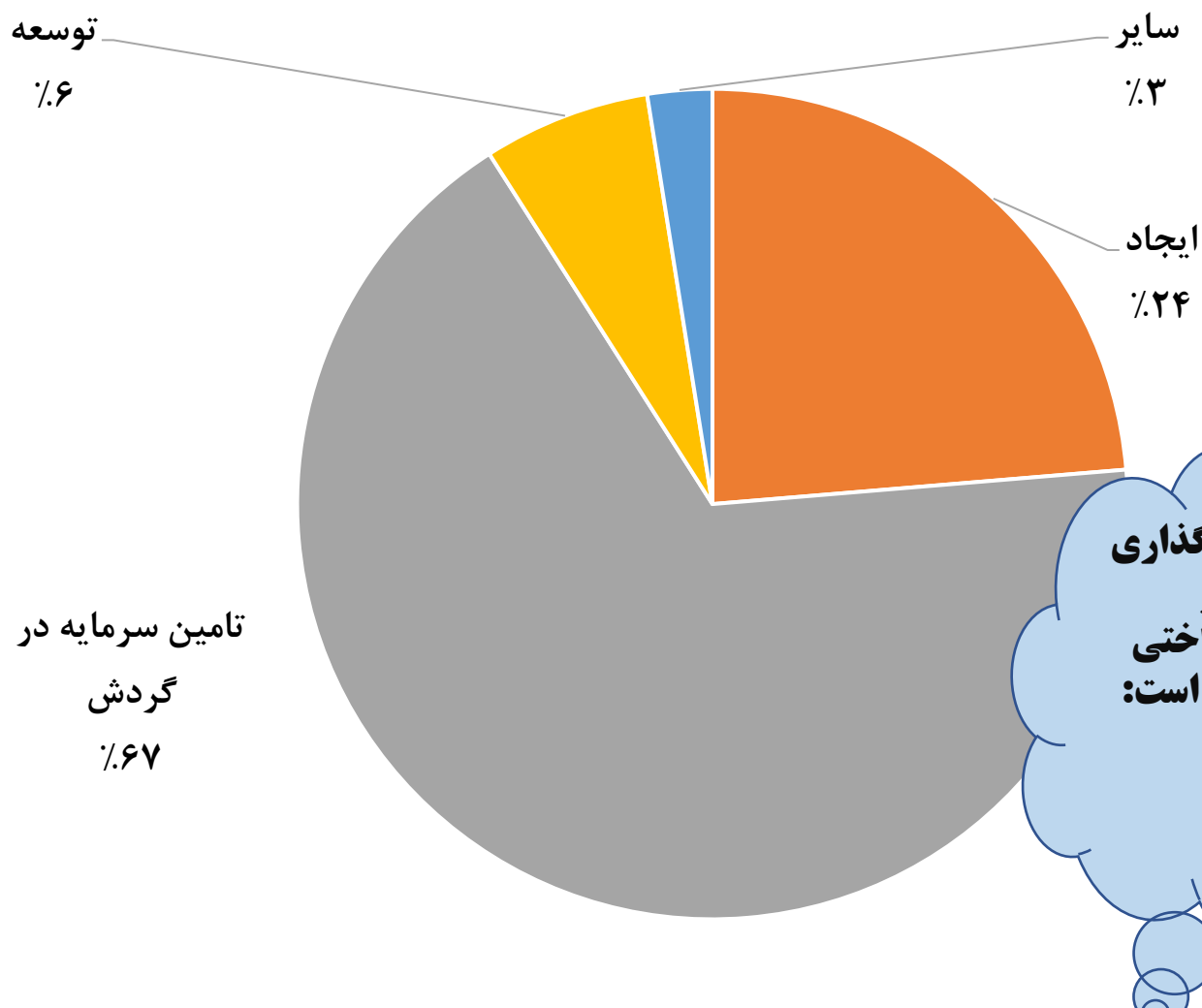
بانک کشاورزی، مهمترین تامین کننده تسهیلات بخش کشاورزی ایران:
بیش از ۸۰ درصد

سهم تسهیلات پرداختی به تفکیک بخشهای اقتصادی در سال ۱۴۰۲ (درصد)

هدف از دریافت تسهیلات کشاورزی در سال ۱۴۰۲ (درصد)

منابع: (۱). بانک مرکزی ج.ا.ا، (۲). محاسباتی

شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از توسعه سرمایه گذاری کشاورزی

○ هدف: حمایت از توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی (ماده ۵ اساسنامه)

○ وظایف و اختیارات (ماده ۶ اساسنامه):

1) تقویت حجم و کیفیت سرمایه گذاری در فعالیتهای مرتبط با بخش کشاورزی.

2) اعطای تسهیلات و کمک به صندوقهای تخصصی، محصولی یا منطقه ای مرتبط با فعالیتهای بخش کشاورزی و نظارت بر چگونگی استفاده از آنها.

3) حمایت از تولید کنندگان و فعالان بخش کشاورزی در مواجهه با موقعیتهای بحرانی.

4) کمک به تولید کنندگان برای افزایش ظرفیتهای صادرات محصولات کشاورزی و نظارت بر چگونگی استفاده از آنها.

5) دریافت اعتبار و کمکهای مالی از دولت، بانکها و سایر موسسات مالی داخلی و خارجی.

○ فعالیتهای اصلی شرکت:

الف). پرداخت اعتبارات و تسهیلات (در قالب تامین سرمایه ی در گردش و انجام سرمایه گذاری).

ب). اجرای طرحهای الگویی

عملکرد صندوق تا مهرماه ۱۴۰۲

○ تعداد صندوق به تفکیک (۱۶۹ صندوق):

- الف). صندوق‌های غیر دولتی ملی، تخصصی - محصولی (۱۱ صندوق).
- ب). صندوق‌های غیر دولتی استانی (۳۲ صندوق به تعداد استان‌های کشور).
- ج). صندوق‌های غیر دولتی شهرستانی (۹۴ صندوق).
- د). صندوق‌های غیر دولتی زنان (۲۰ صندوق).
- ه). صندوق‌های منابع طبیعی (۱۲ صندوق).

تا شهریورماه ۱۴۰۱:

○ تعداد سهامداران حقوقی (تشکل‌ها و تعاونی‌ها): ۸۴۲۴ فقره

○ تعداد سهامداران حقیقی (تولید کنندگان و بهره برداران): ۱۳۱۶۷۷ نفر

○ سرمایه: ۳۱ هزار میلیارد ریال

○ مبلغ تسهیلات پرداختی به سهامداران غیر دولتی از ابتدا تا اکنون: ۱۹۸ هزار میلیارد ریال

○ نوع تسهیلات پرداختی (با نرخ بهره ۴ درصد و سرمایه در گردش و سرمایه گذاری): ؟

○ **هدف** (ماده ۲ اساسنامه): فراهم آوردن امکانات اعتباری برای زندگی بهتر در روستا و ارتقاء سطح درآمد روستائیان از یکسو، افزایش تولیدات کشاورزی، ایجاد و توسعه صنایع کوچک و سنتی واقع در مناطق روستایی و مشارکت در فعالیتهای مربوط از سوی دیگر.

○ **موضوع بانک** (ماده ۵ اساسنامه):

✓ پرداخت وام و اعطای اعتبار به هر شخص حقیقی یا حقوقی و مشارکت یا سرمایه‌گذاری به منظور فعالیت در رشته‌های زراعت، باغداری، کشت نباتات صنعتی و داروئی، دامداری، پرورش طیور ماهی و زنبور عسل و کرم ابریشم، ماهی‌گیری، صنایع کشاورزی و روستائی صنایع تولیدی تبدیلی و نگهداری فرآورده‌های کشاورزی، صنایع دستی، روستائی، بازاریابی و فروش محصولات کشاورزی، خدمات زیربنائی و سایر فعالیتهای مربوط به آنها که در افزایش تولیدات کشاورزی و سطح زندگی روستائیان، دهقانان، ایلات و عشایر موثر می‌باشد.

✓

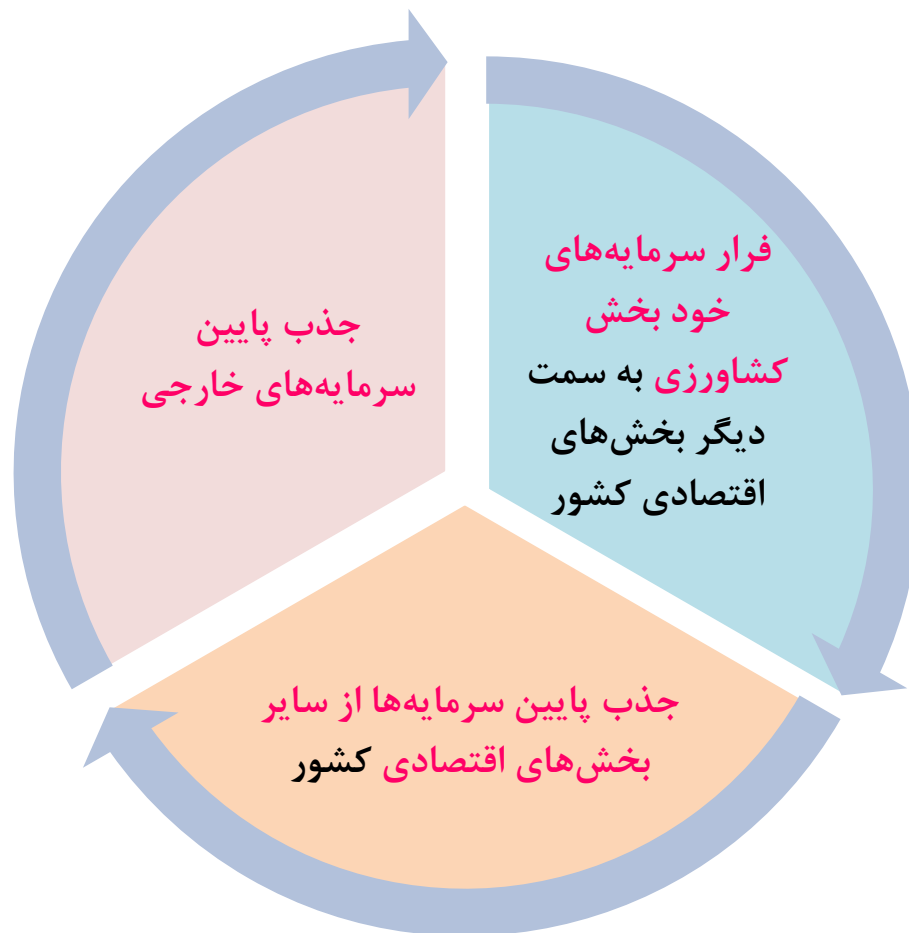
بخش ششم

مشکلات، زمینه ها، چالشها و ... فراروی توسعه سرمایه گذاری کشاورزی ایران

- مشکلات فراروی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران
- زمینه های سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران
- مزیت های بخش کشاورزی ایران برای سرمایه گذاری
- چالش های فراروی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران
- آثار و نتایج ادامه ی روند فعلی سرمایه گذاری کشاورزی ایران
- پیشنهاد های اجرایی در راستای رفع چالش های فراروی سرمایه گذاری کشاورزی ایران
- چارچوب سیاست برای سرمایه گذاری در کشاورزی

سه چالش اصلی فراروی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

مشکلات و چالشهای فراروی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

- امنیت پایین سرمایه گذاری در کشاورزی.

- عدم تناسب نیاز و میزان سرمایه گذاری سالانه.

- خروج سرمایه به سمت بخشهای اقتصادی دیگر.

- استهلاک نسبتاً بالای سرمایه.

- سیاست های نامناسب و مداخلات ناکارآمد دولت.

- تنگنایهای بازارهای مالی و موانع واسطه گری مالی در بخش کشاورزی.

- ضعف بازارهای مالی در بخش کشاورزی.

- توزیع نامناسب اعتبارات سرمایه گذاری میان کشاورزان کوچک و بزرگ.

- پایین بودن سهم سرمایه‌گذاری سالانه در بخش کشاورزی نسبت به سهم ارزش‌افزوده‌ی آن در تولید ناخالص داخلی.
- پایین بودن سهم سرمایه‌گذاری انجام شده در بخش کشاورزی از سرمایه‌گذاری انجام شده در کل اقتصاد (طی ۴۰ سال کمتر از ۴ درصد)
- پایین بودن سهم تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش کشاورزی به کل تسهیلات اعطایی (حدود ۷ درصد).
- پایین بودن سهم بودجه‌ی بخش کشاورزی در بودجه‌ی سنواتی کشور.
- کمبود منابع مالی برای سرمایه‌گذاری در کل زنجیره‌ی ارزش محصولات کشاورزی و غذا.
- پایین بودن سهم سرمایه‌گذاری‌های جدید در بخش کشاورزی.
- جذب ناچیز سرمایه‌گذاری خارجی در بخش کشاورزی.
- سودآوری نسبی پایین سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی (رابطه‌ی نابرابر مبادله به سایر بخش‌های اقتصادی).

زمینه‌های سرمایه‌گذاری در ارتباط با بخش کشاورزی ایران

- صنایع فرآوری کشاورزی.
- انتقال آب.
- آبیاری (تولید لوازم و تجهیزات، اجرای سیستم‌های آبیاری، بهره‌برداری متعادل از منابع آب زیر زمینی).
- شیلات و ماهیگیری (تولید و پرورش انواع آبزیان، تکنولوژی ساخت حوضچه‌های دریایی و لوازم جدید صیادی).
- کشت‌های گلخانه‌ای.
- تولید دارو و سموم.
- تولید کودهای گیاهی.
- تولید ماشین‌آلات کشاورزی سازگار با واحدهای بهره‌برداری کشاورزی ایران.
- ژنتیک و اصلاح نباتات (تولید واریته‌های و گونه‌های مقاوم به خشکی، بیماری، گرما و کم‌آبی و ...).
- اصلاح نژاد دام و طیور.
- تولید گل و گیاهان دارویی.

مزیت‌های بخش کشاورزی ایران برای سرمایه‌گذاری

- ❖ معافیت‌های مالیاتی.
- ❖ واگذاری زمین به قیمت پایین در قیاس با صنعت و خدمات.
- ❖ وجود نیروی کار جوان، تحصیل کرده، متخصص و ارزان.
- ❖ حمایت معنوی نظام و تاکید بر توسعه‌ی آن از سوی ارکان نظام.
- ❖ بازارهای منطقه‌ای بالفعل برای عرضه‌ی تولیدات کشاورزی (وجود تقاضای منطقه‌ای برای محصولات کشاورزی).
- ❖ تقاضای نسبتاً بالای داخلی برای محصولات کشاورزی.

آثار و نتایج ادامه‌ی روند فعلی سرمایه‌گذاری کشاورزی ایران

- کاهش موجودی سرمایه‌ی خالص کشاورزی.
- کاهش رشد ارزش افزوده‌ی بخش کشاورزی.
- تخریب منابع پایه‌ی کشاورزی.
- **عدم تحقق سایر اهداف کلان بخش کشاورزی** (حفظ و ارتقای امنیت غذایی پایدار، بهبود تراز تجاری، کاهش فقر کشاورزان روستایی، کاهش مهاجرت کشاورزان روستایی و).

پیشنهادهای اجرایی در راستای رفع مشکلات و چالش‌های فراوی سرمایه‌گذاری کشاورزی ایران

❑ تغییر «**رویکرد تامین و عرضه‌ی صرف منابع مالی**» برای سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی به «**رویکرد جامع بازار منابع مالی**» (عرضه و تقاضا) و رفع موانع فراروی هر دو سمت بازار.

❑ «**ایجاد سازمان سرمایه‌گذاری کشاورزی**» به منظور سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و هدایت منابع مالی دولتی و غیر دولتی در بخش کشاورزی.

❑ **ارتقای سودآوری فعالیتهای کشاورزی** از طریق پرهیز دولت از سرکوب قیمت محصولات کشاورزی، انجام حمایت‌های هدفمند از کشاورزان و تولید محصولات کشاورزی و بهبود فضای کسب و کار کشاورزی و اصلاح رابطه‌ی مبادله‌ی کشاورزی با سایر بخش‌های اقتصادی.

❑ راه‌اندازی و اجرایی کردن **نظام جامع حمایت از سرمایه‌گذاری** در زنجیره‌ی ارزش محصولات اساسی کشاورزی متناسب با جایگاه و سهم بخش در ارزش افزوده و اشتغال، با تاکید بر ایجاد انگیزه و گسترش زیرساخت‌ها و متعادل کردن سودآوری بخش کشاورزی با سایر بخش‌های اقتصادی.

❑ چاپک سازی و جهت‌بخشی به مأموریت **شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی** به سمت افزایش سهم پرداخت تسهیلات سرمایه‌گذاری در قیاس با تسهیلات تامین مالی در گردش با هدف توسعه‌ی زیرساخت‌های بخش از طریق بهره‌مندی صندوق از درآمد حاصل از فروش نفت.

❑ **استفاده حداکثری از ظرفیت صندوق توسعه ملی** برای جلب و جذب سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی.

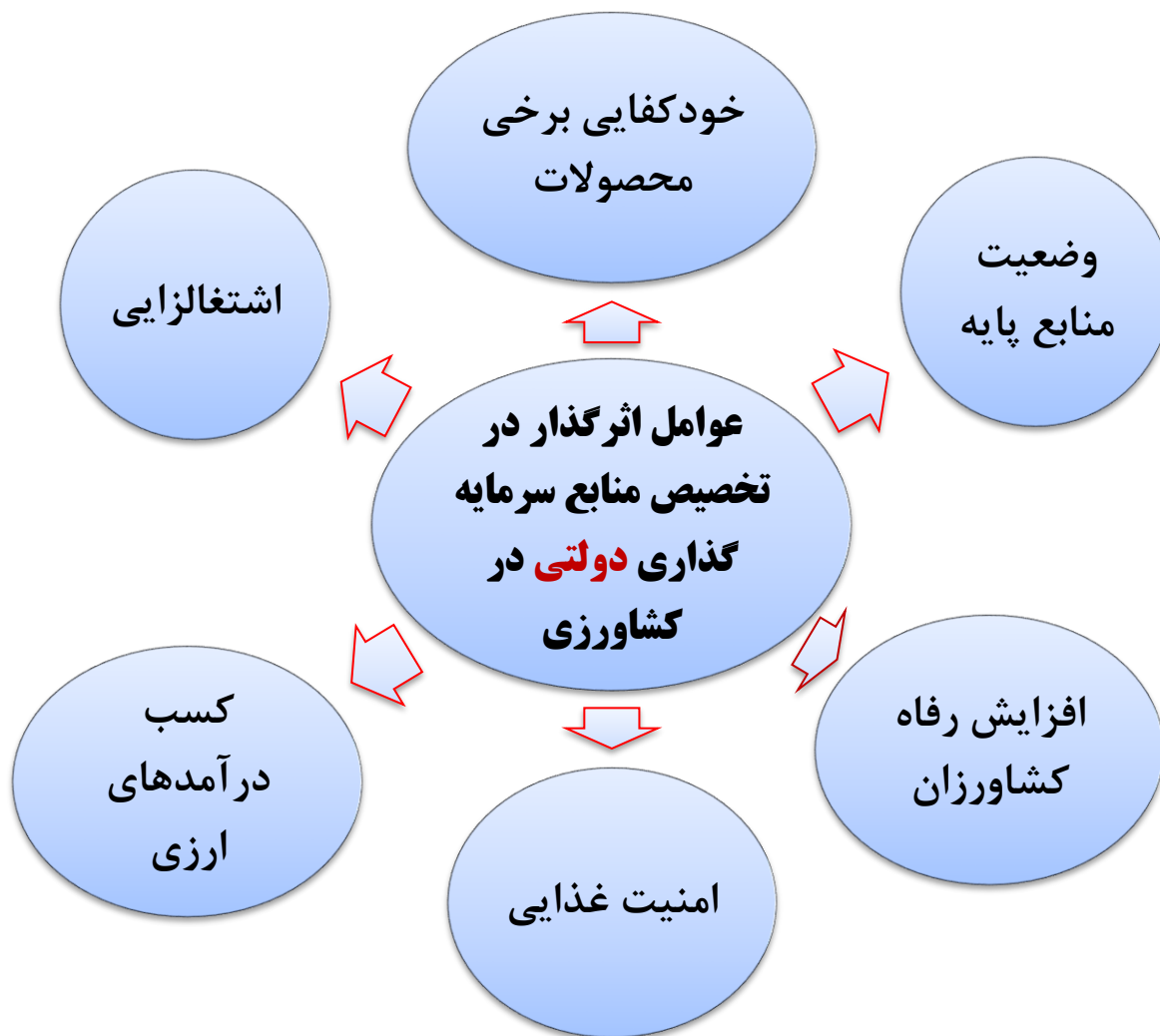

بخش ششم

الزامات تحقق اهداف سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

اولویتهای ما؟

با توجه به چالشها و مشکلات فراوی سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران، برای توسعهی سرمایه‌گذاری در این بخش باید از سه منظر متفاوت، تغییرات و اقداماتی در دو سمت عرضه و تقاضای سرمایه‌گذاری صورت پذیرد:

(الف). **از منظر سازمانی:** عملکرد ضعیف اقتصاد کشورمان در انجام سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی در چند دهه‌ی گذشته، بیانگر است که ساختار موجود نمی‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای سرمایه‌ای این بخش در فرآیند توسعه‌ی مطلوب و هدفمند باشد. به همین خاطر، ضرورت دارد که **ساختار سازمانی کنونی هم در سطوح کلان اقتصاد و هم در سطح وزارت جهاد کشاورزی** برای توسعه‌ی سرمایه‌گذاری کشاورزی به صورت مناسب، بازبینی و مجدداً طراحی شود.

(ب). **از منظر مالی:** تردیدی وجود ندارد که نهادهای مالی و پولی کشورمان با ضعف‌های ساختاری خاصی مواجه هستند. علاوه بر این به دلیل ساختار غیر رقابتی اقتصاد کشور و نرخ مبادله‌ی نابرابر میان بخش‌های اقتصادی، بهره‌مندی بخش‌های اقتصادی از منابع مالی و پولی موجود به صورت بسیار نامتوازن انجام می‌شود. بررسی آمارهای موجود در زمینه‌ی توزیع سرمایه‌گذاری و تسهیلات بانکی نشان داد که سهم بخش کشاورزی ایران از منابع مالی و پولی کشور (سرمایه‌گذاری و موجودی سرمایه) در رتبه‌ی آخر و بسیار پایین‌تر از حتی سهم ارزش افزوده‌ی سالانه‌ی آن در تولید ناخالص داخلی است. **حاکمیت چنین شرایطی در حوزه‌ی سرمایه‌گذاری کشاورزی کشور، طراحی ساختار تامین مالی متناسب برای توسعه‌ی سرمایه‌گذاری را در این بخش، احتیاج‌ناپذیر ساخته است.**

(ج). **از منظر اجرایی:** برای تحقق واقعی توسعه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ایران علاوه بر اصلاح و تجدید ساختار سمت عرضه‌ی آن، ضرورت دارد که اصلاحاتی بنیادی در سمت تقاضای سرمایه‌گذاری و تامین مالی در عرصه‌ی کشاورزی نیز صورت پذیرد. انجام این اصلاحات، نیازمند عزم جدی کشاورزان و حاکمیت کشور (تصویب و اجرای قوانین لازم) خواهد بود.

به عنوان مثال

مهم‌ترین اقدامات اصلاحی از منظر اجرایی در سطح واحدهای کشاورزی

۱). یکپارچه‌سازی واحدهای کشاورزی: یکی از الزامات دستیابی به اهداف مورد نظر سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ایران، حرکت به سمت یکپارچه‌سازی واحدهای کوچک و خرد کشاورزی در قالب شرکت‌های تعاونی و سهامی کشاورزی خواهد بود.

۲). صدور اسناد رسمی برای دارایی‌های کشاورزان.

۳). جایگزین کردن نیروی کار مسن و کم سواد/بی‌سواد فعال در بخش کشاورزی با نیروی کار جوان و متخصص در فعالیتهای کشاورزی.

۴). ادغام واحدهای کشاورزی در بازارهای داخلی و خارجی (تجاری سازی).

الزامات توسعه سرمایه گذاری در کشاورزی ایران

✓ تشکیل یک سازمان واحد برای برنامه ریزی و سیاستگذاری سرمایه گذاری در ساختار وزارت جهاد کشاورزی (سازمان سرمایه گذاری کشاورزی ایران).

✓ تفکیک اهداف کمی پرداخت تسهیلات سرمایه گذاری و سرمایه در گردش در برنامه های سالانه و توسعه به منظور امکان پایش اهداف، برنامه ها و سیاستهای مرتبط.

✓ اتخاذ سیاستهای مجزا، ولی هماهنگ برای دو سمت عرضه و تقاضای منابع مالی در گردش و سرمایه گذاری کشاورزی.

✓ جذب نقدینگیهای سرگردان روستایی و کشاورزی با کمک ابزارهای نوین (صکوک، مزارعه، مساقات و ...).

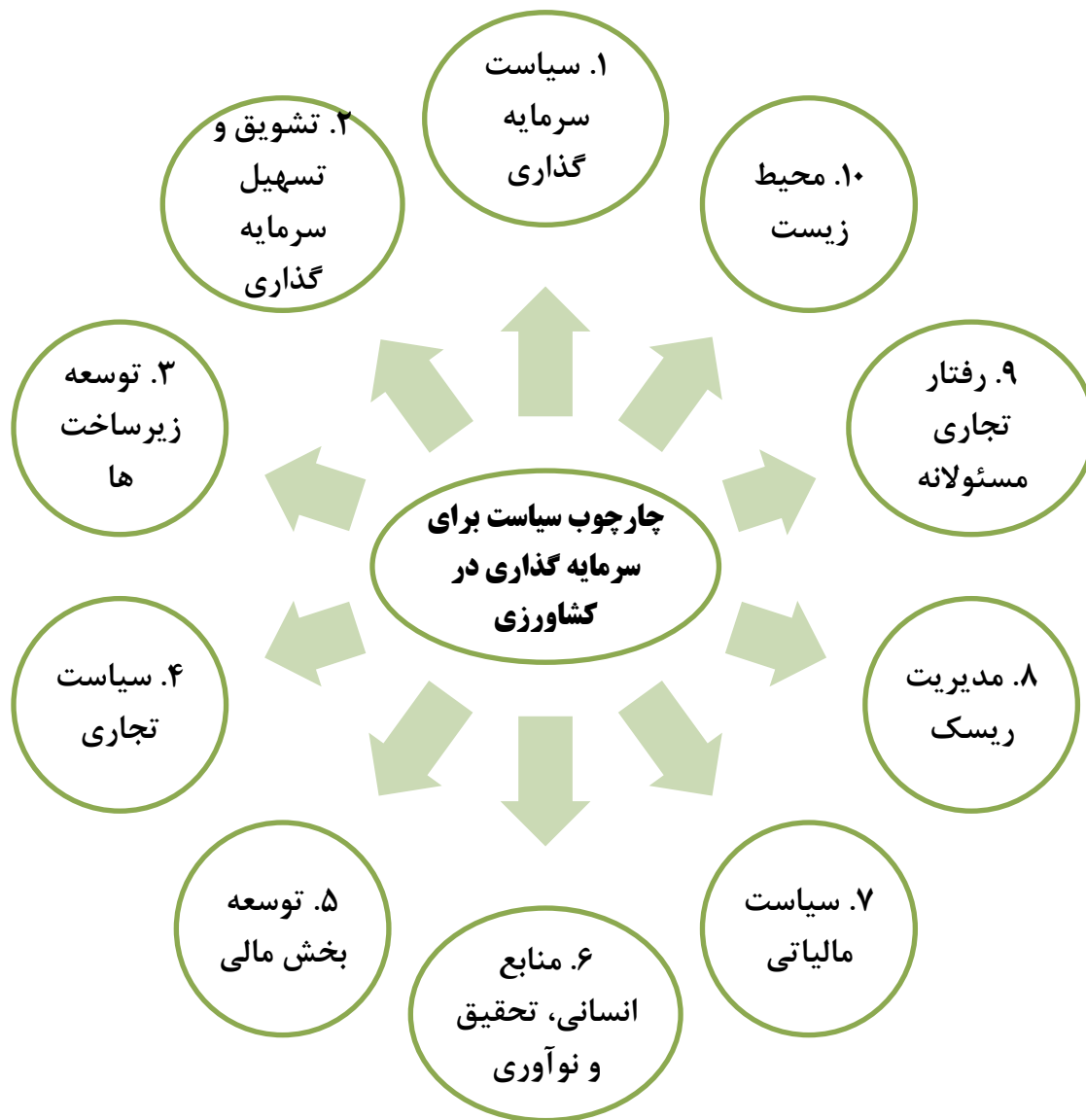
✓ ایجاد نهادهای تامین مالی منعطف و دارای دستیابی آسان برای متقاضیان.

بخش هفتم

ساختار تامین مالی مناسب برای توسعه سرمایه گذاری در بخش کشاورزی ایران

پیشنهاد ساختار تامین مالی مناسب برای توسعه سرمایه‌گذاری داخلی در کشاورزی ایران (بازار پول)

الف). **در حوزه‌ی بانک‌های تخصصی:** با توجه به عملکرد بانک کشاورزی در ترکیب تامین مالی کشاورزی و بهرمندی پایین کشاورزان خُرد (به دلایل گوناگون)، ضرورت دارد که به منظور جهش در تامین مالی بخش کشاورزی کشور در یک فضای رقابتی و توسعه‌گرا، بانک‌های تخصصی ذیل در بخش کشاورزی، تاسیس و یا حضور فعال داشته باشند:

- ۱). **بانک کشاورزی** (تامین کننده‌ی منابع مالی مورد نیاز برای تامین سرمایه در گردش کشاورزان).
- ۲). **بانک سرمایه‌گذاری کشاورزی** (تامین کننده‌ی منابع مالی مورد نیاز صرفاً برای طرح‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی).
- ۳). **بانک تعاون کشاورزی** (تامین کننده‌ی منابع مالی مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری و تامین سرمایه‌ی در گردش تعاونی‌های کشاورزی).

❖ منابع مالی اولیه این بانک‌های سرمایه‌گذاری و تعاون کشاورزی می‌تواند از ادغام شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در کشاورزی، شرکت سرمایه‌گذاری کشاورزی ایران و بخشی از منابع صندوق توسعه‌ی ملی تامین شود.

ب). **در حوزه‌ی صندوق‌های خُرد روستایی و کشاورزی:** ثبت رسمی، توسعه و حمایت از این صندوق‌ها به عنوان مهم‌ترین نهادهای تامین کننده‌ی اعتبارات سرمایه‌ای و سرمایه‌ی در گردش کشاورزان خُرد و فاقد وثایق مورد نیاز سیستم بانکی می‌تواند بخش زیادی از نیازهای اعتباری کشاورزان کوچک را تامین نماید.

با سپاس از همراهی شما بزرگواران